

Biblioteka: **PUT ŽIVOTA**

Glavna i odgovorna urednica: Estera Üllen

Izvornik: The Torn Veil

Urednik: mr Damir Špoljarić

Lektura: Krešimir Šimić, prof.

Grafički uredio: Zdravko Konecký, prof.

Izdaje: IZVORI, Nakladni zavod,
Cvjetkova 32, P.P. 370, 31103 Osijek

Za izdavača: Antal Balog

1. izdanje, 2000. godine

Besplatno izdanje - nije za prodaju

**Esther Gulshan
Thelma Sangster**

PODERANI VEO

CIP-Katalogizacija u publikaciji
Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek

UDK 242 UDK 248.14

Gulshan, Esther

Poderani veo / Esther Gulshan, Thelma Sangster

-1.izd.-Osijek: Izvori 2000, str. 188; 17 cm.-

(Biblioteka Put života)

Prijevod djela: The Torn Veil

ISBN 953-177-030-1

400425006

**IZVORI
Osijek – 2000**

Sadržaj:

1. Prema Meki	7
2. Hađđ	20
3. Voda života	29
4. Vjenčanje	43
5. Žalac smrti	53
6. Čudo	65
7. Slava	77
8. Knjiga	91
9. Krštenje	105
10. Sestre	121
11. U klopci	132
12. Napasnik	144
13. Svijeća	153
14. Svjedok	170
15. Zaključak	181

Poglavlje 1

PREMA MEKI

Da su se događaji odvijali normalnim tijekom, tog proljeća 1966. godine ne bih došla u Englesku. Ja, Gulshan Fatima, najmlađa kći u muslimanskoj *Sayed* obitelji, potomak proroka Muhameda a.s. po jednoj drugoj Fatimi, njegovoj kćeri, živjela sam uvijek mirnim i povučanim životom kod kuće u Punjabu, u Pakistanu. Tome nije bio razlog samo to što sam od svoje sedme godine bila odgajana po strogom pravovjernom ši'itskom zakonu, već i što sam bila invalid te nisam mogla ni izaći iz svoje sobe bez nečije pomoći. Pred muškarcima sam pokrivala lice *feredžom*, osim pred onima koji su pripadali obitelji – pred ocem, dvojicom starije braće i tetkom. Tijekom tih prvih četrnaest godina mog invalidskog života, zidovi ograde našeg velikog vrta u Jhangu, udaljenom četrinstotinjak kilometara od Lahorea, bili su granice mog svijeta.

Otac je bio taj koji me odveo u Englesku, on koji je prezirao Engleze jer su vjerovali u tri boga umjesto u jednoga. Nije mi čak dozvoljavao da na satovima koje mi je davala moja učiteljica Razija učim jezik tih nevjernika jer se bojao da se slučajno ne zarazim i ne budem odvučena od naše vjere. Pa ipak, nakon što je potrošio veliki novac u uzaludnoj potrazi za iscjeljenjem u našoj zemlji, odveo me u tu zemlju da bi se posavjetovao s najboljim liječnicima. Učinio je to iz dobrote i brige za moju buduću sreću. Toga dana početkom travnja, dok smo

slijetali u zračnu luku Heathrow, nismo ni slutili o nevoljama i tuzi koja će se sručiti na našu obitelj. Čudno je bilo i pomisliti da ću ja, invalid, najslabija od petero djece, na kraju postati najjača, kamen koji će smrskati sve do čega je stalo mom ocu.

Sada, u zreloj dobi, dovoljno mi je zatvoriti oči da mi se stvori slika mog oca, dragog Aba-Jana, tako visokog i mršavog, u lijepo skrojenom crnom kaputu s visokim okovratnikom i zlatnom dugmadi koji pada preko širokih hlača, te s bijelim turbanom obrubljenim plavom svilom na glavi. Vidim ga kao što sam ga često viđala u svom djetinjstvu, kako ulazi u moju sobu da me uči vjeri.

Vidim ga kako stoji uz moj krevet nasuprot slike koja predstavlja hram Božji u Meki, najsvetije islamsko mjesto Ka'bu koje je po pričama sagradio Ibrahim, a Muhamed obnovio. Vidim ga potom kako uzima Kur'an s visoke police, najuzdignutijeg mjesta u sobi, jer ništa nije smjelo biti stavljeno u istu razinu ili iznad Kur'ana. Najprije ljubi zelene svilene korice i uči Bismillahir-Rahmanir-Rahim (U ime Boga, Sveopćeg Dobročinitelja, Milostivog). Potom skida zelene svilene korice – naravno, prije toga je obavio *Wudu*, obred pranja bez kojeg se ne smije nositi niti dodirnuti Sveta knjiga.

Zatim ponavlja Bismillu i stavlja Kur'an, dotičući ga vrhovima prstiju, na poseban stalak u obliku slova x. Poslije toga sjeda tako da i ja, oslonjena na naslon stolca, mogu vidjeti. I ja sam uz pomoć služavki obavila *Wudu*.

Otac prstom pokazuje tekst Svete knjige napisane ukrasnom arabicom i ja, u silnoj želji da mu ugodim, ponavljam za njim Fatihu, uvodnu *suru*, riječi koje povezuju sve muslimane svuda u svijetu:

*“Hvala i slava Bogu, Gospodaru svjetova,
Sveopćem Dobročinitelju,
Milostivom Gospodaru Sudnjega dana!
Samo Tebe obožavamo
i samo od Tebe tražimo pomoći.
Uputi nas na pravi put,
na put onih dobrih Tvojih stvorova
koje si obasuo neiscrpnim obiljem
i blagodatima Svojim,
i na koje se nije izlila srdžba Tvoja i gnjev Tvoj
i koji nisu zalutali s puta Istine. Amin!”*

Danas čitamo iz *sure* Ali Imran: “Allah je jedan, nema boga osim Njega, koji vječno živi i vlada svim stvorenjima. Objavio ti je Knjigu s Istinom, potvrđujući ono što je prije objavljeno. Prije je objavio Tevrat i Indžil kao uputu ljudima...”

Činim ono što svako muslimansko dijete, odgojeno u pravovjernoj obitelji, čini od ranog djetinjstva – čitam Kur'an na arapskom jeziku. On se u potpunosti može razumjeti samo na arapskom jeziku, na kojem je i bio objavljen. Mi muslimani znamo da se Kur'an, budući da je svet, ne može prevoditi kao neka druga knjiga a da ne izgubi nešto od svog značenja.

Kad sam ga pročitala po prvi put, otprilike u dobi od sedam godina koje je već smatrano za doba razboritosti, priredila se svečanost koju mi zovemo ‘Amin svetog Kur'ana’, a na koju su bili pozvani članovi obitelji, prijatelji i susjedi. Na središnjem je dvorištu naše kuće, gdje muškarci i žene sjede odvojeni pregradnim zidom, *mu-llah* proučio *sure* da bi obilježio moj ulazak u to važno

životno doba, a žene su, sjedeći u svom dijelu dvorišta, prestale s brbljanjima da bi ga poslušale.

Stigli smo na kraj *sure*. Sada je slijedila vjerska pouka. Otac me je gledao s blagim osmjehom:

“Vrlo dobro, kćeri,” rekao je, “a sada mi odgovori na ova pitanja: ‘Gdje je Allah?’”

Stidljivo sam ponovila dobro naučenu lekciju:

“Allah je svugdje.”

“Zna li Allah za sve što činiš na zemlji?”

“Da, Allah zna za sve što činim na zemlji, i dobro i loše. On čak poznaje i moje skrivene misli.”

“Šta je Allah učinio za tebe?”

“Allah je stvorio mene i čitav svijet. On me voli i brine se za mene. U *džennetu* će me nagraditi za sva moja dobra djela ili u *džehennemu* kazniti za sva loša.”

“Kako možeš zadobiti ljubav Allaha?”

“Ljubav Allaha mogu zadobiti tako što ću se potpuno potčiniti Njegovoj volji i izvršavati Njegove zapovijedi.”

“Kako možeš upoznati Allahovu volju i Njegove zapovijedi?”

“Allahovu volju i Njegove zapovijedi mogu upoznati kroz sveti Kur'an i predaju našeg Poslanika Muhameda a.s. (Nek Allahov mir i blagoslov počivaju na njemu).”

“Vrlo dobro,” rekao je otac. “Ima li nešto što bi htjela znati. Imaš li pitanja?”

“Da, oče. Molim te, reci mi zašto je islam bolji od ostalih religija?”

Upitala sam ga to ne zato što sam znala nešto o drugim religijama, već zato što sam ga voljela slušati kako

tumači našu religiju. Očev je odgovor bio jasan i određen:

“Gulshan, želim da ovo uvijek imaš na umu. Naša religija je iznad svake druge, prije svega zato što se Bog proslavio kroz Muhameda. Bilo je i drugih poslanika, ali je Muhamed bio taj koji je čovječanstvu donio posljednju Božju objavu i poslije njega više nema potrebe za drugim prorocima. Drugo, Muhamed je Božji prijatelj. On je uništio sve idole i obratio na islam sve narode koji su se klanjali idolima. Treće, Bog je Muhamedu objavio Kur'an poslije svih drugih svetih knjiga. Kur'an je posljednja Božja riječ i mi joj se moramo pokoravati. Sva ostala pisma su nepotpuna.”

Slušala sam. Očeve su se riječi urezivale u moj um i moje srce. Ako bi bilo još vremena, molila bih ga da mi opet priča o slici koja se nalazila u mojoj sobi: Kako je to ići na *hađ* u sveti grad Meku, taj magnet prema kojem se okreće svaki musliman kad moli pet puta na dan? I mi to isto radimo u našem gradu kad *mujezin* s minareta džamije uči *ezan*. Taj zvuk odzvanja ulicama nadglasavajući buku saobraćaja i *bazara*, te u zoru, u podne, u sumrak i noću ulazi kroz naše zasunom zatvorene prozore pozivajući vjernike na molitvu s prvom objavom u islamu:

“*La ilaha ill Allah,*

Muhamed rasoolullah!”

“*Nema drugog Boga osim Allaha:*

I Muhamed je Njegov Poslanik.”

Otac mi je sve to objasnio. On je bio dva puta na *hadđu* – jednom sam i jednom sa svojom ženom, mojom majkom. Dužnost je svakog muslimana da ode na *hadđ* barem jednom u svom životu, a ako je bogat, i više puta. Odlazak na *hadđ* je peti od pet glavnih stupova islama koji ujedinjuju milijune muslimana u mnogim zemljama i osiguravaju trajnost naše vjere.

“Hoću li i ja ići u Meku, oče?” upitala sam. On se nasmijao i sagnuo da me poljubi u čelo.

“Hoćeš, mala Gulshan. Kad budeš starija i možda...” Nije dovršio rečenicu, ali sam znala što je želio reći: “Kad naše molitve za tvoje ozdravljenje budu uslišane.”

Iz tog sam vremena poučavanja stekla odanost Bogu, vezanost za moju religiju i njene običaje, gorući ponos od činjenice da sam potomak Poslanika Muhameda preko njegova zeta Alije te razumijevanje dostojanstva mog oca koji nije samo glava naše obitelji već i potomak Poslanika Muhameda, *Sayed i Shah*. Osim toga, on je i *Pir* – vjerski vođa i zemljoposjednik s velikim imanjem na selu i udobnom kućom okruženom vrtovima na kraju grada. Počela sam shvaćati zašto je naša obitelj tako poštovana, čak i od strane *mullaha* ili *maulvija* koji je dolazio od mog oca tražiti odgovore na vjerska pitanja na koja on sam nije znao odgovoriti.

Gledajući unatrag, sada mogu prepoznati jednu od svrha tih godina zarobljenštva kada su se moj um i duh otvarali poput pupoljaka ruža u našem vrtu koji su vrtlari održavali s puno ljubavi. Moje ime Gulshan na urdu znači “mjesto cvijeća – vrt.” Previše slaba da nosim takvo ime, bila sam na isti način njegovana od svog oca. On nas je sve volio – svoja dva sina, Safdar Shaha i Alim

Shaha, te svoje tri kćeri, Anis Bibi, Saminu i mene. Iako sam ga razočarala što sam se rodila kao žensko i što sam u dobi od šest mjeseci oboljela od trbušnog tifusa i ostala invalid, otac me je volio isto, ako ne i više od ostale djece. Nije li mu moja majka na smrtnoj postelji ostavila u *amanet* da se brine o meni?

“Preklinjem te, Shahji, za dobro male Gulshan nemoj se ponovo ženiti,” rekla je u smrtnom dahu. Željela me zaštititi jer bi maćeha i njena djeca mogli umanjiti miraz kćeri prve žene i postupati neljubazno s njom ako bi ona bila slabog zdravlja ili neudana.

Otac joj je dao to obećanje prije mnogo godina i održao je riječ, iako muškarac, prema Kur'anu, može imati do četiri žene ako je dovoljno bogat da svakoj daje jednako.

Moj je život mirno tekao sve do posjeta Engleskoj u mojoj četrnaestoj godini. Taj je posjet na svoj istančan način sve promijenio pokrećući čitav niz neočekivanih posljedica. Naravno, tada to još nisam ni slutila dok sam sa svojim služavkama, Salimom i Semom, čekala u jednoj hotelskoj sobi u Londonu. Čekali smo na mišljenje engleskog specijaliste, za kojeg je moj otac čuo dok mi je nastojao pronaći odgovarajuće liječenje u Pakistanu, a koje će jednom zauvijek odrediti moju budućnost.

Kad bih mogla biti izliječena od ove bolesti koja mi je paralizirala lijevu stranu dok sam bila dijete, bila bih slobodna udati se za svog rođaka s kojim sam bila zaručena kad sam imala tri mjeseca, a koji je sada kod kuće u Multanu, u Punjabu, očekivao vijest o mom izlječenju. U suprotnom, zaruke će se morati raskinuti i moja

će sramota biti veća nego da sam se udala i potom razvela od muža.

Začuli smo korake. Salima i Sema su skočile na noge i nervozno popravile svoje duge *dupatte* u obliku šala. Salima mi je navukla moju *dupattu* preko lica. Drhtala sam ispružena na krevetu, ali ne od hladnoće. Morala sam stiskati zube da bih spriječila cvokotanje.

Vrata su se otvorila i ušao je otac u pratnji liječnika.

“Dobro jutro,” rekao je prijatan i vrlo uljudan glas. Nisam mogla vidjeti lice tog dr. Davida, ali je njegovo držanje otkrivalo autoritet i znanje. Snažnim mi je rukama podigao dugi rukav i opipao mlohavu lijevu ruku, a zatim i usahlu nogu. Nakon jedne minute, liječnik se uspravio i rekao ocu:

“Za ovo nema lijeka – samo molitva.” Odlučnost u njegovom glasu nije ostavljala mogućnost zabune.

Ležeći na kauču i prateći razgovor, začula sam Božje ime iz usta tog stranog, engleskog liječnika i ostala zbunjena. “Što on može znati o Bogu?” pitala sam se. Osjetila sam iz njegova ljubazna i suosjećajna nastupa da iako je s jedne strane gasio naše nade u moje iscjeljenje, s druge strane je ipak upućivao na molitvu. Otac ga je ispratio do vrata, a kad se vratio, rekao je:

“Bilo je dobro od jednog Engleza da nam kaže da molimo.”

Salima mi je skinula *dupattu* s lica i pomogla mi da se uspravim.

“Oče, zar me on ne može izliječiti?” upitala sam. Nisam mogla spriječiti drhtanje glasa. Oči su mi se ispunile suzama. Otac je pomilovao moju beživotnu ruku i žurno rekao:

“Sada nam ostaje samo jedan put. Pokucajmo na nebeska vrata! Ići ćemo u Meku, kao što smo i namjerali. Bog će čuti naše molitve i mogli bi se čak vratiti kući sa zahvalama.”

Nasmiješio mi se i ja sam se potrudila da mu uzvratim na isti način. Moja je tuga bila i njegova tuga, ali on nije očajavao. U njegovom je glasu bila neka nova nada. Sigurno ćemo u Božjem hramu ili na čudotvornom izvoru Zamzenu naći ono što su naša srca željela.

Ostali smo u hotelu još nekoliko dana dok je otac organizirao let za Jeddah (zračna luka na koji slijeću hodočasnici za Meku). Nije to učinio ranije jer je čekao da vidi koji će tretman biti preporučen. Planirao je da ovaj posjet padne upravo prije mjeseca u koji se ide na hodočašće, tako da bi nakon izliječenja mogli otići u Meku izraziti našu zahvalnost.

Tih dana, dok smo čekali, otac je odlazio posjetiti prijatelje iz pakistanske zajednice ili su oni dolazili da vide njega. Po pravilu bi žene iz tih obitelji trebale posjetiti mene, ali ja sam se sramila zbog svog stanja, a i nisam bila naviknuta sretati strance u kući – tako da ih je malo pokucalo na moja vrata. Tko bi želio vidjeti usahle udove s pocrnjelom i smežuranom kožom koja mlohavo visi i s prstima mlitavim poput želea? U dobi kad moje vršnjakinje počinju sanjati o danu kad će odjenuti crvenu svadbenu haljinu sa zlatnim vezom, okititi se nakitom i opremiti dobrim mirazom te otići u muževu kuću, ja sam se iza vela srama suočavala s usamljeničkom budućnošću, odsječena od svoje vrste, nepostojeća osoba koja nikada neće biti potpuna, prava žena.

Bili smo smješteni na drugom katu hotela u udobnoj sobi pokraj očeve. Soba je imala debeli tepih i kupaonicu. Osim što su me nje govale, ručno prale naše rublje, te u smjenama dežurale nada mnom i brinule se za moje potrebe, Salima i Sema, koje su spavale u mojoj sobi na krevetu na rasklapanje, imale su malo posla. Vrijeme je brzo prolazilo uz knjige, pet *namaza* te uobičajeni ritual umivanja, odijevanja i objedovanja, za koje uvijek treba više vremena kad se radi o hendikepiranoj osobi. Ostatak vremena provodila sam slušajući zabavna čavrljanja svojih služavki.

One bi se povremeno spuštale u predvorje hotela, ali su bile previše uplašene da bi same izašle van. Najveći su dio vremena provodile promatrajući kroz prozor vanjski svijet i izvještavajući me o onome što su vidjele. Njihove su reakcije bile tipične za djevojke iz pakistanskih sela i one su me nasmijavale:

“O, kako lijep grad!” (Bila je to Salima).

“Tako mnogo ljudi ide gore-dolje i tako je mnogo automobila.”

Zatim bi se začuo Semin uzvik: “O, žene su otkrile noge. Zar ih nije stid? Muškarci i žene idu zajedno držeći se za ruke. Ljube se. O, otići će ravno u *džehennem*.”

Od djetinjstva su nas učili strogim pravilima odijevanja i ponašanja. Pokrivala smo se kako pristojnost nalaže, od vrata do gležnja pandžapskom *shalwar-kameeze* – širokom tunikom i hlačama oko članaka. Oko vrata smo nosile dugi lijepi šal ili *dupattu* kojom smo u slučaju potrebe mogle pokriti glavu ili sakriti lice, a po hladnom se vremenu umotati u nju.

Kad bi izlazile van, nosile bi *burku*, dugi neproziran veo kojim bi se pokrivala od glave do pete ostavljajući

naprijed mrežasti otvor kroz koji smo mogle gledati. Time je svaki razgovor na ulici bio onemogućen, ali i smanjena mogućnost da se vidi i čuje saobraćaj. U vrijeme o kom govorim nikada nismo osporavale pravila koja su upravljala našim životima niti smo im se usuđivale suprotstavljati. Zapravo, za nas je veo bio jedini vid zaštite. Mogle smo gledati ljude (iako jedva), a da oni nas nisu mogli vidjeti.

Kad smo vidjele kako se žene u Londonu sramno pokazuju u mini suknjama koje su dopirale iznad koljena, bilo nam je jasno da je to najnemoralniji grad na svijetu.

U našoj bi zemlji, a pogotovo u našem gradu, razgovarati s muškarcem koji ne pripada užoj obitelji – pa čak i s muškom poslugom – bacilo sramotu na nas. Svrha je vela bila, naravno, da se zaštiti ugled obitelji. Ni najmanja mrlja sumnje nije smjela pasti na žensko dijete iz muslimanske obitelji. Kazne su za nečednost mogle biti strašne.

Tri puta na dan nam je konobar na stoliću za posluživanje donosio jelo. Od njega bi ga na vratima preuzimale sluškinje. Ponekad je s njim dolazila i sobarica, Engleskinja, ali sam ja zatvarala oči da joj ne vidim noge.

Već sam se zasitila hotelske hrane. Otac je svaki dan za nas naručivao piletinu, jer je bila *halal*, dozvoljeno meso, zaklano na dopušten način. Svinjetina je bila *haram*, zabranjena. Čak i sâmo spominjanje imena ‘svinja’, onečistilo bi naša usta, tako da još i danas pod dojmom ranog odgoja umjesto te riječi upotrebljavam pandžapsku riječ *barla*, što znači ‘tuđe’. A i sve su ostale vrste mesa mogle biti pripremane na svinjskoj masti. Uz

piletinu smo dobivale povrće i rižu, a za desert sladoled. Pile smo coca-colu čije smo zalihe imale u sobi. Čeznula sam za kirijem i kebabom, te za breskvama i mangom iz našeg vrta.

Otac mi je pomogao da ne klonem duhom tako da me je dva-tri puta izveo u kratku šetnju. Jedanput mi je pokazao hotel s vanjske strane, a nekoliko puta me zajedno s mojim sluškinjama poveo taksijem u obilazak okolice. Objasnio mi je zašto Englezi nisu kao mi.

“Ovo je kršćanska zemlja,” rekao je. “Oni vjeruju da je Isus Krist Božji Sin. Naravno, nisu u pravu jer se Bog nikada nije ženio i prema tome ne može imati Sina? Pa ipak, i oni su narod iz Knjige kao i mi. Muslimani i kršćani dijele istu Knjigu.”

To me zbunilo. Kako su mogli imati istu Knjigu kao i mi, a ipak biti toliko različiti od nas?

“Oni su slobodni činiti mnoge stvari koje mi ne možemo,” rekao je. “Oni mogu jesti svinjetinu i piti alkohol. Između muškarca i žene nema razlike. Žive zajedno, a da nisu vjenčani; a kad djeca odrastu, ne poštuju svoje roditelje. Ali oni su dobri, veoma točni i imaju dobra pravila. Kad daju obećanje, drže ga, za razliku od Azijaca.”

Otac je bio mjerodavan o tome govoriti. Čitavo je vrijeme trgovao sa strancima na izvozu pamuka kojeg je uzgajao u Pakistanu.

“Činjenica je da smo po religiji različiti, ali su oni suosjećajan i human narod, spreman priskočiti u pomoć,” dodao je na kraju.

Razmišljala sam o proturječnostima Engleza – ljubazan narod koji živi u zemlji punoj prekrasnog zelenila

kojeg hrane česte kiše i čija Knjiga daje takvu slobodu. Pa ipak, naša Knjiga je bila povezana s njihovom. Gdje je bio ključ tih razlika? To je bilo preduboko pitanje za jednu četrnaestgodišnjakinju te sam ga izbacila iz uma i prepustila se razmišljanju o *hađdu* na koji smo se spremali. Bilo je to mnogo godina prije nego je došlo novo pojašnjenje, a kad se ono dogodilo, nisam mogla tek tako prijeći preko njega.

Poglavlje 2

HADD

Lijep je bijeli zrakoplov kompanije Pakistan International Airwaysa izgledao poput ptice na pisti zračne luke. Kad su me podigli iz kolica na stepenice za ukrcavanje, osjetila sam olakšanje što napuštam Englesku. Ovim je posjetom bilo postignuto okončanje naše neizvjesnosti. Sada je ostala samo jedna nada prema kojoj smo hitali velikom brzinom. Okupano u brilijantnoj svjetlosti, u mojim je snovima ležalo mjesto koje mi je istovremeno bilo nepoznato, a ipak tako dobro poznato – sveti grad Meka koji svaki musliman želi vidjeti barem jednom u svom životu.

Putovali smo u prvoj klasi i ja sam ponovo sjedila između svojih sluškinja, Seme koja je služila kao oslonac mojoj lijevoj, oduzetoj strani tijela i Salime koja je bila spremna donijeti mi sve što mi je potrebno. Otac je zauzeo dva sjedišta ispred nas odakle mi je nastavio davati objašnjenja o letu:

“Sada letimo 9000 metara iznad zemlje,” rekao mi je kad se avion prestao dizati.

Pogledala sam kroz prozor i ostala bez daha. Letjeli smo kroz blistavu svjetlost, a ispod nas su lebdjeli nježni, pamučni oblaci nalik na materijal za punjenje blazine za mladu. I Salima i Sema su pogledale kroz prozor i prigušeno uzviknule:

“Pogledaj koliko željeza leti kroz zrak,” čudile su se na mješavini pandžapskog i urdu jezika “začinjenog”

jakim *jhang* naglaskom. Prigušila sam osmijeh – one su bile djevojke sa sela i za njih je to bio veliki doživljaj.

Iznenada je avion počeo propadati i obuzeo me strah. Otac mi je objasnio da smo ušli u bezračni prostor.

“Ne bojte se, sve je u redu,” umirio nas je.

U avionu je bilo još hodočasnika. Znala sam da i oni, poput nas, u prtljazi nose bijele *ihrami* haljine koje svaki hodočasnik mora nositi na *hadđu*.

Otac me jednom odveo da vidim film o *hadđu*. Bio je to film za vjernike koji su namjeravali ići u Meku, u mjesecu *hadđa*, i u njemu su u divnim bojama bili prikazani svi običaji. Bila sam poučena o povijesti rođenja naše vjere u arapskim pustinjama. Krajolik u kom su se odvijali ovi događaji bio mi je poznat kao i dragi okoliš naše kuće i našega vrta.

Domačica u zelenoj odori, s prividnom *dupattom* ispod brade, donijela je jelo, ali sam ga jedva dotakla. Salima je bacila pogled na tek dotaknuto jelo i blago rekla:

“Bibiji, zar nećete jesti da održite snagu?”

Odmahnula sam glavom: “Nisam gladna.” U stvari, osjećala sam mučninu, djelomično zbog propadanja zrakoplova, a djelomično zbog uzbuđenja od onoga što me čekalo. Ništa joj nisam rekla o svojim pravim osjećajima. Kako bih mogla sa sluškinjom pričati o nadama i strahovima koji su lebdjeli u mojoj glavi kao oblaci na nebu?

U Abu Dabiju smo presjeli u drugi zrakoplov gdje su nam se pridružili hodočasnici iz dalekih krajeva. Sa zanimanjem sam proučavala njihovu nošnju pokušavajući otkriti odakle dolaze. Moja je učiteljica Razija dobro obavila svoj posao. Bila sam u stanju prepoznati

ljude iz Irana, Nigerije, Kine, Indonezije, Egipta... Izgledalo je kao da se čitav svijet kreće prema Meki.

U zvučniku se začulo pucketanje. Na dva nas je jezika, na arapskom i engleskom, domaćica zrakoplova obavijestila da se približavamo Jeddahu i da uskoro slijecemo. Upalio se signal.

“Moramo se vezati,” rekao je otac.

To smo i učinili. Salima mi je pomogla da se vežem, a otac je pregledao da se uvjeri da je to napravljeno kako treba. Kroz prozor sam mogla vidjeti pustinju sa sivom smeđim dinama koje su se, gonjene oštrim vrućim vjetrovima, oblikovale u polumjesece. Mogla sam vidjeti i planine na obzoru, kilometrima udaljene, a potom i veliki grad koji se prostirao pod nama s visokim zgradama i mnoštvom ulica. Mogla sam vidjeti i drveće i zelene parkove.

“Gledaj kako je voda izmijenila pustinju. A tek je prije nekoliko godina doveden cjevovod od Wadi-Fatime,” rekao je otac.

Klimnula sam glavom. Na satovima sam naučila da je nafta poboljšala uvjete života naroda koji je nekada bio siromašan i zaostao – ratari su živjeli u kućama od blata, a stočari pod nomadskim šatorima – i koji kišu godinama nije viđao.

Zrakoplov je sletio. U zračnoj luci nas je čekao očevar stari prijatelj šaik sa svojim velikim ševroletom. Taj je šaik imao osam žena i osamnaestero djece, i svi su živjeli u njegovoj velikoj vili. Od osamnaestero djece, trinaest su bile kćeri, a pet sinovi. Vjerujem da je imao još djece koji su bili oženjeni ili su studirali u inozemstvu. Imao je vlastitu bušotinu nafte, te su zahvaljujući njoj živjeli

luksuzno. Uz to je bio i zemljoposjednik i uzgajao je goveda, deve, ovce i koze. Tijekom nekoliko narednih dana dok smo bili šaikovi gosti, imala sam priliku vidjeti kako funkcionira ta velika obitelj.

Šaik me upoznao sa svim svojim ženama – Fatimom, Zorom, Rabijom, Rukijom i ostalima.

“Nemam miljenica,” rekao je šaik. “Za mene su sve moje žene jednake.” Znam zašto je to rekao, zato što prema Kur’anu muškarac može imati više žena, ali ih sve mora tretirati jednako. Naravno, Božji Poslanik je imao više žena, ali po onome što mi je rečeno, za obične je ljude gotovo nemoguće slijediti njegova uputstva o nepristranosti. Zbog toga naše društvo nije poticalo višezženstvo. Pa ipak, činilo se da ono cvjeta i da se svi dobro slažu.

Žena po imenu Bilquis, prevoditeljica, upoznala me sa šaikovim kćerima, od kojih je najstarija, po mojoj ocjeni, imala oko osamnaest godina. Natrpale su se u gostinjsku sobu za žene gdje sam bila smještena sa svojim sluškinjama i tražile me da im pričam o Pakistanu.

“Imate li tamo ulice? A gradove? Što jedete? Koje povrće uzgajate? Imate li škole za djevojke? Nosite li takvu odjeću čitavo vrijeme?”

Odgovarala sam kako sam najbolje znala i bila sam zadovoljna kad su rekle da žele ići u Pakistan da ga vide. Poslije sam ja njih ispitala o njihovom životu.

“Kako živite ovdje? Što radite po čitav dan?”

“Gotovo ništa,” bio je kratak odgovor.

Šaik je držao svoje žene i kćeri kod kuće. Izleda da su se kćeri, koje su bile dobro obrazovane, samo zabavljale. Provodile su vrijeme u čavrljanju, gledanju

televizije i čitanju lake literature na engleskom i arapskom. Pa ipak, činilo se da su dovoljno sretne i da su sve njihove želje ispunjene. Ako su željele ići u kupovinu, Bilquis je išla s njima i plaćala račune dok su one kupovale što god su htjele.

Što se tiče šaikovih žena, osim odlazaka u kupovinu (u smjenama) ili posjeta bolnicama s Bilquis kada su se umotavale u crne *burke*, ili one duge do zemlje, ili turske prerezane u struku, činilo se da je njihov glavni cilj bio udovoljavati šeiku. Sjedile su prekrivenih nogu na jastucima i nosile *kaftane* izvezene zlatom i srebrom. Iako su se duž zidova u prostranoj, mramorom popločenoj sobi nalazile sofe, one su više voljele sjediti na podu. Ponekad bi se odijevale u zapadnjačkom stilu u moderne i pomno izrađene haljine naručene iz Engleske ili Amerike i stavljale na se skupocjen nakit. Zrak je bio težak od mirisa koji je posluga obilno raspršavala.

Na večer, prije spavanja, mogla sam nekoliko minuta biti s ocem u salonu i razmijeniti s njim dojmove.

Po očevom mišljenju, šeik je imao 65 godina, ali je njegova glatka i neizborana koža skrivala godine. Bio je spoj starih i novih običaja. Naročito je volio društveni život i društvo muškaraca, koje je raskošno ugošćivao kod kuće. Uživao je pušiti, piti crni čaj i slušati arapsku glazbu koja je preko zvučnika dopirala u svaku sobu, tako da su svi s njim mogli dijeliti taj užitak. Saznala sam da je to tipično arapski običaj. Sve udobnosti kuće morale su biti podijeljene s gostima, htjeli to oni ili ne. Tako sam morala slušati arapsku glazbu iako je nisam razumjela.

Bilo je veoma zanimljivo tijekom obroka kad su članovima obitelji koji su sjedili odvojeno, u muškoj i

ženskoj blagovaoni, dijelili janje koje su cijelo ispekli. Oni koji su tu jeli skidali su cipele prije nego su stali na šarene, perzijske tepihe. Jeli su oslonjeni na debele jastuke, poredane u krug. Na sredinu stola se stavljao veliki pladanj sa začinjenom rižom i još vrućom janjetinom, a oko njega su bile poredane posude s plavim patlidžanom, rižom, salatam i tankim kriškama kruha, kremom od jaja i mlijeka i halvom. Svi su jeli desnom rukom praveći loptice od riže i stavljajući ih u usta, otkidajući pritom komadiće kruha.

Ja sam jela u svojoj sobi. Nisam mogla istovremeno održavati ravnotežu na jastucima i jesti pred toliko znatiželjnih pogleda. Šeik je bio veoma ljubazan i dozvolio mi da učinim kako želim. Moja je soba bila vrlo udobna, s prelijepim tepihom, nekoliko lončanica sa cvijećem, zasjenjenim okruglim prozorom, velikim ogledalom i kupaonicom s modernim zahodom.

Arapi gostoprimstvo shvaćaju veoma ozbiljno. To potječe iz sjećanja na plemenske borbe za opstanak u okrutnoj pustinji, kad je život ovisio o utočištu pruženom od strane nomada. Priča se da je u stara vremena pustinjaški šeik primio gosta i gostio ga tri dana prije nego ga je pitao kako se zove i što ga tu dovodi. I naš je šeik držao tu tradiciju te nam je na raspolaganje stavio sve udobnosti svoje kuće uključujući auto i vozača za čitavo vrijeme našeg boravka. Zahvaljujući tome, mogli smo vidjeti nešto od prelijepog grada Jeddaha.

Otac je sjedio naprijed, pored šofera Oazija odjevenog u bijelu odoru, dok sam ja virila kroz zavjese na prozorima da bih vidjela grad. Grad je bio pun hodočasnika koji su stizali brodovima u luku ili zrakoplovima u

novu zračnu luku. Vozač Oazi nam je ukazao na mnoge suprotnosti između starog i novog grada – na poslovne deseterokatnice u Ulici kralja Abd-al-Aziza gdje natovareni magarci guraju veliki američki automobil. Vidjeli smo *sug*, uličnu tržnicu gdje se moglo kupiti sve od kave do tepiha, čak i sveta voda donesena iz Meke, i gdje su se nalazile *magaze* u kojima se prodavala roba sa zapada. Posjetili smo i stari grad s predivnim visokim ali trošnim trgovačkim kućama ukrašenim rešetkastim balkonima, s kojih su žene iz harema običavale gledati na ulični život bez rizika da budu viđene odozdo. Veliku suprotnost tome činila su nova jeftina stambena naselja u predgrađima.

“Dok nije bilo nafte, bilo je siromaštva i drugih problema,” rekao je iznenada Oazi, “ali sada kad imamo naftu, dobro se hranimo i djeca mogu ići u školu.”

Zaustavili smo se na jednom mjestu da vidimo kako se crpi nafta. Miris nafte mi nije bio prijatan.

Kako je šaik inzistirao da uzmemo njegov automobil i vozača, napustili smo šaikovu kuću u udobnosti i stilu i krenuli prema Meki. Otac mu je zahvalio kratkim govorom: “Iskazali ste nam duboku plemenitost i prijateljstvo olakšavajući nam ovo putovanje.”

Šaik bi to učinio za svakog posjetitelja, ali znala sam da je to za nas učinio s posebnim zadovoljstvom budući da je bio stari obiteljski prijatelj, a i očev poslovni partner zainteresiran za kupnju dobre pasmine ovaca i koza, po kojima je naše područje bilo poznato.

Prema Meki smo krenuli vrlo rano nakon *namaza* jer smo željeli na putu sve na miru razgledati. Novi autoput sa četiri trake bio je veoma dobar. Kolone taksija,

kamiona i autobusa brzo su se kretale prevozeći brojne hodočasnike u Meku, udaljenu 70 kilometara. Bilo je mnogo i onih koji su išli pješke, hrabro stupajući naprijed spremni svladati tu ravnicu koja će uskoro kad se digne sunce postati užarena. Činili su to ne zato što su bili siromašni, već zato što su se htjeli prisjetiti Ibrahimovog putovanja kad je tražio utočište za Hagaru i Ismaila. Iako to ne bih priznala, bilo mi je gotovo drago što sam invalid, te tako nisam morala pješčiti tim užarenim kotlom po vreloom suncu. Znala sam da ta moja pomisao nije u duhu *hadža* koji se sastoji od žrtve i potčinjavanja, te stoga nisam ništa rekla.

Vozač Oazi nam je skrenuo pažnju na zdence duž ceste i stupove s rasvjetom koji su osvjetljavali put hodočasnica:

“Sve je ovo napravio kralj. On osobno svake godine dolazi sa svojim ministrima i prinčevima da otvori hodočašće. Zahvaljujući njemu, došlo je do mnogih poboljšanja u svetim mjestima.”

Dvadeset pet kilometara od grada naišli smo na znakove koji su nas upozoravali: “Zabranjena zona. Pristup dopušten samo muslimanima.” Vojnici naoružani puškama stajali su na ulaznim točkama i pregledavali propusnice. Nakon što mu je naš vozač nešto rekao, bilo nam je dopušteno da nastavimo put.

Napredovali smo veoma sporo penjući se uz brdo cestom koja je bila usječena između stijena i mičući se kroz mase vjernika u bijelim haljinama koji su slijedili Ibrahimov put, nakon što je Sara otjerala svoju ropkinju i njena sina. Uši su nam se ispunjavale zvukom *ilahija*,

stihovima svetog Kur'ana i objavom: "Nema drugog Boga osim Allaha. Muhamed je Božji Poslanik."

Kad smo obišli brdo, ispred nas je izbio sveti grad, bijel i blještav na već vrelom jutarnjem suncu. Vozač je zaustavio automobil i s naših se usana omakao hodočasnički uzvik:

"Labbayka Allahumma Labbayka! Evo me, Tvoj sam sluga. O Allahu! Evo me, Tvoj sam sluga! Evo me, Tvoj sam sluga! Nitko nije ravan Tebi! Evo me, Tvoj sam sluga! Tebi pripada slava, bogatstvo i vrhovna vlast. Nitko nije ravan Tebi."

"Muhamedov grad," rekao je otac. "Zamisli samo! Poslanik Muhamed je propovijedao na ovim ulicama."

Svladao me čudesan osjećaj mira. Nestale su sve brige za budućnost. Osjetila sam se združenom sa svim tim hodočasnicima u potrazi za silom koju nisam mogla vidjeti, a koja je bila vječna i tajanstvena, poput sedam brežuljaka koji su okruživali grad.

Poglavlje 3

VODA ŽIVOTA

Hađdi-kamp ili hodočasničko odmaralište nalazilo se nedaleko džamije Haram. Vodič Abdulah, kojeg je naš prijatelj šaik našao za nas, dočekao nas je na ulazu. On i moj otac su se rukovali i zagrlili.

"Alhan Wa salan (Dobrodošli)," rekao je Abdulah.

"I vi," rekao je otac, prihvaćajući s lakoćom ovog Arapina kao brata, kao sebi ravnog, što je i bilo obilježje *hađda*.

"Molim vas, uđite! Dobrodošli u ime Allaha," rekao je Abdulah. "Primio sam pismo njegove Ekselencije, šeika. Rezervirao sam sobe za vas..."

Potom je slijedio razgovor o žrtvenim janjcima. Otac je naručio po dva za svakog od nas, čak i za sluškinje, što je ukupno bilo osmero janjadi.

Mojim su tijelom prostrujali lagani trnci radosti. Svetkovina žrtve (Eid al Adha) u čast pristanka praoca Ibrahima da žrtvuje svoga sina Ismaila, bila je vrhunac hodočašća. Krvlju tako velikog broja janjadi otac će osigurati da naše molitve imaju poseban učinak.

Naše su sobe bile u istom redu i na istom katu. Imali smo dvije sobe s kupaonicama, veoma jednostavno namještene, sa *charpaima* za spavanje. Sa čežnjom sam pomislila na moju pamukom punjenu blazinu kod kuće. Madrac od konjske dlake na rešetkastoj mreži nije baš bio pogodan za odmor, posebno zato što je moja oduzeta

lijeva strana otežavala okretanje na njemu. Ipak, to je sve bilo sastavni dio odlaska na hodočašće. Stotine tisuća ljudi će čitav mjesec dana biti nagurani u Meki i okolnim mjestima stiskajući se u hotelima i svratištima ili kampirajući na otvorenom. U tome je bilo malo udobnosti i razmetljivog isticanja blagostanja. Otac mi je pojasnio da bi se svrha hodočašća izgubila ako bi se netko požalio, bio arogantan ili ponosan, ili ako bi se naljutio zbog vrućine i teških uvjeta.

Ventilator na stropu naše sobe rastjerivao je vruć, težak zrak u uzaludnoj potrazi za svježinom. Na prozoru su bile navučene zelenkaste zavjese da bi štatile od sunca, što nam je davalo osjećaj kao da se nalazimo u akvariju. Tu su bile i metalne žaluzine kroz koje sam mogla vidjeti udaljene obrise minareta Velike džamije, koji su se poput prsta dizali prema nebu. Odmarajući se na svom *charpaiu*, slušala sam neprekidni šum ravnih kožnih sandala koje su nosili hodočasnici. Njihovi su glasovi dopirali do nas u zbrci stranih jezika. U tom se spletu zvukova isticalo hipnotičko pjevanje stihova iz Kur'ana i riječi Allahu Akbar – 'Allah je najveći.' Obuzelo me je ushićenje. Bilo je dobro biti ovdje, dovoljno da se od toga živi ostatak života. I moje su sluškinje imale isti osjećaj.

"Kako smo sretne što smo tvoje sluškinje i što možemo biti na *hadđu*," rekla je Salima dok mi je sa Semom pomagala da se po drugi put tog dana istuširam. To je za njih bila posebna sreća jer je širom svijeta bilo mnogo pobožnih ljudi koji su željeli biti ovdje, ali nisu imali vremena ili sredstava da to učine. *Hadđ* je mogao trajati i čitavih mjesec dana ako bi se posjetila sva sveta mjesta.

Otac je sreo neke od svojih prijatelja trgovaca iz Lahorea, Rawalpindija, Peshawara i Karachija, ali ovaj put se iznimno njihov razgovor nije vrtio oko cijena pamuka i pšenice.

Ne! Ovdje su bile odbačene svjetovne stvari i sve prednosti po rođenju, nacionalnoj pripadnosti, dostignućima, poslu i statusu. U prostranoj blagovaoni u *hadđi-kampu* sluge su sjedale da jedu zajedno sa svojim gospodarima. *Ihrami*, hodočasnička haljina, pokrivala je sve razlike. Muškarci su nosili jednu jednostavnu pamučnu plahtu omotanu oko donjeg dijela tijela i drugu oko ramena. Sve su žene nosile duge bijele skromne haljine i bijele čarape, i hodale su s pokrivalom na glavi, ali otkrivena lica. Svi koji idu stazama Poslanika imaju istu vrijednost u očima Božjim. S izrazom duboke ozbiljnosti, otac mi je rekao:

"Kad odjeneš *ihrami*, napuštaš svoj stari život i ulaziš u novi. Na neki način, to je naš mrtvački plašt. Ako umreš u ovoj haljini, otići ćeš ravno u *džennet*."

Dok je išao na molitvu u džamiju, otac je na ulici sreo jednog starog školskog prijatelja:

"Attaullah je ovdje. On je pravi musliman – daje u Pakistanu milostinju siromašnima i veoma je religiozan. Ovo je njegov treći posjet."

Davanje dijela prihoda za pomoć siromašnima, poznato kao *zekât* ili davanje milostinje, treći je stup islama. Četvrti stup je *savm* – post od zore do zalaska sunca tijekom devetog mjeseca mjesečevog kalendara, mjeseca Ramazana. Nakon posta se daje *zekât* ili porez za pomoć siromašnima.

“I ti si, oče, religiozan,” pomislila sam, “i ti daješ milostinju i ovo je tvoje treće hodočašće. A tko me je drugi, ako ne ti, naučio moliti.”

Zagledala sam mu se u čelo na kojem se jasno vidjelo udubljenje, zvano *mihrab*, po svetom luku udubljenja koje je u svakoj džamiji okrenuto prema Meki. To je udubljenje nastalo od neprestana dodirivanja poda čelom za vrijeme *namaza*. Po tome se prepoznaje čovjek koji klanja - a klanjanje je drugi stup islama.

Ostatak tog dana nisam izlazila, ostala sam u sobi koristeći vrijeme za molitvu, čitanje svetog Kur'ana i pripremu za sutrašnji posjet Ka'bi, koji će biti naporan zbog vrućine i meteža. Salima i Sema su donijele hranu u moju sobu i ostale sa mnom.

“Ima tako mnogo ljudi, a ipak je tako mirno,” rekla je Salima tijekom večere. Ulice su bile pretrpane hodočasnici, a ipak je vladao mir. Nije bilo lude strke. Ovo je mjesto bilo raj – ispunjenje svih želja.

Kad se u sumrak s minareta džamije oglasio *mujezin*, svi su se u Meki zaustavili na mjestu i okrenuli se prema Ka'bi, tom moćnom simbolu jedinstva milijuna muslimana u svim dijelovima svijeta. Stajali su uspravno, ruku otvorenih uz obje strane lica i molili:

“Bog je najveći.” Potom su spustili ruke i položili desnu šaku na lijevu ruku, žene iznad struka, a muškarci ispod: “Tebi pripada sva slava, Allahu! Budi slavljeno! Blagoslovljeno nek' je Tvoje Ime i uzvišena Tvoja veličanstvenost! Nitko osim Tebe nije dostojan obožavanja.”

Zatim su slijedile još neke *sure*, Fatiha, stihovi iz Kur'ana, a potom su se vjernici, izgovarajući ‘Allahu

Akbar’, prignuli naprijed naslanjajući ruke na koljena: “Kako je uzvišen moj Gospodar, Veličanstveni.” Potom su se ponovo uspravili puštajući ruke niz bokove: “Allah sluša onoga koji ga hvali. Slava Tebi Gospodaru naš.” A zatim su se, izgovarajući ‘Allahu Akbar’, spustili na zemlju klanjajući se ničice: “Nek' je sva slava mom Gospodaru; Najuzvišenijem!” I tako tri puta. Potom su se pridigli i sjeli na pete: “O Allahu, oprosti mi i budi milostiv prema meni.” I ponovo su se spustili i klanjali ničice. Time se završavao puni *rakat* iza kojeg je slijedilo ponavljanje nekih pokreta i *sura*.

Kako sam bila invalid, obavila sam taj sveti obred sjedeći uz pomoć sluškinja na postelji na kojoj je luk ili *mihrab* bio okrenut prema Ka'bi.

Je li ovo samo tajanstveni san iz kog ću se probuditi u svojoj sobi kod kuće ili uistinu klanjam *namaz* ovdje u središtu svijeta? Iznenada sam od uzbuđenja počela drhtati.

“O, Bože, dovoljno mi je što sam ovdje, čak ako i ne mogu hodati.” Vidjeti vlastitim očima Božju kuću koju je podigao Ibrahim, dar je od kojeg se može živjeti do kraja života.

“Istina je, živjela si četrnaest godina nepokretna,” rekla sam sama sebi, “ali ovdje, gdje je vjera najjača, gdje je ujedinjeno toliko molitava, Bog će čuti molitve tvoje obitelji i Muhamed će od Njega zatražiti da te ozdravi.”

Kad sam mislila na Boga, u svojoj glavi nisam mogla stvoriti nikakvu sliku o Njemu. Kako netko može stvoriti sliku o tom Vječnom biću? Usprkos tome što se u svetom Kur'anu naziva s više od devedeset i devet

imena, On se ne može spoznati. Učili su me da se ne može usporediti ni s čim što je ljudsko. Ali s mojih usana potekoše stihovi ljubljene Fatihe:

*“Samo Tebe obožavamo
i samo od Tebe tražimo pomoći.
Uputi nas na pravi put,
na put onih dobrih Tvojih stvorova
koje si obasuo neiscrpnim obiljem i
blagodatima Svojim...”*

Za muslimana je život cesta i svaki se pojedinac između rođenja i smrti, između postanka i suda, nalazi negdje na toj cesti. Krenula sam na jedno hodočašće koje će, iako mu nisam mogla predvidjeti kraj, trajati do kraja mog života.

Sljedećeg jutra smo svi ustali prije *sabaha* i poslije *namaza* i doručka krenuli prema Ka'bi. Otac je sredio da me nose u invalidskim kolicima, dok su moje sluškinje hodale pored mene, a otac naprijed. Mnogo je bolesnih i starih ljudi bilo nošeno na taj način. Sjedeći poduprta jastucima, uživala sam u sceni koja je bila puna živosti i u kojoj su tisuće muškaraca i žena svih uzrasta i narodnosti hrlili zajedno prema kući Božjoj. Nikada prije nisam vidjela tako mnogo ljudi na jednom mjestu, tako usredotočenih na jedan cilj, čak ni u Lahoreu ili u Rawalpindiju kad me otac tamo vozio autom, pa čak ni u Londonu. Ljudi su poput valova išli naprijed prema istom cilju, prema istom kraju, učeći u hod *sure* ili u ritmu izgovarajući pjevne retke iz Kur'ana.

Masivni vanjski zidovi s vratima okruživali su staru džamiju Haram. Prije ulaska u džamiju morali smo se

podvrći sigurnosnoj kontroli koju su na vratima obavljali muškarci i žene. Otac me je već ranije upozorio na to:

“Priča se da su neki nevjernici u više navrata pokušali ući u naša svetišta s namjerom da ih oštete i oskvrne.”

“Oče, što je poslije s njima bilo?” upitala sam uplašeno.

“Nadam se da su ih strijeljali!” rekao je. Zadrhtala sam pri pomisli na tu kaznu, ali sam ipak smatrala da su je zaslužili zbog uvrede koju su nanijeli svetom mjestu.

Ušli smo u veliku arenu iznad koje su se dizali minareti. U sredini se nalazila džamija započeta u 18. stoljeću, a sada uveliko proširena da može primiti tisuće vjernika. Naša je grupa prešla preko tepiha sa cipelama u rukama, koje smo potom ostavili u garderobi. Zatim smo prošli kroz vrata i ušli u unutrašnje dvorište. Našli smo se na ogromnom otvorenom prostoru usred kojeg se nalazilo granitno zdanje u obliku kocke, poznato kao Ka'ba, kuća Božja, pokrivena crnim brokatom na kojem su zlatnim slovima izvezena sva imena Božja.

Čitav otvoreni prostor bijelio se od tisuća, tisuća i tisuća ljudi čija su lica bila okrenuta prema Ka'bi. Oko Ka'be su vjernici hodali ili trčali u pravcu suprotnom od kazaljke na satu.

Mramorne su staze u sredini blještale. Krenuli smo jednom od tih staza i stigli do kruga gdje su me, prije nego nas je ponijela jureća masa ljudi, posjeli na drveni *palki* – nosiljku koju su nosila četiri snažna čovjeka. Tri puta smo oprčali oko Ka'be, a četiri puta ophodali. Poskakivala sam na nosiljci kao malo pjene na vrhu vala. Svaki put kad smo obilazili oko ugla Crnog kamena

okrenutog prema sjeveroistoku, kojeg je tu postavio Muhamed svojim rukama, podizali smo ruke i uzvikivali: "Allahu Akbar – Allah je najveći!" Bila je to vrtoglava trka i sa zabrinutošću sam gledala u oca, ali on kao da nije bio svjestan ni vrućine, ni gužve, ni neudobnosti. Biti ovdje, bilo je sve što je on želio.

Tijekom našeg posljednjeg obilaženja, našli smo se pred Crnim kamenom. Sjećam se da su mi rekli da je ovaj kamen Bog bacio Ademu. Taknut od Boga, Adema i Muhameda, on je bio snažan simbol naše vjere. Nosači su nas pogurali naprijed i spustili moju nosiljku – *palki*. Potom su mi pomogli da se nagnem naprijed da bih poljubila Crni kamen optočen srebrom i miomirisom. Zatvorivši oči, osjećala sam se kao da sam u dodiru s Poslanikom. Ovaj Kamen uopće nije nalikovao kamenu. Bio je topao pod mojim usnama. Oko sebe sam osjećala mir.

"Molim te, izliječi me! Izliječi sve ove bolesne ljude!" rekla sam.

Ali ništa se nije dogodilo. Salima i Sema su me podigle, te smo krenuli dalje. Da bih izbjegla očev uznemireni pogled, držala sam glavu spuštenu. Potom smo se uputili na Ibrahimovo mjesto molitve gdje smo se pomolili za ispunjenje naše najveće želje.

"Molim te, izliječi me," molila sam.

Sljedeći se obred sastojao od trčanja između Safe i Marve, dva brežuljka unutar Velike džamije udaljena jedan od drugoga oko 800 metara. Priča se da su Hagara i Ismail zakopani ispod ovih brežuljaka.

"Ovo je velika igra," pomislila sam, ali nisam ništa rekla.

Ne bi bilo umjesno smijati se tome, obzirom da su svi ostali to uzimali s puno ozbiljnosti. Ponovo su me vratili u invalidska kolica da bi sedam puta prošli mramornim stazama između Safe i Marve sjećajući se tako puta kojim je prošla Hagara tražeći vodu za sina Ismaila, nakon što su bili otjerani. Tradicija govori da je Bog učinio da nedaleko odatle poteče izvor Vode života – Abb-a-Zamzen.

Ljudi su kupovali tu vodu i pili je iz metalnih šalica. Otac se pobrinuo da se i mi napijemo te vode, a uz to kupio je i čitav mijeh koji je trebalo isporučiti u *hadđi-kamp*. Jedan dio se trebao ponijeti u Pakistan, a ostatak je bio za mene, da se u njoj kupam

Ovi su rituali uzeli najveći dio dana, tako da nismo mogli ni jesti ni odmoriti se. Nakon toga smo se u iščekivanju sljedećeg obreda vratili u *hadđi-kamp*. Radilo se o pješaćenju do Arafata, mjesta udaljenog oko jedanaest kilometara od Meke gdje je, kako kažu muslimani, Bog kušao Ibrahima tražeći od njega da žrtvuje svoga prvorođenca – Ismaila. Kad je Bog vidio Ibrahimovu poslušnost, spriječio je tu žrtvu i pribavio zamjenu: ovna zapletenog u grm.

Mislim da smo na putu za Arafat i nazad posjetili Minu da bacimo kamenje na tri stupa koji su predstavljali *šejtane*, koji su pokušali odvratiti Ibrahima da žrtvuje sina. Dok smo bacali kamenje ili cipele na te ružne stupove, svi smo im se izrugivali. "Baciti cipelu" je predstavljalo veliku uvredu.

Zatim smo se uputili na mjesto žrtvovanja, sasvim blizu grada, i stali u red da bi došli do mesara koji je pripremio naše žrtvene janjce. Držao je nož u jednoj ru-

ci, a janje u drugoj. Stavila sam ruku na nož, nakon čega je mesar zaklao životinju. Krv je šiknula iz janjetova vrata u korito, a ono se trzalo i treslo pokušavajući pobjeći. Ništa nisam osjećala prema tom janjetu – njegova je smrt bila ispunjenje zapovijedi – prinošenje žrtve. Potom je stigao drugi mesar, uzeo janje i oderao mu kožu. Nismo mogli prisustvovati klanju svih naših janjaca jer su redovi bili dugi, ali je sve bilo dobro napravljeno. Naši su janjci bili izbrojani i kasnije će biti prinešeni kao žrtva. Gledali smo kako drugi ljudi dolaze na naše mjesto da bi prinijeli svoje janjce, koze ili deve.

“Najviše šest ljudi može zajednički prinijeti na žrtvu jednu devu,” rekao je otac. Bilo mu je drago što nismo morali prisustvovati klanju deve.

Znala sam šta će biti sa svim tim mesom. Otac mi je rekao: “Nešto će se dati siromasima – oni na *hadđu* jedu dobro. Jedan dio ćemo mi pojesti u *hadđi-kampu*, a veliki će dio biti spaljen. Na ovakvoj se vrućini ne može održati.”

Hodočasnici su ostajali u Mini tri dana, a drugog dana boravka su odijevali uobičajenu odjeću donoseći tako blještavim bojama narodnih nošnji živost na prašnjave i vrele ulice. Muškarci su ili obrijali ili potpuno ošišali glavu, a žene su skratile kosu za najmanje dva centimetra. Svi su jedni drugima poželjeli “Sretan *hadđ*”. To su bili dani kad se slavilo sa starim i novim prijateljima. Bilo je to isto tako i vrijeme nadilaženja razlika kao i pomirbe. “Svijet bi bio sretno mjesto kad bismo zadržali duh *hadđa* čitavog svojeg života,” rekao je otac.

Zbog moje bolesti ipak nismo ostali u Mini, već smo se vratili u *hadđi-kamp*. Ubrzo nakon našeg povratka,

uz Seminu sam pomoć sjela na tronožac u dubokoj kadi izgovarajući *sure*, dok me Salima plastičnim lavorom polijevala vodom iz Zamzena.

U tom sam trenutku uistinu vjerovala da ću biti izliječena i da će paraliza nestati. Ali ništa se nije dogodilo. Moje je tijelo još uvijek bilo teško poput olova, a mom srcu je bilo još teže kad su me sluškinje podigle da me obrišu i odjenu.

Nedugo zatim je otac, koji je čekao u susjednoj sobi nadajući se da će me vidjeti na vratima na nogama, ušao da me vidi: “Danas nije bila Allahova volja. Ali nećemo odustati. Bog je najveći,” rekao je i u tišini izašao.

Nakon ovih obreda mnoge će se *hadđije* vratiti svojim kućama i bit će poštovani u svojim zemljama. Neki će čak ispred svog imena ili u natpis na radnji staviti titulu “*hadđija*” da bi pokazali da su poštteni. “Volio bih da mogu vjerovati da su svi takvi,” rekao je otac uz jedva primjetan osmijeh.

Mnogi su hodočasnici poput nas krenuli u Medinu, drugi grad po važnosti za muslimane, udaljen četiri stotine kilometara od Meke, gdje je Muhamed živio deset godina nakon što se preselio iz Meke i gdje je 622. godine ustanovio islam, čime započinje muslimansko doba. Tu je proživio posljednje godine svoga života i mi smo namjeravali posjetiti njegov mauzolej. Mnoge su se priče, koje su me ganule dok sam još bila dijete, vrtjele oko ovoga grada.

Džamija u Madniju je veličanstvena. Hodali smo po debelim, prelijepim tepisima i odali počast na Muhamedovom *mezaru* koji je bio prekriven tepisima i okružen staklom. Ljudi su obilazili oko *mezara* i kroz staklo slali

poljupce. Ubacivali su novac i kitice cvijeća koje je počasna garda skupljala i njima ukrašavala *mezar*.

Hodočasnici su sjedili u dvorištu i pjevali vjerske pjesme. Kako je otac bio *Pir*, pitao je bi li se ja mogla primaći Muhamedovom *mezaru*. Počasni stražari su mi otvorili vrata i ja sam u invalidskim kolicima sjedila dvije ili tri minute uz njih i molila. Bilo je to predivno iskustvo.

Posjetili smo i druge *mezare* u toj zoni i završili s posjetom Fatiminom vrtu datulja. Muhamed ga je načinio za svoju kćer. Kupili smo košaru od petnaest kilograma datulja (veoma skupih) da ih podijelimo s ostalim članovima obitelji kod kuće.

U Medini smo se oprostili s Oazijem. Otac mu je u kuvertu kao poklon stavio nešto *bakšiša*. Bio je ljubazan i od velike pomoći i bilo nam je veoma žao dok smo gledali kako odlazi šaikovom domu noseći naše *selame*.

Iz Medine smo odletjeli u Betel Mukkoudus (Jeruzalem) koji je bio pun hodočasnika tri vjere: muslimanske, židovske i kršćanske. Naše se hodočašće, koje svake godine mijenja vrijeme održavanja za deset dana po mjesecom kalendaru, ove godine podudarilo sa židovskom Pashom i kršćanskim Uskrsom. Džamija u Jeruzalemu se zove Al-Masjid al-Agsa, što znači, Najudaljenija džamija, prema kojoj se Poslanik Muhamed okretao za vrijeme *namaza* prije nego što je Meka postala njegovo sjedište.

Kamena palača koja se nalazi odmah uz džamiju vezana je uz Ibrahima. Kupio ju je David, a Salomon je tu sagradio svoj hram koji je Tit kasnije srušio. Tu je na tom mjestu hodao i propovijedao Poslanik Isus. Danas

pokraj ostataka tog hrama Židovi oplakuju svoju izgublenu slavu.

Ostali smo samo jednu noć u svratištu blizu Kamene palače, koju nisam posjetila jer sam bila previše uznemirena što nisam bila izliječena.

Sljedećeg smo dana krenuli u Karbalu, u Irak, da vidimo mjesto gdje je zakopan Muhamedov unuk Husein sa svojom obitelji i slugama, koji su ukupno brojili sedamdeset i dvije osobe. Bilo je to mjesto gdje se odigrala strašna bitka u kojoj su se Husein i njegova sedamdeset i dva hrabra borca suprotstavili *kalifu* Yazidu od Sirije i doživjeli mučenje. Otada mi ši'itski muslimani obilježavamo godišnjicu njegove smrti tužnim uličnim procesijama u kojima stariji muškarci i momci bičuju jedni druge.

U mjesecu Muharremu ljudi oblače crninu i u gradovima poput Jhanga nitko ni ne pomišlja da bi ugovorio vjenčanje. U Karbali smo se molili za moje iscjeljenje, ali ono se nije dogodilo. Već smo mjesec dana bili na *hadđu* i bilo je vrijeme da se vratimo kući. Dok smo čekali avion za Karachi, otac me je pogledao: "Bog kuša i tebe i mene. Nemoj se obeshrabriti. Možda ćeš u nekom drugom periodu svoga života biti izliječena." Dragi dobri otac, tako strpljiv i vjeran. Pokušavao me je ohrabriti i uspio je u tome. Moja je uzdrmana vjera oživjela.

"U redu," rekla sam. "Neću se obeshrabriti. Ostat ću vjerna Poslaniku i Allahu." Nasmijala sam se da bih pokazala da se ne brinem što se vraćam kući neiscjeljena. Otac se sagnuo i poljubio me: "To sam i očekivao od tebe." I sluškinje su šapatom rekle: "Bibi, samo čekaj na Allaha."

Tako smo preko Karachija poletjeli za Lahore osjećajući da će se posebni, nagradni blagoslovi izliti na mene jer sam bila na hodočašću, ali svjesni da moramo čekati dok Allah to ne otkrije. U zračnoj luci u Lahoreu dočekali su nas članovi naše obitelji i posluga. Donijeli su vijence od mirisnih naranči i žutih nevena da nam ih stave oko vrata. Svaki od njih nas je dotakao izgovarajući 'Allahu Akbar', jer je bio blagoslov dotaknuti *hadđiju*. Pogledali su u mene koja sam još uvijek bila invalid, ali ništa nisu rekli. Otac je braći i sestrama rekao:

"Bog nije nepravedan Bog. Moramo biti strpljivi i čekati Njegovo vrijeme."

"Tako je. Naša sestra mora strpljivo čekati."

Prenoćili smo u Lahoreu, u kući koja je pripadala jednom članu naše obitelji, te smo sutradan u koloni krenuli kući gdje nas je uz srdačnu dobrodošlicu očekivao ostatak obitelji.

Poglavlje 4

VJENČANJE

Povratak s *hadđa* je bio uzbudljiv gotovo kao i odlazak. "Dopusti mi da te dotaknem," rekla je Samina koja je uvijek iznova htjela čuti sve što smo vidjeli i napravili. Tako je bilo uvijek kada bi se hodočasnici vratili iz Meke. U Lahoreu bi mase ljudi trčale na postaju uzvikujući: "Ya Mohammed!" i "Ya rasool Arbi!" i pokušavajući dotaći *hadđije* koji su silazili s vlaka koji je dolazio iz Karachija. Na taj su način besplatno dobivali blagoslove koje su drugi stekli za visoku cijenu.

Uzbuđenje je trajalo mjesec dana tijekom kojeg su sa svih strana dolazili rodbina i ljudi iz grada donoseći sitne poklone – kako je nalagala tradicija. Rodbina i bliski prijatelji su od nas dobili boce sa svetom vodom sa izvora Zamzen. Jednu je bocu dobio *maulvi* koji je dolazio svakog tjedna i s ocem više sati razgovarao o svetom Kur'anu i Hadisu – Predaji.

Meni su svi govorili: "Bog te blagoslovio," ali s novim značenjem jer sam bila na *hadđu*. Ono što smo svi mi željeli bilo je, naravno, moje iscjeljenje, ali ono nam nije bilo podareno. Ako je bilo nekih kritičkih komentara glede toga, do mene nijedan nije došao. Članovi obitelji su samo uzdahnuli i poljubivši me rekli: "Bog će te iscijeliti kasnije, Bibiji. Moramo se pokoriti Njegovoj volji."

Iako je s jedne strane bila žalost u mom srcu zbog neispunjenja našega cilja, s druge sam strane mnogo

dobila. Vidjela sam više nego mnogi ljudi u našem gradu koji su čitav svoj život mogli štedjeti, a ipak ne imati dovoljno novca da odu na hodočašće. Ona snaga osjećaja koju sam doživjela na Ka'bi ostala je u meni čineći me kao kroz maglu svjesnom da je za neke postojalo putovanje – poput Sufijeva “putovanja srca” – čiji je vanjski simbol bio hodočašće u Meku.

Cilj tih putnika je da se potpuno podlože volji Božjoj – islam i znači podložnost. U četrnaestoj godini nisam to mogla tako jasno izraziti, ali se ipak sjećam kako je u meni raslo čvrsto uvjerenje da se trebam držati podalje od svega što bi me moglo spriječiti da se sve više posvetim molitvi.

Kad se začuo *ezan*, s jasnijom namjerom sam se uz Saliminu pomoć prignula na postelji koja je bila okrenuta prema Ka'bi. Nisam to učinila samo zato što su me tako naučili, već zato što sam osjećala potrebu. Ne znajući kako da na drugi način uputim molitve svoga srca za izlječenje, u više sam navrata tijekom dana među prstima okretala *tespih* koji smo donijeli iz Medine, ponavljajući na svako zrno riječi Bismille – Božja imena. Ne poznajući Božju volju glede mog iscjeljenja, a bez vidljiva poboljšanja, nastavila sam mehanički izgovarati *sure* i bila sam spremna to činiti do kraja života.

Nakon sveg tog uzbuđenja koje je trajalo mjesec dana od našeg povratka, u srpnju je bilo mirnije. Mislim da je otac bio potišten zbog mene. Jednog dana je iznenađeno rekao:

“Organizirajmo vjenčanje!”

“Oh, oče,” od radosti sam mogla zaplesati, toliko sam voljela vjenčanja. Jedna je od mojih najstarijih

uspomena, ako ne i najstarija, vjenčanje moje najstarije sestre s jednim rođakom kad sam imala četiri godine. Anis Bibi je tada imala četrnaest godina.

Sjećam se crvene haljine koju je sašila za mene, od istog materijala i iste boje kao njena. Njena je haljina bila bogato ukrašena zlatom, dok je u kosi nosila lijep nakit i krunu, a na nosu prsten optočen biserima. Na desnoj je ruci nosila pet prstenova zakvačenih *punjanglom* za narukvicu, a preko svega je imala *dupattu* od najfinije svilene gaze. Gotovo sam čitavo vrijeme presjedila na njenim koljenima, a ona me zaštitnički stiskala uz sebe grleći me onako kako sam ja ponekad grlila svoju lutku. Kad je *mullah* ušao da izgovori riječi vjenčanja, osjetila sam kako je zadrhtala, a kad sam joj dodirnula lice ispod vela, bilo je mokro od suza.

Svi su muški gosti bili s mladoženjom u susjednoj sobi, a žene su bile s nama. Po našem običaju, mladoženja nikada nije vidio lice mlade, osim dok su još bili djeca i nisu znali da su obećani jedno drugom, ali to nije bilo važno. On ju je volio. Svi su voljeli Anis Bibi koja je tako sličila našoj *rahmetli* majci.

Bilo je to veliko vjenčanje. Došli su i neki od najuglednijih ljudi. Bilo je mnogo poklona. Miraz koji smo dali bio je bogat i vjerojatno je osiromašio oca. Dvadeset i jedan komad od svega otišlo je s Anis Bibi u njen novi dom, zajedno s novcem, zlatom i poklonima za mladoženjinu rodbinu – pravo bogatstvo. Svi su se složili da je to bilo najljepše vjenčanje koje je ikada viđeno u gradu.

Kad je Anis došla da se pozdravi sa mnom, uhvatila sam se za nju jecajući. Ona je bila jedina majka za koju sam znala.

“Često ću dolaziti da te vidim,” rekla je.

U stvari, trebala je doći već sutradan, kao što je bio naš običaj, da ostane nekoliko dana u roditeljskoj kući prije nego što se skrasi kod svekra i svekrve. Jedno izvjesno vrijeme bilo je tu i tamo još takvih posjeta dok mladi nisu ocijenili da su dovoljno zreli da žive sami.

Safdar Shahovo vjenčanje se održalo u mladinoj kući i bilo je obratno od Anisinog. Žene iz naše obitelji nisu prisustvovalе vjenčanju. Čekali smo da nam sutradan dovedu Zenibu, mladu, s njenim veličanstvenim mirazom. Dva dana je ostala kod nas, a potom se vratila natrag u roditeljsku kuću na sedam dana. Par je bio zaručen od djetinjstva, ali se nikada nisu vidjeli, kao što je i bio običaj i što je bilo zajedničko za oba vjenčanja, ali je bilo drugih stvari koje su bile različite.

Mlada je bila starija, u to je doba imala osamnaest godina. Ostala je kod nas dok Safdar Shah nije završio studij trgovine na jednom američkom koledžu, prije nego je ušao u posao u jednoj tvornici ambalaže u Lahoreu. Tada su otišli živjeti u Samanabad, gdje su imali svoju vlastitu lijepu kuću.

Ja sam bila sretna što je Zeniba živjela s nama. Pravila mi je društvo u mojoj sobi ili sjedila sa mnom na ljuljašci u dijelu dvorišta određenom za žene. Tu su me uvijek izvodili kad bi vrijeme dozvoljavalo – sjedila sam među ružama i grahoricama, stablima naranči i manga, dok me žuborenje vode u malim fontanama uspavljavalo. Kad bismo mi boravile u tom dijelu dvorišta, vrtlari bi ostajali podalje – neka nas je nevidljiva crta razdvajala od njih.

Ubrzo nakon toga, udala se Samina i otišla živjeti u grad Satellite, Rawalpindi, s muževom obitelji. Zatim je

na red došao Alim Shah. On je završio studij prava i sa svojom se suprugom smjestio u Samanabadu. Postao je član upravnog odbora plinare.

Moj je brak, naravno, bio nemoguć. Oslobodili smo mog rođaka od pogodbe i on se na kraju oženio veoma lijepom djevojkom, također rođicom, ali po drugoj obiteljskoj liniji. Tako smo otac i ja ostali sami u kući i tada je započeo dragocjeni period mog života, za vrijeme kojeg mi je otac bio mnogo bliži nego prije. Sva su njegova djeca bila zbrinuta i zbog toga je bio miran u duši. Kad bi došlo vrijeme da položi račune pred Bogom, ne bi se mogao okriviti da nije ispunio svoju dužnost. Između svih nas je postojala čvrsta veza, stvorena od obiteljske privrženosti i religijskog vjerovanja. Otac je bio naš poticaj i naš primjer.

Bila su tu još dva člana domaćinstva koje do sada nisam spomenula: tetak i teta. Došli su nakon “Podjele zemlje” 1950. godine, godinu dana prije mog rođenja. Na obje strane bilo je mnogo ljudi koji su ostali bez krova nad glavom i otac je, kao što je i bila njegova dužnost, u svim novinama objavio poziv svakom članu Sayed obitelji koji se našao u takvoj situaciji, da mu se obrati.

Ubrzo nakon toga, ovaj je par došao iz Karachija i postao član naše obitelji. Tetak je postao počasni brat i moj mu je otac pomogao da podigne malu firmu za prodaju na veliko. Teta je nakon smrti moje majke pomagala u vođenju domaćinstva i brinula se o meni.

Voljela sam ih. Bili su veoma dragi i uljudni, a nazočnost njihove dvoje djece – sina od dvanaest godina i kćeri od osam – pomagala mi je da ne osjetim prazninu u kući.

Teta je bila žena dobra srca, veoma zahvalna što je dobila krov nad glavom, ali i opsjednuta patnjama koje je njena obitelj pretrpjela u vrijeme rađanja pakistanske nacije.

“Bilo je strašno... strašno. Brata su mi ubili pred očima... oh! Nemaš pojma koliko smo propatili. Spalili su nam kuću...” i tada bi ušutjela, skrhana bolom.

S vremenom je to tužno iskustvo bilo potisnuto u drugi plan ustupajući mjesto svijetlijoj budućnosti koja se otvarala pred njenom djecom. Kći i sin su joj se školovali. “Ona će biti liječnica,” govorila je ponosno teta, “a Abaz će ići u vojsku.”

To su bila časna zanimanja. Moderne tendencije u obrazovanju stvarale su probleme, naročito za djevojke. Što su mogle raditi? Bilo je svega nekoliko karijera koje su bile dostupne ženama. Neke od njih, posebno u velikim gradovima, punile su si glave idejama koje su se sukobljavale s tradicijom po kojoj su se djevojke trebale udati što je moguće prije i skrasiti u vlastitom domu.

“Ti ne misliš tako?” pitala me je teta.

Trgnula sam se iz sanjarenja. “Možda je tako,” odgovorila sam.

“Uistinu je tako,” nastavila je teta. “Moja kći bi trebala završiti studij i dobiti diplomu liječnice. Zamisli koliko će joj to koristiti kad se uda i kad joj djeca budu bolesna!”

Nije mi smetalo što je ona tako bez prestanka pričala više od sat vremena. Ja sam tu i tamo samo trebala dati pokoju primjedbu i bujica se riječi nastavljala. Za nju je to bilo neškodljivo dokoličenje, a meni je omogućavalo da mislim na nešto drugo.

Teta i tetak su me poštedjeli mnogih iscrpljujućih briga oko posluge. Kao i svako domaćinstvo, imali smo izvjestan broj posluge koju je trebalo nadgledati i za čiju smo skrb bili odgovorni.

Salima je bila sa mnom od moje sedme godine. Bila je stidljiva seoska četrnaestogodišnjakinja kad je dobila zadatak da se brine o meni. Kako sam ja rasla, dali su joj pomoćnicu, Semu, koja je dolazila iz iste obitelji.

Imali smo još posluge koju je nadgledao Munshi, službenik, iz svog ureda smještena blizu glavnog ulaza u kuću. A on sâm je svakog jutra primao naredbe od mog oca. On se brinuo da se obave kupovine, pripreme jelovnici shodno prilikama, naruče zalihe, odnesu pisma na poštu, propisno prime posjetitelji, plate računi i da svakog tjedna podnese izvješće o onome što je napravio. Niži po položaju, ali sa značajnim ugledom, bio je *chowkedar* – vratar. Kad bi posjetitelji pozvonili na vratima, dužnost *chowkedara* je bila da sazna kojim su poslom došli te da ih, ako ocijeni da su časni, pošalje do Munshija koji bi ih potom odvodio do člana domaćinstva kojeg su tražili.

Bila su tu i četiri vrtlara. Dita je bio glavni vrtlar koji je nadgledao kuponju biljaka, kopanje rupa u koje su se potom te biljke sadile, te premještanje lončanica s biljkama u sunčani vrt tijekom zime ili na zasjenjenu verandu tijekom ljeta. Drugi vrtlar se brinuo da se Ditine naredbe izvrše, a treći je održavao cijevi da bi imali vodu za vrt i za male fontane u dvorištu. Ditin je sin kosio travu i sve održavao urednim.

Imali smo kuhara i njegova pomoćnika. Ja nikada nisam ulazila u kuhinje – nevidljiva me je crta sprje-

čavala. Rahmat Bibi je bila mljekarica i svakog je jutro radila svježi maslac od mlijeka naših bivola. Lahraki je uz pomoć Satija posluživao za stolom. Oni su vodili brigu i o kući.

Na taj su način utjecaj i odgovornost prolazili kroz mnoge kanale, te su se interesi posluge i naši podudarali. Plaće nisu bile visoke jer je veći dio posluge živio na našem imanju gdje su imali i hranu i odjeću. Uz to, nisu radili tako naporno kao drugi ljudi – barem sam ja tada tako mislila.

Nikada nisam vikala na poslugu i bilo mi je drago što to nije činila ni teta, usprkos svom njenom brbljanju. Jednom sam čula prepirku između nje i *dhobija* – perača koji je zagubio neke vrijedne komade odjeće. Uvijek sam se divila činjenici kako ta prljava odjeća za sedam dana postaje snježno bijela, izglaćana glačalom na ugljvlje i vraćena natrag bez ijednog pregiba – i to iz kuće od blata koja je imala samo jednu ručnu pumpu za is-pumpavanje vode i kanal za navodnjavanje u kom se pralo.

Dhobi – perač nikada neće biti bogat, ali je u mnogo pogleda živio dobro. Nije bio plaćen gotovinom, već u robi – u brašnu i vrećama riže. Ono što nije trošio, mijenjao je u selu za stvari koje su mu bile potrebne.

“To nije loš život. Volio bih živjeti tako dobro kad bih izgubio sve ovo što imam,” govorio je moj otac šireći ruke da pokaže svoju udobnu kuću i zemljište.

Otac je imao jasnu teoriju o radu u jednoj kulturnoj sredini poput naše. “Naravno, imamo mnogo posluge koja se brine za samo nekolicinu ljudi, ali nas ne košta mnogo što ih hranimo i odijevamo. Pozivam bilo koju

razvijenu zemlju da nađe bolji sistem za hranjenje i za-pošljavanje svojih siromašnih slojeva.”

Imala sam učiteljicu, Raziju, koja me je vodila kroz složenost predmeta: poznavanje islamske religije, urdu jezika, povijesti Indije i Pakistana, matematike, perzijskog jezika, osnovnih nauka. Umjesto engleskog jezika, pratila sam napredni tečaj urdu jezika.

Razija je bila ljubazna, ozbiljna žena, visoka i lijepa. Ušla je u moju sobu kao dašak svježeg zraka i zahvaljujući njoj počela sam se zanimati za svijet oko sebe slušajući vijesti i vjerske programe na radiju i gledajući televiziju koju je otac kupio nakon našeg posjeta Meki da bi ublažio moje razočarenje.

Jednog dana je Razija rekla: “Sada ste spremni za ispite. Uskoro više neću moći dolaziti da vas podučavam.” Bila sam toliko uzbuđena pri pomisli na ispite da nisam u potpunosti shvaćala koliko će mi nedostajati naši zajednički sati.

Položila sam ispite i nakon toga sam besposlena sjedila po čitave dane. Razija je imala drugog učenika i nije mogla često dolaziti vidjeti.

Otac me je pak nastavio posjećivati svake večeri. Sjedio bi, čitao novine i prenosio mi vijesti dana iz poslovnog svijeta i vijesti o događanjima u gradu. Povremeno bismo odlazili u obilazak okolice. Ranije sam mislila da je oblast u kojoj živimo središte Punjaba – koji je, dakako, bio središte Pakistana. Osim po kvaliteti uzgojne stoke i rastućoj industriji, bio je poznat i kao središte romantičnih zbivanja. Tu se nalazio *mezar* mladog para kojeg je život razdvojio, a smrt sjedinila.

Po prvi put sam tu priču sa svim njenim isprepletenim detaljima čula od Samine, a poslije nas je otac odveo da obiđemo bijeli mramorni *mezar* koji je bio napravljen na uspomenu nesretnim ljubavnicima – na Heer, čije ime znači ‘lijepa’, i na Ranjhi, farmerova sina, koji ju je htio oženiti. Iako su oboje bili dobrostojeći, radilo se tu o pitanju kasti. Roditelji su Heer na prjevaru udali za muža po svom izboru, ali je ona voljela Ranjhija s kojim je bila zaručena. Kralj je slučajno saznao za tu priču i poništio njen brak. Ali su njena *doli* – vjenčana kola, vodeći je Ranjhiju, postala njezina mrtvačka kola. Kad je krenula od kuće, Adža joj je dao otrovno piće. Po pravoj tradiciji Romea i Julije, Ranjhi je izvršio samoubojstvo.

Takve su priče hranile našu strast za romantičnim. Tek mnogo kasnije sam ih usporedila s očevim osjećajima prema majci. To nije bila prolazna romantična strast, već duboka ljubav radi koje se žrtvovao do kraja života.

Poglavlje 5

ŽALAC SMRTI

Ne volim se sjećati onoga što je zatim uslijedilo iako uspomene donose i utjehu. Naš se otac, uvijek tako jak, razbolio. Bio je prosinac 1968. godine. Padale su obilne kiše i bilo je hladno. Otac je dugo ostao vani na imanju i vratio se kući pokisao i ozebao. Te je večeri otišao u krevet s groznicom.

Sljedećeg se jutra s mukom odvukao do ureda, siv u licu i orošen znojem. Nakon što je obavio poslove, vratio se kući. Te se večeri osjećao još lošije, a u disanju mu se čuo čudan hropac.

Došao je liječnik i propisao mu lijek. Došao je *mullah* i pomolio se. Nakon toga je groznica pala i Majeed ga je ponovo odvezao na posao, ali ga je ubrzo vratio kući u stanju potpune malaksalosti i otežana disanja.

Oko njega se okupila uža obitelj. Davali smo sve od sebe da mu pomognemo da se bori s bolešću koja je bila dijagnozirana kao upala pluća. Otac je trebao ići u bolnicu, ali je inzistirao ostati kod kuće, te je iz spavaće sobe pokušavao obavljati svoj posao. Dva do tri dana je odolijevao bolesti, a onda je nastupilo pogoršanje kojeg smo se svi bojali. Gubio je bitku, a mi smo bili nemoćni da bi ga spasili. Počeo nam je davati upute o raspodjeli svoje imovine, a oporuku je predao Safdaru Shahu koji je imao njegovu punomoć.

Otac je mislio na mene čak i na smrti. Pogledao je u mene i uz veliki napor izustio: "Ostavio sam ti mnogo imovine. Čak i ako ti bude trebalo stotinu slugu, nećeš ni o kome ovisiti. Pazi na tetka i tetu i daj im sve što im je potrebno."

Gledali smo jedni u druge užasnuti. "To nije moguće," govorili smo među sobom. Nestajao je iz našeg dohvata kao što voda otječe u zemlju.

Sjedila sam u invalidskim kolicima pored njega i izbezumljeno se naginjala prema njemu.

"Oče, ne ostavljaj nas. Trebamo te. Ako ti odeš, i ja ću za tobom," vikala sam kroz jecaje, jedva svjesna onoga što govorim.

Otac je otvorio oči i slabašnim pokretom položio ruku na moju glavu: "Ovo je teret za tebe, ali ne smiješ se ubiti. To je grijeh. Nikada nemoj zaboraviti da pripadaš *Sayed* obitelji, Muhamedovoj obitelji. Ti ćeš ići u *džennet*! Nemoj se ubiti jer bi tada otišla u *džehennem*. Nemoj slušati bapske priče. Živi pravednim životom i bit ćemo svi zajedno s tvojom majkom."

Na to se lagano podigao i grozničavo mi zgrabio ruku dok mu je u očima svjetlucala čudna svjetlost kao da ima viziju. Šapćući je izustio: "Gulshan, Bog će te jednoga dana iscijeliti. Moli mu se." Tada je pao natrag na jastuke teško i usporeno dišući. Oči su mu se zaklopile.

Ostala sam pored njega gorko plačući: "Kako mogu imati vjere ako ti nisi sa mnom, oče?" rekla sam kroz jecaj.

U tom je trenutku Safdar Shah briznuo u plač: "Ne ostavljaj nas. Još te trebamo. Ti si nam i otac i majka."

Pogledala sam u svoga brata, tog tvrdog poslovnog čovjeka. Nisam znala da je gajio tako nježne osjećaje

prema ocu koji nas je odgojio i koji se brinuo za nas u djetinjstvu i mladosti.

Otac je otvorio oči. Naprezao je svu svoju snagu da ostane s nama. "Pazite na sestru!" rekao je svakome od djece osobno i oni su se zakleli da će to i činiti. Potom je popio malo vode, izgovorio nekoliko stihova *sure* Jasin, u čemu smo mu se i mi pridružili, i zauvijek zaklopio oči. Ostao je tako teško i usporeno dišući još nekoliko sati dok smo mi bdjeli uz njega. Umro je u osam sati ujutro 28. prosinca 1968. godine dok je njegov prijatelj *maulvi* izgovarao *suru* Jasin:

"I puhnut će se u rog a oni će iz grobova požuriti svome Gospodarū govoreći: 'Teško nama! Tko nas proživi iz našeg ležaja?' Njima će se reći: 'Ovo je što je Sveopći Dobročinitelj obećao, a poslanici su govorili istinu'. Bit će samo jedan krik, a oni će odmah svi kod Nas biti predvedeni.

Danas neće nikom biti učinjena nikakva nepravda, i vi ćete biti nagrađeni samo za ono što ste zaradili. Zaista će stanovnici dženneta tog dana biti zauzeti uživajući u blagodatima. Oni i njihove žene će biti u hladovini, naslonjeni u stolicama. Oni će imati u džennetu voće i drugo što zažele. I imat će 'selam' – spas i mir kao riječi od milostivog Gospodara."

Ovaj smo tradicionalni odlomak čitali sa suzama vjerujući da će on olakšati tjelesni prijelaz našeg oca u smrt. Potom je Samina poljubila njegovo zauvijek usnulo lice, nakon čega smo i mi ostali učinili isto.

U narednih nekoliko sati uz njega je bio muški dio obitelji i susjedi, vični posmrtnim obredima. Zajedno su s poslugom oprali očevo tijelo i obukli ga u poseban bije-

li plašt koji je otac donio s *hadđa*, spreman za svoje posljednje putovanje. Ogrtač se sastojao od duge košulje i dvije plahte koje su mu omotali oko pasa i preko ramena. Stavili su mu turban na glavu i omotali ga potpuno u bijelu plahtu, stavljajući ga potom u lijes na kojem su bile ispisane *sure* i stihovi iz Kur'ana. Lijes je ostao otvoren narednih šest sati da bi se ženski dio obitelji mogao od njega oprostiti. Poslije toga je lijes bio iznesen u dvorište. Nepregledna je kolona ljudi prolazila pored njega saginjući se da poljube lijes i prouče *suru* ili pošalju oproštajni poljubac.

Otac je bio važna i vrlo poznata osoba, vjerski učitelj – *Pir* s vlastitim sljedbenicima, te istaknuti zemljoposjednik i poslovan čovjek. Stoga se njegova *dženaza* te večeri ticala i zajednice i obitelji. *Dženazi* je prisustvovalo tisuću ljudi, zajedno s obitelji, članovima poslovnog društva, predstavnicima vjerskog života i velikog broja očevih sljedbenika.

Kao *Sayed* obitelj, imali smo zasebni dio na gradskom *haremu* i tu je otac bio položen u mali mauzolej gdje je bila zakopana i njegova žena. Samo su muškarci išli na *dženazu*.

Mullah je vodio *namaz* i svi su se prignuli i klanjali. Nakon toga, lijes je bio spušten u jamu i zasut zemljom na koju je potom stavljeno cvijeće.

Bila sam ukočena i nepokretna od bola. Salima i Sema su se pod nadzorom tete sjatile oko mene da me operu i promijene mi odjeću, donesu toplo mlijeko i izmasiraju glavu da bi mi ublažile bolove. Kao kroz maglu bila sam svjesna straže koja je bila postavljena pred moja vrata.

“Ne, nikoga ne želi vidjeti. Bolje je da je sada ostavite samu.” Čak su i članovi obitelji bili vraćeni ispred mojih vrata.

Vjerojatno sam zaspala jer kad sam se preнула, na mom je satu bilo tri sata ujutro. Izvjesno sam vrijeme ostala tako ležeći i osluškujući lagane zvukove koji su mi govorili da je posluga već ustala i da se sprema za novi dan. Iako je to bilo najteže iskustvo u našem životu, život se morao nastaviti.

“Nije pošteno da jedan beskorisni invalid poput mene živi, a da je moj otac umro,” pomislila sam. “O, Bože, ne mogu narednih trideset godina ovako živjeti. Molim te, odvedi me ocu.”

Zašto je Bog bio tako dalek i nijem? Možda su moji preci strašno sagriješili. Možda je Bog želio vidjeti više strpljenja s moje strane... Da. Ali ja sam strpljiva, a ipak sam još uvijek nepokretna. Ako mi On ne bude pomogao, morat ću pronaći način kako da se oslobodim ovog klonulog tijela. Ali kako? Da se objesim? S jednom bi mi rukom to bilo nemoguće. Da se otrujem? Gdje bih mogla nabaviti otrov? Kad bih samo mogla pronaći nož ili škare, ali bili su pod ključem.

Umjesto tog glasa, javio se drugi: “Nikada nećeš biti s ocem i majkom u *džennetu* ako si oduzmeš život.” Kao *Sayed* sam automatski imala pravo na ulazak u *džennet*, čak i kad ne bih vršila pet stupova islama, no samoubojstvo bi mi oduzelo to pravo.

Onda možda nikada neću ozdraviti. Srce mi je bilo slomljeno i suze su mi nekontrolirano tekle. Dogodilo se baš tada da sam iz potpune bespomoćnosti počela pričati s Bogom, stvarno razgovarati s Njim, ne kao što

to čine muslimani izgovarajući ustaljene *sure* i približavajući mu se preko velikog bezdana. Vođena velikom prazninom u sebi, molila sam kao da govorim nekome tko poznaje moje prilike i potrebe.

“Želim umrijeti,” rekla sam. “Ne želim više živjeti, na kraju sam snage.”

Ne mogu objasniti kako, ali znala sam da me je čuo. Kao da je nestala zavjesa između mene i nekog izvora mira. Stežući oko sebe šal radi hladnoće, sve sam odvažnije u molitvi govorila:

“Kakav sam to strašan grijeh počinila da si me Ti osudio na ovakav život?” jecala sam. “Odmah nakon mog rođenja moja je majka umrla, zatim si me Ti načinio bogaljem, a sada si mi uzeo i oca. Reci mi, zašto me tako užasno kažnjavaš?”

Tišina je bila tako duboka da sam mogla čuti otkucaje svoga srca.

“Neću te pustiti da umreš. Držat ću te u životu.”

Bio je to tih, nježan glas, poput dodira daška vjetra. Znam da je bio glas, da je govorio na mom jeziku i da mi je s njim došla nova sloboda da se približim Bogu, Vrhovnom biću, koji mi do tada nikada nije dao znak da zna za moje postojanje.

“Čemu me držati u životu?” upitala sam. “Ja sam bogalj. Dok je moj otac bio živ, mogla sam sve dijeliti s njim. Sada je svaka minuta mog života kao sto godina. Uzeo si mi oca, ostavio si me bez nade, bez ikakva smisla za život.”

Glas se ponovo začuo, treperav i tih. “Tko je vratio vid slijepima, tko je iscijelio bolesne, tko je izliječio gubave i tko je uskrisio mrtve? Ja sam Isus, sin Marijin. Citaj o meni u Kur’anu u Merjeminoj *suri*.”

Ne znam koliko je trajala ova razmjena govora – pet minuta? Pola sata? Odjednom se iz džamije začuo poziv na jutarnji *namaz*, te sam otvorila oči. U sobi je sve izgledalo po starom. Zašto mi nitko nije donio vodu za umivanje? Činilo se da su mi dali mir i privatnost za ovaj čudni susret.

Kad sam kasnije tijekom dana sa sestrama i ostalim ženskim članovima obitelji posjetila *harem*, gotovo sam samu sebe uvjerila da sam sanjala. Tamo je bilo mirno i spokojno. Svježe je cvijeće bilo položeno na humak od smeđe zemlje. S užasom sam gledala u to. On koji za života nikada nije dozvolio da na njega padne trunka prašine, sad je bio zakopan u toj prljavštini. Bilo je to previše strašno za gledati.

Nakon povratka iz ovog tužnog posjeta, trebali smo biti u žalosti četrdeset dana. U tom će periodu Safdar Shah i Alim Shah ostaviti svoj posao jer će nas neprekidno posjećivati mnoštvo ljudi, iz daleka i iz bliza, važnih i običnih, i odati počast ocu.

Sve to vrijeme susjedi će nam donositi hranu. U našoj se kući nije smjela paliti vatra. Od nas se očekivalo da sve svoje vrijeme posvetimo sjećanju na umrlog i da svima koji dolaze pričamo o njemu. Naši su posjetitelji sjedali na pod u znak poštovanja i govorili o dobrim stvarima koje je umrli učinio. Time su mu odavali počast i hrabрили obitelj. Bio je to plemenit običaj koji je omogućavao da se izrazi žalost i koji je davao podršku zajednice ožalošćenoj obitelji.

Nakon našeg povratka s *harema* kad smo bili u dubokoj potišenosti, dogodilo se nešto čudno. Jedna od služavki je iznenada vrisnula i pokazala na stolac: “Vid-

jela sam ga da tamo sjedi,” uzviknula je. Nitko nije bio iznenađen. Osjećaj prisutnosti umrle osobe ne napušta odmah kuću, a mi još uvijek nismo mogli vjerovati da je otac umro. Činilo nam se kao da je samo izašao da izda neke naredbe vrtlaru i da će se odmah vratiti. Pogledala sam u služavku i zapitala se zašto ga je baš ona vidjela?

Teta je došla u moju spavaću sobu i ostala sa mnom neko vrijeme masirajući mi glavu da bi mi ublažila jaku glavobolju koja je bila posljedica mojih prolivenih suza.

“Tetak i ja ćemo se brinuti za tebe kao otac i majka. Molim te da nas smatraš takvima i nastoj gledati na ovaj gubitak kao na volju Božju. On je tvog oca odveo u *džennet*.”

Kad je teta otišla, gonjena potrebom da radim nešto što bi mi skrenulo misli od onog što se jutros dogodilo, zatražila sam svoj Kur'an na arapskom jeziku i počela čitati *suru* Merjem. Ali bilo mi je teško u potpunosti je razumjeti na arapskom jeziku iako su ritmički stihovi bili lagani za naučiti napamet. Tu mi se javila smiona misao. Zašto ga ne bih čitala na vlastitom jeziku?

Kad je Salimi došla da me presvuče, napisala sam poruku i dala joj: “Molim vas da donositelju ove poruke date najbolji prijevod Kur'ana na urdu jeziku koji posjedujete,” pisalo je na mojoj poruci.

“Oduzi ovo u knjižaru i traži verziju prijevoda Kur'ana na urdu jeziku koji je izdala firma Taj,” rekla sam. “Traži od tete novac!”

Salima je poslušno klimnula glavom i izašla. Nakon dva sata pojavila se s knjigom umotanom u novine. “Odlično. Bi li je mogla sada umotati u korice?”

Te noći, kad je cijela kuća utonula u počinak i tišinu, odmotala sam zeleni svileni omot i izvadila Kur'an na urdu jeziku. Za trenutak sam zadržala knjigu u ruci. Silno sam željela čuti onaj glas da me uvjeri da su moje molitve uslišane i da postoji put iscjeljenja i nade.

Da bih ga ponovo mogla čuti, instinktivno sam znala da moram slušati Njegova uputstva da pročitam *suru*. I tako sam, ispunjena radoznalošću i tugom i bez ikakve predodžbe o važnosti tog čina, proučila Bismillu, otvorila Kur'an i počela čitati:

“Spomeni kada su meleki rekli Merjemi: ‘O Merjemo, Bog ti šalje radosnu vijest s jednom riječju, a to je da mu je ime Mesih Isa, sin Merjemin, ugledan i na ovom i na budućem svijetu, i bit će od ljudi bliskih Bogu. I razgovarat će Isa s ljudima kad bude u kolijevci i kao odrastao čovjek, a bit će od najboljih ljudi’”

Treći dan nakon očeve smrti, Safdar Shah je postao glava obitelji. Dvojica *adža* svečano su mu na glavu stavili jedan od očevih turbana i otada je on bio *Pir* u našoj obitelji i *Shah*. Od njega se očekivalo da zna odgovore na religiozna pitanja. On će biti dobar *Pir*. Neki koji su imali tu titulu bili su neobrazovani i praznovjerni.

Tijekom četrdesetodnevne žalosti kuća je vrvjela od susjeda, posjetitelja, *murreda* – očevih pristaša i njihovih žena. Došli su da nam budu na usluzi i imali su dobre namjere, čistili su kuću i posluživali hranu posjetiteljima. Donijeli su i odjeću za našu obitelj koju smo mi iz pristojnosti bili obvezni nositi.

“Ovo je odjeća smrti, a ne života. Uvijek će me na to podsjećati,” rekla je Anis Bibi potežući zlovoljno svoju *shalwar kameeze*.

Period žalosti je završio s dva čina: *mezar* je bio zatvoren i podignut *nišan*. Svi su bili pozvani na tradicionalnu svetkovinu završetka žalosti, zvanu *chalisvanh*. Bio je podignut veliki šator. Spravljanje hrane je bilo prepušteno jednoj lokalnoj trgovini. Oni su postavili peći za kuhanje i napunili rižom stotinu pedeset velikih kazana. Posluženi su bili pilav od piletine s graškom i slatka riža. Svi su sjedili na zemlji i rukama jeli iz metalnih tanjura. Nisam išla tamo jer sam mrzila da me gledaju i sažalijevaju zbog moje deformiranosti, ali sam čula o svemu što se tamo događalo.

Nakon toga se Safdar Shah morao vratiti u Lahore. Prije nego je krenuo, došao me vidjeti. Zbunjena pogleda sjeo je na stolicu u kojoj je otac tako često sjedio. U ruci je držao dokument koji se odnosio na imovinu koju je otac ostavio meni. Znala sam šta mi namjerava reći i već sam imala spreman odgovor.

“Draga moja sestro,” počeo je. “Tražio bih da dođeš živjeti s nama da teta i tetak nisu tu da se brinu o tebi. Kao što znaš, otac ti je ostavio najveći dio svog imetka. Ja se, naravno, ni na koji način ne protivim tome jer te je otac vrlo volio i mislio je u prvom redu na tvoju udobnost i blagostanje. Ali kako si sad bogata žena, možeš živjeti i u Lahoreu.”

U tom sam ga trenutku prekinula. “Hvala ti, brate, ali ne bih željela napustiti ovu kuću u kojoj sam odrasla. Ne želim ići u Lahore.”

Na to me brat prodorno pogledao. “Je li dobro za tebe da ostaneš ovdje i baviš se crnim mislima?”

“I u Lahoreu bih se bavila crnim mislima. Ali ovdje sam na sve navikla,” rekla sam.

Nisam mu iznijela drugi razlog, a to je, da sam jedino ovdje, u miru i osami, mogla u Kur'anu nastaviti potragu za prorokom i iscjeliteljem Isusom.

“U redu. Ako je to ono što želiš, neka tako bude,” rekao je Safdar Shah. Činilo mi se da mu je laknulo.

“U tom slučaju moramo izvršiti očeve želje glede upravljanja tvojim novcem.”

Dogovoreno je da će Safdar Shah staviti novac u banku u Lahoreu odakle će ga podizati. Ja, kao glava kuće, svakog ću mjeseca za troškove ispunjavati čekove Muslimanske komercijalne banke. Tetku ću davati novac potreban za vođenje kuće. Safdar Shah će dolaziti dva puta mjesečno da pregleda račune.

“Znam da će sve biti u redu,” rekao je Safdar Shah. “Dok je bio živ, otac je imao veliko povjerenje u tvoju razboritost.”

Nakon što je sve bilo dogovoreno onako kako je želio, otišao je. Svi su otišli, jedan po jedan, prepuštajući me turobnom životu bez bliskih suputnika ili prijatelja koji bi dijelili moju usamljenost, iako nisam bila bez društva.

Nakon što je Safdar Shah otišao, u moju je sobu ušla teta i rekla mi: “Imaš sreću što su ti ukazali toliko povjerenje,” rekla je. “Kad sam ja bila u tvojim godinama, smatralo se neprimjerenim da žena previše zna o poslu... ali tvoj otac – *rahmet* mu duši – ponašao se prema tebi kao i prema sinovima.”

Kad je teta izašla i kad je zavladala tišina oko mene, otvorila sam svoj Kur'an na urdu jeziku i ponovo pročitala odlomak iz *sure* Ali Imran koja je sada bila u središtu moje pažnje:

“Izliječit ću slijepca i gubavca i mrtve ću proživiti, s Božjom dozvolom.”

Bilo je tu još mnogo toga što nisam razumjela. Mnogi znanstvenici su pokušali dati svoja tumačenja o proroku Isusu koji je, kako kaže *sura*, bio stvoreno biće, napravljen od praha poput Adema, i koji je mogao Allahovom voljom činiti sva ova čuda. Da je on značajan, u to nisam mogla sumnjati, ali tko je bio taj prorok koji je poznao moje potrebe i koji je sa mnom mogao razgovarati s neba kao da je živ?

Izgubila sam najdražeg prijatelja i preda mnom se otvarao isprazan život. Pa ipak, sjeme potrage i nade bilo je posađeno u mom srcu. Bila sam sigurna da ću jednog dana otkriti tajnu tajanstvenog proroka koja se skrivala na stranicama svetog Kur'ana.

Poglavlje 6

ČUDO

Poslije smrti je očev plavi mercedes, pokriven crnim plahtama, stajao u garaži u spomen čovjeku koji je naše živote ispunio srećom i koji je poput sjajna sunca nestao s našeg neba ostavljajući nas ožalošćene. Bio je to automobil imućna čovjeka. Očev je svakodnevni odlazak na posao u mercedesu bio dio našeg dnevnog rituala. Automobil je sam po sebi bio predivan, ali mu je dodatni sjaj davala očeva veličanstvena pojava dok je sjedio uz svog vozača Majeeda, čiji su turban i ravna leđa govorili svijetu koliko je ponosan što vozi takva gospodara.

I mi smo djeca bili ponosni kad bi nas otac negdje vozio autom. Dječaci su autom išli u *medresu*, a ja s ocem, dok je tragao za mojim iscjeljenjem. Da bi me izveo iz moje sumorne sobe, ponekad me vodio u posjet rođacima u Lahore.

Sada je njegov automobil mirovao. Nitko ga nije htio voziti, čak ni moj brat Safdar Shah. Majeed je redovno skidao plahte i laštio tamnoplavu karoseriju i kromirane dijelove dok nisu zasjali poput zrcala. Trljao je ploču od mahagonija za instrumente i voskom čistio kožne jastuke dok nisu počeli širiti jak miris. Na isti je način čistio motor i podmazivao ostale pokretne dijelove podižući automobil dizalicom da ne bi ležao na gumama. Dok je radio, Majeed je tiho pričao kao da razgovara s automobilom. Sluškinje su mi to smijući se prenijele:

“Samo da čujete Majeeda. Malo je skrenuo s pameti. Govori automobilu: ‘Ti nisi mrtav!’”

“Prestanite!” korila sam ih. “S takvim se stvarima ne treba šaliti.”

Uznemirena, imala sam osjećaj da će ih otac čuti i iskoračiti iz sjene koja je pokrivala kuću dok se sumrak brzo spuštao, te zatražiti da automobil bude spreman da se u njemu odveze kao da se ništa nije dogodilo. No, dogodilo se da je jednog dana jedna od sluškinja trčeći došla do mene s pričom da je vidjela gazdu kako hoda po kući.

“Je li pričao s tobom,” upitala sam je.

Zadrhtala je i rekla: “Ne, Bibiji. Nije me ni pogledao. Prošao je ravno kroz ova vrata. Kad sam provirila, nije bilo nikoga. Soba je bila prazna!”

Nisam je ukorila zbog pretjerane mašte, ali sam se pitala zašto ja nisam vidjela njegovo drago lice? S druge strane, očev je automobil bio simbol mog bespomoćnog stanja. Mora li on zauvijek ostati u garaži kao odjek prohujalih dana? Moram li ja ostati ovdje bespomoćna i do kraja svog života živjeti samo od sjećanja?

Moja su braća i sestre morali živjeti svoj život i iako su vjerno izvršavali očeva uputstva glede mene, nisam im željela biti na teret i brigu. Moja potištenost sestrama nije mogla promaći. Jednog me dana Samina upitala: “Sestrice, šta te toliko muči i rastužuje?” Kad sam joj odgovorila, rekla mi je: “Ti nam nikada nećeš biti na teret. Vrlo te volimo.”

I tako, kad bi me obuzeo očaj, pokušavala sam se urazumiti kako sam najbolje znala. “Gulshan, trebaš biti sretna što imaš takvu obitelj. Mogla si biti siromašna

poput neke od tvojih služavki. Mogla si imati oca koji te ne voli i braću i sestre koji se ne brinu za tebe. Dobro si obrazovana. Imaš krov nad glavom i otac se pobrinuo da ni u čemu ne oskudijevaš. A sada je na tebi da učiniš što je najbolje u ovoj tvojoj situaciji. Misli na dane u Meki kad si bila tako blizu Boga i Njegova poslanika. Sjeti se očevih riječi da će te Bog iscijeliti, a ako ti to nije dovoljno, sjeti se glasa koji si čula u svojoj sobi koji ti je govorio o Isusu Iscjelitelju.”

Kad sam stavila sve ove stvari na vagu, bile su dovoljne da me izvuku iz očaja. Svaki dan sam nabrajala blagoslove koje sam dobila skidajući tako postupno terete koji su mi onemogućavali da mi se duh uzdigne. Pa ipak se negdje odostrag provlačio stalni strah da možda nikada neću biti iscijeljena.

Još sam se ustrajnije nego prije posvetila molitvi. Moji su dani tekli po ustaljenom redu koji je zahtijevao pet dnevnih *namaza*. Svakog jutra sam se budila u tri sata i spremala se za *Fajr qe namaz – sabah*. Poslije toga sam do doručka koji sam uzimala u sobi čitala Kur'an na arapskom.

Nakon doručka su me Salima ili Sema presvlačile, a zatim sam vrijeme ispunjavala čitajući neku vjersku knjigu ili novine, slušajući radio ili pišući pismo bratu ili sestri. Potom bi slijedio ručak i počinak, a onda i podnevni *namaz*. Kad su se tetina djeca vratila iz škole, izvodili su me u kolicima u dvorište da ih gledam dok se igraju. Dva sata prije sumraka klanjala sam *ikindiju*, a otprilike dva sata poslije *akšam*. Zadnji se klanjao noćni *namaz – jacija*, kojem se pridavala najveća važnost.

Od žena se nije tražilo da idu u džamiju. Umjesto toga, klanjale smo na miru kod kuće. Prije bih se odrekla hrane nego prestala s *namazima*, iako su se oni obavljali a da ih nisam razumjela. Oni su bili moja veza s ocem, znak da održavam vjeru. On me naučio da ću ga odmah nakon smrti, kad dobijem novo tijelo, sresti u *džennetu* ako budem vjerna. U *džennetu* će sve žene biti mlade i lijepe – tako nas uči sveti Kur'an.

Ali u pozadini se provlačio duboki crni strah s kojim se nisam usuđivala suočiti, a kamoli da ga nekome spomenem. Vjerojatno je Bog ljut na mene i zato mi je uzeo oca. Počela sam se bojati Boga kojeg smo obožavali. Bio je skriven od mene velom tame i nepoznavanja.

Ništa se od svega toga nije primjećivalo u mom životu. U to vrijeme je moj dom u svakom pogledu izgledao kao *džennet*. Iako je smješten u zelenoj, plodnoj zemlji natopljenoj s pet rijeka: Jihlam, Ravi, Ind, Chenab s novom branom i Sutlej, ljudi su iz Lahorea smatrali naš grad nevažnim. Za mene je on bio zaklon od svijeta punog znatiželjnih pogleda i neugodnih pitanja o mojoj invalidnosti. Bio je i zaklon od svijeta punog nesreća i ubojstava, u koji nikada neću morati ići da se udam ili zarađujem za život.

Slušajući vijesti na urdu jeziku na londonskom BBC-u, čitajući novine i gledajući televiziju, saznala sam o neredima u svijetu i čeznula za očevom nazočnošću da s njim popričam o svemu što sam čula i vidjela. Bilo je toliko mnogo stvari koje nisam u potpunosti razumjela, a izgubila sam onoga koji mi je pomagao da oblikujem svoje mišljenje.

Naravno, u kući se mnogo razgovaralo. Razgovarala sam s tetkom o vođenju domaćinstva i o našem poslu. S

tetom sam pričala o njenoj djeci, posluži, vremenu, cvijeću u vrtu, vjenčanjima i sahranama u krugu obitelji i prijatelja. Sa sestrama sam razgovarala o njihovoj djeci i svim intimnim detaljima iz obiteljskog života, a s braćom o stvarima koje su se ticale naše obitelji i ponekad o svijetu općenito.

“Tako je mnogo problema u drugim dijelovima svijeta. Ovdje u Pakistanu imamo mir. Ovo je sveta zemlja.” Takvo je bilo njihovo mišljenje.

Osim toga, tu su bili i neprestani razgovori s poslugom, na primjer, s Munshijem koji je jednom tjedno dolazio u moju sobu, koja bi ostajala napola otvorena, da podnese izvješće o računima koje je brižljivo vodio. Bilo je to na zahtjev mog tetka. Novac je bio skliska stvar, a u našem je domaćinstvu bilo mnogo rupa kroz koje je mogao otkliziti. On nije želio biti za to odgovoran.

Naročito mnogo sam razgovarala sa svoje dvije sluškinje koje su već dugo bile sa mnom i koje su me iskreno voljele, kao i ja njih. Ali čak ni one nisu bile svjesne najtajnovitije promjene koja se odigravala u meni tijekom ove tri godine od očeve smrti, kada sam počela preispitivati misli koje sam do tada slijepo prihvaćala.

Noću, kad bi djeca otišla na spavanje, a tetak i teta se povukli u svoju sobu, i kad bi kuća poslije posljednjeg *namaza* utonula u tišinu, posvećivala bih se čitanju svetog Kur'ana na urdu jeziku. Tražila sam odlomke koji su govorili o proroku Isusu. Međutim, nešto mi je bilo čudno: ako je zaista bio moćan iscjelitelj, zašto se tako malo spominjao u Kur'anu?

“Teta, znaš li išta o Isusu?” pitala sam je jednog dana.

Teta je uhvatila kraj šala koji je visio, prebacila ga preko ramena i rekla odlučno kao da izgovara riječi već naučene lekcije:

“On je jedini prorok u svetom Kur’anu koji je vraćao vid slijepima, podizao mrtve i koji će ponovo doći. Ali ne znam u kojoj *suri* je to spomenuto.”

Kad sam joj pokušala taj odlomak pokazati u svom Kur’anu na urdu jeziku, naišla sam na njen otpor: “Ti si obrazovana i možeš to čitati, ali mi se držimo onoga kako nas je poučio Muhamed,” rekla je. Shvatila sam da ona u stvari ne želi razgovarati o toj temi. Međutim, vjerojatno je ovaj razgovor prenijela ostalim članovima obitelji jer me je Safdar Shah na diskretan način glede toga ispitivao.

On je dolazio dva puta mjesečno i ostajao dan ili dva da provjeri kako se upravlja domaćinstvom i vidi kako sam. Moja je sestra Anis dolazila svakog mjeseca, a Samina iz Rawalpindija, kad god je mogla i ostajala je po nekoliko dana. Bila sam tako pažena, a ipak tako usamljena.

Safdar Shah je podigao Kur’an na urdu jeziku i rekao: “Drago mi je što vidim da si još odana našoj vjeri, Gulshan. Zar si odustala od čitanja Kur’ana na arapskom jeziku kako te je otac naučio?”

“Ne, brate. Svakodnevno ga čitam na oba jezika; na arapskom ujutro, a na urdu na večer. Želim ga razumjeti što bolje.” Bilo mu je drago. “Pa dobro, nema ničeg lošeg u tome da ga čitaš na oba jezika, ali nemoj odustati od čitanja na arapskom.” I tako je otišao pod dojmom da ja sve dublje zalazim u islam.

“Izliječit ću slijepca i gubavca i mrtve ću proživiti, s Božjom dozvolom.”

Godinama sam odano čitala sveti Kur’an i redovno molila, ali sam postupno gubila svaku nadu da će se moje stanje poboljšati. Pa ipak, sada sam počela vjerovati da je to što je napisano o Isusu istinito – da je živio, da je činio čuda i da me može izliječiti.

“O Isuse, sine Merjemin, u Kur’anu piše da si podizao mrtve, liječio gubave, činio čuda. Izliječi onda i mene!”

Dok sam tako molila, moja je nada rasla. Bilo je u tome nešto čudno jer za sve ove godine dok sam molila na muslimanski način, nikada nisam bila sigurna da mogu biti iscijeljena. Uzimala sam *tespih* koji sam donijela iz Meke i nakon svakog *namaza* proučavala Bismillu, a potom sam dodavala: “O Isuse, sine Merjemin, ozdravi me!”

Postupno se moja molitva promijenila do te mjere da sam između *namaza* molila na svako zrno *tespiha*: “O, Isuse, sine Merjemin, iscijeli me!” Što sam više molila, više me je privlačio taj nejasan, sporedni lik u svetom Kur’anu koji je imao moć koja Muhamedu nije bila svojstvena. Gdje je bilo zapisano da je Muhamed liječio bolesne i podizao mrtve?

“Kad bih samo mogla s nekim razgovarati,” uzdahnula sam. Ali nije bilo nikoga. I dalje sam se nastavila moliti tom proroku Isusu iščekujući da ću biti prosvijetljena.

Kao i obično, tog sam se jutra probudila u tri ujutro i sjedila na krevetu čitajući stihove koje sam već znala napamet. Dok sam ih izgovarala, moje je srce ponavljalo

uobičajenu molitvu: “O, Isuse, sine Merjemin, iscijeli me! O, Isuse, sine Merjemin, iscijeli me...!” Iznenada sam se zaustavila i naglas rekla misao koja je sve više prodirala u moj mozak: “Tako se dugo molim, a još sam uvijek nepokretna.”

U to sam začula spore kretnje nekog tko je ustao da pripremi vodu za umivanje prije jutarnjeg *namaza*. Uskoro će u moju sobu doći teta. Čak i dok mi je to dopiralo do svijesti, misli su mi grozničavo bile usmjerene na moj problem. Zašto nisam iscijeljena iako sam molila tri godine?

“Dakle, Ti si živ na nebu i u svetom Kur’anu piše da si iscjeljivao ljude. I mene možeš iscijeliti, a ipak sam još uvijek nepokretna.”

“Zašto nema odgovora?” U sobi je bila samo olovna tišina koja se rugala mojim molitvama.

Ponovo sam zazvala njegovo ime i u očaju ga prekli-njala. Odgovora nije bilo. Tada sam u agoniji uzviknula: “Ako možeš, iscijeli me – ako ne, reci mi.” Nisam dalje mogla ovako nastaviti.

Ono što se zatim dogodilo, teško je iskazati riječima. Znam da se čitava soba ispunila svjetlošću. U prvi sam tren pomislila da dolazi od jake lampe koja se nalazila pored kreveta, ali sam odmah primijetila da je bila mutna. Da možda nije svitalo? Bilo je još rano. No, tada se ta svjetlost počela pojačavati i pojačavati sve dok nije nadmašila dnevno svjetlo. Pokrila sam se šalom. Bila sam vrlo prestrašena.

Tada mi je sinula misao da bi to mogao biti vrtlar koji je vani upalio svjetlo da osvijetli stabla. Činio je to ponekad da bi spriječio lopove da krađu zreli mango ili

da bi još za mraka vidio navodnjavati. Provirila sam ispod šala da vidim. Ali vrata i prozori su bili čvrsto zatvoreni s navučenim zavjesama i zatvorenim kopcima. Tada sam postala svjesna likova u dugim haljinama kako stoje usred svjetlosti na nekoliko koraka od moga kreveta. Bilo ih je dvanaest, a trinaesti u sredini bio je veći i sjajniji od ostalih.

“O Bože!” uzviknula sam. Probio me znoj. Pognula sam glavu i počela moliti: “O Bože, tko su ovi ljudi i kako su ušli kad su sva vrata i prozori zatvoreni?”

Odjednom je glas progovorio: “Ustani! Ovo je put koji si tražila. Ja sam Isus, sin Marijin, kojega si ti molila. Evo me, sada stojim pred tobom. Ustani i dođi do mene!” Počela sam plakati.

“O, Isuse! Ja sam nepokretna. Ne mogu ustati.”

“Ustani i dođi do mene! Ja sam Isus,” rekao je.

Dok sam oklijevala, ponovio je zapovijed. No, kako sam se i dalje dvoumila, rekao mi je i treći put:

“Ustani!”

I tada sam ja, Gulshan Fatima, koja sam bila prikovana za krevet devetnaest godina, osjetila kako nova snaga struji mojim obamrlim udovima. Stavila sam nogu na pod i ustala. Načinila sam nekoliko koraka i pala do nogu priviđenja. Kupala sam se u najčistijoj svjetlosti koja je sjala jače od svjetlosti sunca i mjeseca zajedno. Svjetlost je zasjala i u mom srcu i umu, i tog su mi trenu mnoge stvari postale jasne.

Dok je Isus stavljao ruku na moju glavu, vidjela sam ožiljak na njegovoj ruci iz kojeg se zraka svjetlosti obo-rila na moju odjeću, te se moja zelena haljina činila bijelom. Zatim je rekao:

“Ja sam Isus. Ja sam Emanuel. Ja sam put, istina i život. Ja sam živ i uskoro dolazim. Od danas si ti moj svjedok. Ono što si sada vidjela svojim očima, moraš prenijeti mom narodu. Moj narod je i tvoj narod. Ostani vjerna da preneseš mom narodu ono što si vidjela. Od sada drži ovu haljinu i svoje tijelo neokaljanim. Kamo god ideš, bit ću s tobom.

Od danas moraš ovako moliti: ‘Oče naš, koji jesi na nebesima! Sveti se ime Tvoje! Dođi kraljevstvo Tvoje! Budi volja Tvoja kako na nebu tako i na zemlji! Kruh naš svagdanji daj nam danas! I otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima svojim! I ne uvedi nas u napast, nego izbavi nas od zla! Jer je Tvoje kraljevstvo, sila i slava u vjeka vjekova. Amen!’”

Potom je zatražio da ponovim molitvu koja se urezala u moje srce i moj um. U svojoj je divnoj jednostavnosti, ali i u svojoj dubini, bila tako drukčija od molitava koje sam od djetinjstva izgovarala. U njoj se Bog naziva Ocem i to je ime koje mi je prionulo uz srce i ispunilo njegovu prazninu.

Željela sam ostati pored Isusovih nogu moleći novo Božje ime: “Oče naš...” ali mi je Isus htio još nešto reći: “Pročitaj što piše u Kur’anu. Ja sam živ i uskoro dolazim.” To sam već znala i to je doprinijelo da vjerujem u ono što mi je govorio.

Isus mi je rekao još mnogo toga. Bila sam van sebe od radosti. Bilo je to neopisivo. Pogledala sam u svoju ruku i nogu. Na njima je bilo meso. Ruka nije bila savršena, ali je u njoj bila snaga i nije više bila osušena i beživotna.

“Zašto me potpuno ne izliječiš?” pitala sam. Odgovor je bio pun ljubavi: “Želim da budeš moj svjedok.”

Likovi su postupno počeli iščezavati iz mog vidika i blijediti. S tugom sam uzviknula jer sam željela da Isus još malo ostane. Potom je nestala i svjetlost i ostala sam sama stojeći nasred sobe u bijeloj haljini. Oči su mi još bile zaslijepljene od blještave svjetlosti. Sad mi je čak i lampa pored kreveta zadavala bol u očima, tako da sam ih morala zatvoriti. Tapkajući sam krenula prema komodi koja je stajala uza zid. U njoj sam našla naočale koje sam nosila kad sam odlazila u dvorište. Tek kad sam ih stavila, mogla sam otvoriti oči i gledati.

Pažljivo sam zatvorila ladicu, a zatim sam se okrenula i pogledala po sobi. Bila je ista kao kad sam se probudila. Sat je i dalje otkucavao na stolu pokraj mog uzglavlja pokazujući da je gotovo četiri sata. Vrata su bila čvrsto zatvorena, a zbog hladnoće su preko prozora bile navučene zavjese. Pa ipak, iako je sve bilo po starom, nisam umislila ono što se dogodilo jer sam na svom tijelu imala dokaze. Napravila sam nekoliko koraka, a zatim još nekoliko. Hodala sam od zida do zida, gore-dolje. Nije bilo sumnje, moji su udovi, ranije paralizirani, sada bili zdravi. O, kakvu sam radost osjećala!

“Oče,” uzviknula sam. “Oče naš, koji jesi na nebesima!” Bila je to nova, divna molitva.

Izenada sam začula kucanje na vratima. Bila je to teta.

“Gulshan,” rekla je žurno, “tko to hoda po sobi?”

“Ja, teta!” rekla sam.

Potom se začuo lagani uzdisaj pa ponovo tetin glas: “O, to nije moguće. Nisi iscijeljena. Kako onda možeš hodati? Lažeš!”

“Onda uđi pa pogledaj!” rekla sam.

Vrata su se polako otvorila i teta je bojažljivo ušla u sobu. U strahu i nevjerici, pribila se uza zid dok je razrogačenih očiju buljila u moje ozareno lice.

“Past ćeš,” rekla je.

“Neću pasti,” odgovorila sam i nasmijala se osjećajući kako snaga novoga života struji mojim venama.

Teta je polako s ispruženim rukama krenula naprijed poput slijepe osobe koja pipa put. Zavrnila je rukave moje tunike i zagledala se u ruku koja je sad bila jedra i zdrava. Zatim mi je rekla da sjednem na krevet i zagledala se u moju nogu koja je bila zdrava kao i ona druga.

“Čudno je vidjeti te kako stojiš. Moram se naviknuti na to,” rekla je.

Poslije je tražila da joj ispričam kako se to dogodilo. Ispričala sam joj sve od početka, najprije o očevom predskazanju, a zatim o glasu koji sam čula u svojoj sobi nakon njegove smrti. Potom sam joj ispričala kako sam tri godine u Kur'anu čitala o Isusu, a završila s Njegovim ukazanjem i mojim iscjeljenjem. Kad sam došla do Isusovih riječi da trebam biti Njegov svjedok, teta me je prekinula:

“U Pakistanu nema kršćana da bi im svjedočila, a nema potrebe da ideš u Ameriku ili Englesku. Tvoje svjedočenje trebalo bi se sastojati od davanja milostinje siromašnima. Kad ti ljudi dođu, podaj im hrane i novca! To će biti tvoje svjedočanstvo.”

Do tada nisam povezivala zadatak koju mi je Isus povjerio s odlaskom u Englesku ili Ameriku. Pa ipak su Njegove riječi još uvijek bile stvarne i prisutne: “Ono što si vidjela svojim očima moraš prenijeti mom narodu. Moj narod je i tvoj narod.” U mojoj se glavi počela rađati molitva: “Isuse, gdje je Tvoj narod?”

Poglavlje 7

SLAVA

Kad sam se rodila, moji su se roditelji savjetovali s *najumijem* koji je otvorio moju ručicu da bi pročitao crte dlana. “Vaša će kći jednoga dana biti poznata,” rekao je on nakon što je pronicljivo ispitivao moj dlan minutu ili dvije. Roditelji su bili zadovoljni, ali i iznenađeni, i nema sumnje da su ga velikodušno nagradili za taj podatak. Spomenula sam ovo zato što je moj otac kasnije tog *najumija* proglasio lopovom i lašcem kad me je u dobi od šest mjeseci zahvatio trbušni tifus i kad se činilo da ću ostati bogalj do kraja života.

Ali praveći svoje prve korake u životu u osvit tog siječanjskog jutra, stekla sam izravnu slavu činjenicom da sam hodajuće čudo. Tada nisam imala pojma da se krećem prema “slavi” koju nitko od mojih ukućana za mene nije želio.

Dotrčale su sluge. Sluškinje su u nevjerici nagnule na vrata moje sobe dok su im iz usta izlazili uzvici čuđenja: “O, Bibiji, jeste li to vi? Je li vas to Bog naposljetku iscijelio?”

“Isus Emanuel mi se ukazao u ovoj sobi i izliječio me,” rekla sam. Izvan mog vidokruga, sluge su zapanjeni od čuda slušali.

Teta ih je sve otjerala i rasporedila mi moje sluškinje s lijeve i desne strane, brižljivo motreći moje korake dok sam izlazila iz sobe hodajući po kući i verandi. Pazila je

da ne zapnem za krajeve tepiha, da ne stanem na glatke pločice ili neravni cementni pod. Ali moj je mozak preuzeo nadzor nad mojim tijelom i počeo mu slati neopходne signale da bi mu pomogao da se suoči sa stvarnošću fizičkog svijeta.

Postoji ogromna razlika između panja koji leži na jednom mjestu i čeka vatru i živog drveta koje stvara život za druge. Obuzeta novim osjećajem da sam živa, odjednom sam shvatila tu razliku dok sam stajala na verandi i razgovarala s tetkom.

Motri-la sam ga iza *dupatte*. Bila sam glava kuće, ali se on umjesto mene za sve brinuo. Kako će on gledati na nastanak ovih novih okolnosti? Nisam se trebala brinuti. Bio je oduševljen.

“Za nas si ti danas rođena,” rekao je. “Da je tvoj otac živ, skakao bi od radosti. Mi osjećamo istu radost zbog tebe.” Dok je govorio, oči su mu se napunile suzama.

“O, hvala ti, tetak,” rekla sam s dubokom zahvalnošću. “Tvoja mi podrška mnogo znači.” Ubrzo sam ga čula kako telefonom razgovara s mojom braćom i sestrama.

Na svježem jutarnjem zraku svi su bili još uzbuđeni kad su počeli shvaćati važnost onoga što se dogodilo. Kad sam po prvi put sišla da doručujem s ukućanima i dok sam jela bez ičije pomoći, pokušala sam izvan ostati mirna. Bila sam svjesna pogleda svih za stolom i onih iz kuhinje dok sam pružala lijevu ruku da dohvatim šećer i mlijeko ili da nešto dodam djeci. Ona su bila oduševljena i samo ih je oštri, upozoravajući pogled njihove majke sprječavao da postavljaju suvišna pitanja.

“Sad možeš ići i pogledati svoju kuću,” rekao je tetak dok je odlazio na posao i vodio djecu u školu.

I tako sam po prvi put u životu tamarala kućom ulazeći u svaku sobu i obuhvaćajući pogledom svaki črtvorni metar. Na svakom sam se koraku susretala samo s osmjesima radosti. Osjećala sam kao da sam se probudila iz devetnaestogodišnjeg sna.

Sjećam se da sam uzela ključ očeve sobe i u njoj provela izvjesno vrijeme sama. Ona je bila očevo prožetako i davala je neke naznake o njegovoj osobnosti – dvokrevetna soba jednostavno namještena sa *charpai-jem*, tepihom bež boje, dva stolca, zidovima obojenim u zeleno i zavjesama. Na zidovima su bile obješene njegova velika uramljena fotografija kad je bio mlad, slike Meke i Medine te njegova lovačka puška koju je koristio kad je odlazio u polje. Suze su mi navrle na oči. Osjećala sam njegovu nazočnost – kao da je upravo ustao iz kreveta i izašao na trenutak iz sobe, ali će se ubrzo vratiti.

“Vidiš Aba-Jan, tvoje su molitve uslišane,” prošaptala sam gledajući u njegov dostojanstveni izraz lica, a potom u slike Meke i Medine. Učinio je za mene najviše što je mogao, više nego što bi mnogi očevi smatrali potrebnim. Pa ipak, u svijetu je djelovala sila veća od one koju je on poznao i ja sam, njegova slabašna kći, bila blagoslovljena, dodirnuti i iscijeljena njome.

U ovoj sobi koju su nekada dijelili, ništa me nije podsjećalo na majku. Ušla sam u malu sobu do nje koju je majka koristila kao spremnicu. Sada je služila kao sef u kojem su bili pohranjeni novac, nakit i ukrasni predmeti. Nikad nisam vidjela majku, a u kući nije bilo slike da bi mi pokazala kako je izgledala jer u to vrijeme nitko nije pomišljao fotografirati žene iz naše obitelji. Pa ipak, u tom trenutku sam je osjećala tako blizu da sam gorko

zaplakala: “O, Maji, samo da si ovdje! Zašto su te uzeli tako rano od mene? Sad nema ni tebe ni oca da s vama podijelim svoju radost.”

Ali su došli moja braća i sestre da podijele radost sa mnom. Svi su morali čuti čitavu priču, kako mi je u noći poslije očeve smrti jedan glas rekao da čitam u Kur'anu o Isusu, kako sam to činila tri godine moleći Isusa sve očajnije dok mi se nije ukazao u mojoj sobi, dotakao me i izliječio. Po prvi put nakon očeve smrti bilo je istinske radosti u našem domu.

“Moramo prirediti gozbu i pozvati susjede i prijatelje iz grada,” rekla je Anis.

“Da, naravno,” rekao je Safdar Shah kad mu je bio iznesen prijedlog. “Moramo zahvaliti Bogu što je uslišao naše molitve. Kad samo pomislim da smo vjerovali da je tvoj put u Meku bio uzaludan! Čitavo je vrijeme volja Božja bila da te iscijeli.”

Taj prvi dan morala sam toliko mnogo stvari naučiti da je moj mozak ponekad izvodio čudne stvari. Zaboravljala sam da mogu hodati i tražila tetu da mi nešto doda – recimo šal s drugog kraja kauča. Ona je automatski ustala da bi ga dohvatila i upravo u tom trenutku sam se ja sjetila da više nisam nepokretna i da ga mogu sama dohvatiti.

Na kraju tog dana sam bila veoma umorna. Godine provedene u bolesničkom krevetu fizički su bile izbrisane, ali duhovno sam još uvijek bila invalid. Bit će potrebno vrijeme da se prilagodim na sve kontakte koje odsad moram obavljati s ljudima izvan utočišta moje spavaće sobe. Sada mi nije smetalo što me ljudi gledaju. Moja ruka i noga su bile dobro iako ne potpuno nor-

malne jer su na njima bili izvedeni brojni pokusi i operacije koje su utjecale na usporavanje rasta nekih prstiju na nogama i rukama. Ali razlika je bila u tome što su moji udovi sada bili pokretni.

Sljedećih je dana došao val posjetitelja, među kojima tete s muževima iz daleka i moja sestra iz Rawalpindija. Gozbu smo organizirali krajem tjedna da bi se mogao okupiti što veći broj pozvanih. Svima sam ispričala kako me je Isus izliječio. Moje inzistiranje da to ispričam stvorilo je prvu neugodnost u čitavom slučaju i uznemirilo moju braću. Kad su me čuli da po šesti put pričam o tome, Safdar Shah je, svjestan titule vjerskog vođe obitelji, prigovorio:

“Mi bismo te više poštovali kad bi rekla da te je izliječio Muhamed. Taj Isus nije toliko važan za nas.”

“Ali ja ne mogu reći da me je izliječio Muhamed. Učinio je to Isus i rekao mi da tako i kažem.”

“Isusov narod je u Engleskoj, Americi i Kanadi. To su kršćanske zemlje. No nećeš ići tamo da im pričaš kako te Isus iscijelio, a bilo bi mudro da takve stvari ovdje ne objavljuješ.”

Safdar Shah je to rekao grubim tonom. Možda nije imao namjeru da to zvuči kao prijetnja, ali sam ja u tome vidjela čitavo neprijateljstvo koje nam je usadio otac prema narodu Knjige. U pitanju je bila Knjiga Tevrat (Stari zavjet) i Indžil (Novi zavjet) – knjige Židova i kršćana, sadržane u Bibliji. Muslimani su tvrdili da oni ugrožavaju islam i pokušavali su pokazati da je Kur'an, iako je došao kasnije, beskrajno moćniji i točniji, i da je ispravio greške tih knjiga. Prije sam to prihvaćala, ali sam se sad počela pitati: “Ako Isus nije tako važan, kako

to da me je uspio iscijeliti? Zašto Kur'an, proglašen za apsolutnog upravitelja naših života, tako malo govori o njemu? Je li ova moć iscjeljenja ona ista o kojoj se govori u Kur'anu? Dolazi li to doista od Boga?" I tako me korak po korak vukla žed za istinom. Željela sam sama čitati evanđelje da više saznam o Isusu.

Dok sam ja, s jedne strane, u sebi otkrivala snagu da se u svemu ne slažem sa svojom obitelji, oni su, s druge strane, otkrivali nove stvari o meni i novi odnos prema meni. Kao bespomoćna i bolesna sestra, za njih sam bila stvorenje bez volje. Znali su gdje će me naći i kako će se ponašati prema meni. Znali su da ću uvijek popustiti i prihvatiti njihove prijedloge. Nisam imala nikakve moći – bila sam potpuno ovisna o njima.

Sada sam, međutim, bila slobodna, i osim toga, sve su više prepoznavali u meni očevu kćer s vlastitim mišljenjem i dobrim obrazovanjem koje sigurno ne bih imala da sam bila zdrava. Čak sam ponekad u diskusiji mogla pobijediti Safdar Shaha. On je naučio da raspravljati s hodajućim čudom koje ima vlastitu moralnu snagu može biti vrlo teško.

Od samog je početka teta bila uporna u tvrdnji da je Isusova zapovijed značila da trebam davati *zekat* siromašnima i da će oni ići i svjedočiti drugima o Njemu. Kako sam mogla i pomisliti na nešto drugo? Prema njenom iskustvu jednostavno nije bilo moguće da bi jedna muslimanka napustila kuću i sigurnost obitelji, te otišla propovijedati drugima.

Isusu sam predala pitanja: Tko je Njegov narod? Gdje se nalazi i kako mogu otići do njega usprkos zabrani moje obitelji? U dubini srca sam znala odgovor.

Došao je u vidu glasa: "Ako se bojiš svoje obitelji, neću biti s tobom. Da bi mogla otići mom narodu, moraš ostati vjerna meni." To sam čula noću u mraku dok sam klečala na postelji, nakon što je ostatak obitelji otišao na počinak. "Moj narod je tvoj narod i moraš mu odnijeti moju poruku!" rekao je glas.

Svojima nisam govorila o tom glasu, ali su me oni, osjećajući promjenu u mom ponašanju, stalno nadzirali i dosađivali mi pitanjima. "Nećeš valjda napustiti ovu kuću? Zar bi otišla u Englesku i Kanadu? Sjećaš li se što si rekla o Engleskoj kad si se posljednji put vratila?"

"Zašto ne daš *zekat* siromašnima, umjesto da ideš u Englesku? Onda će oni svima govoriti o tvom Isusu."

Već sam bila udijelila godišnji *zekat* od pedeset tisuća rupija prošnjacima koji su došli na naša vrata. I sada sam za dva ili tri tjedna dala još deset tisuća rupija. Nakon toga je došao tetak da me vidi.

"Možeš biti sretna. Učinila si ono što je Bog tražio od nas – da damo milostinju. Ti si je dala velikodušno." Ali ja nisam bila sretna. Tihim sam glasom rekla: "Ali ja nisam dala sebe, a to je ono što On želi od mene."

Mislila sam da me nije čuo, ali je duboko uzdahnuo: "Slušaj, Gulshan! Ovo ti govorim kao da sam ti otac – nek' mu je *rahmet* duši! Sve što želi Isus, podaj mu – imanje ili novac, ali ne napuštaj svoju zemlju i svoju religiju – i ne daj mu sebe."

Kako su dani prolazili, postajala sam sve svjesnija da nove, nježne mladice života pupaju u meni. Kad bi kao i obično *mujezin* s minareta pozivao na molitvu, odlazila bih u svoju sobu zahvalna što mogu zatvoriti vrata pred oštrim tetinim pogledom i što mi ne treba pomoć

služkinja. Tako sam se povlačila ne da bih obavljala stari ritual, već zato što je moja molitva dobila na dubini i snazi, i jer sam se sada molila Bogu iz srca.

Dva sata nakon što sam čula molitvu "Oče naš", zapisala sam njene riječi. Svaka je riječ odgovarala potrebi, kao da je napisana posebno za mene. Nisam znala da je to kršćanima dobro poznata molitva.

Preostali dio dana izgovarala sam riječi ove molitve onako kako čine muslimani – okretala sam jedno po jedno zrno na *tespihu* i na svako od njih izgovarala cijelu molitvu. Na taj sam način mogla moliti gdje i kad sam željela jer je u očima promatrača to izgledalo kao da obavljam *namaz* – muslimansku molitvu.

Čini mi se da sam tijekom nekoliko narednih dana tu molitvu izrekla tisuću puta i svaki put mi je bila sve lakša. Dobila sam novi rječnik za razgovor s Bogom. "Oče naš," – kroz te sam riječi vidjela Boga u novom svjetlu. On je bio uzvišeno biće, ali je isto tako bio i Otac kojeg sam izgubila.

"Kako je dobro od Tebe što želiš biti moj Otac," govorila sam, dok sam noću plakala i osjećala neizrecivu utjehu ljubavi koja se izlivala prema meni. Stari je crni strah da je Bog iz nekog razloga ljut na mene, iščezao.

"Sveti se ime Tvoje!"

Ovo sam razumjela jer sam kao muslimanka bila naučena poštovati sveta imena Allaha navedena u Kur'anu. Muslimani imena Allaha izgovaraju s velikim poštovanjem dodajući riječi "klanjanja", kao na primjer: "Nek' je blagoslovljeno Njegovo ime." Imena Allaha imaju čak i vizuelnu moć na duh muslimana jer su gotovo jedini oblik ukrasa dopušten u džamiji. Međutim,

razlika je u tome što sam ja sada osobno vidjela djelić te goruće svetosti.

"Dođi kraljevstvo Tvoje! Budi volja Tvoja kako na nebu tako i na zemlji!"

Sada sam uvidjela da Isus nije neki siromašan sporedni prorok, već vječni Kralj koji treba doći da uspostavi nebesko kraljevstvo na zemlji.

"Kruh naš svagdanji daj nam danas!"

Nikada nisam pomislila da bih tražila kruh od Boga jer su sve moje potrebe bile i više nego zadovoljene, ali to pokazuje da se Bog brine za potrebe onih koji ga slave i želi da se i u tome oslonimo na Njega.

"I otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našim."

Oprost? Molitve muslimana su pune tjeskobe u pogledu oprosta. Oni misle da Bog kažnjava vjernike isto kao i grešnike i nevjernike. Čak sam i ja počela vjerovati da sam počinila neki strašan grijeh i da je kazna za njega moja bolest i gubitak roditelja. Jedino zrno nade da će se dobiti neka nagrada bilo je u točnom i potpunom ispunjavanju *namaza* tijekom cijeloga dana; odlasku na *hadž* i ispunjenju ostala tri stupa islama. Ali u ovoj rečenici nije bilo spomena o ritualnom čišćenju od grijeha, već samo o sigurnosti. Da bi grijeh bio oprost, treba ga priznati pred Bogom, a onaj koji traži oprost, treba oprostiti drugima. Usprkos mom besprijekornom vjerskom odgoju, nikada nisam spoznala takvu sigurnost.

"I ne uvedi nas u napast, nego izbavi nas od zla!"

Ovo sam molila jer mi je davalo snagu da ostanem vjerna svojoj viziji Isusa. Jedino On me mogao spasiti

od jakog navaljivanja koje je sve jače dolazilo od moje obitelji da se vratim u sigurnost islama.

“Jer je Tvoje kraljevstvo, sila i slava u vijeke vjekova. Amen!”

Ove su veličanstvene riječi bile obične, a ipak silne. Ja sam vidjela tu slavu i zauvijek bila promijenjena. Muslimani nemaju posrednika između sebe i Boga – iako zamišljaju da Muhamed ima tu ulogu – i zbog toga imaju tako ponizan položaj tijela dok mole. A meni se ipak činilo da sam dobila posrednika koji mi je pokazao novi pristup Bogu. Kao muslimanka, bila sam odgovorna za svoja djela, i dobra i loša, i morala sam snositi posljedice. Bilo je razumljivo da me Bog može poslati u *džehennem* zbog mog lošeg ponašanja. Ali sada sam imala novu viziju Boga. Zvati ga Ocem, značilo je učiniti ga odgovornim za svoj život i sreću, baš kao što je bio i moj zemaljski otac. Eto, tako sam razmišljala i molila, sretna poput djeteta koje je otac našao nakon što se izgubilo u gužvi *bazara*. Čeznula sam da više saznam, čak možda da dođem do primjerka kršćanske Knjige.

Da sam podigla pogled s tog puta kojim sam korak po korak koračala, mogla bih vidjeti olujne oblake kako se skupljaju iznad moje glave. Deset dana nakon mog spektakularnog iscjeljenja, oluja je izbila dok sam se odmarala u sobi. Moja je obitelj skupila snagu i sastala se u sobi za prijam muškaraca, iza zatvorenih vrata, da bi mi sudila – tako mi se bar činilo.

Oni su to naravno objasnili drukčije. Safdar Shah je održao kratki uvodni govor: “Okupili smo glave obitelji da te uvjerimo da se odrekneš ekstremnih ideja koje si primila u posljednje vrijeme. Mi prihvaćamo da te je

Isus iscijelio. Ali kad to javnost sazna, neće biti dobro po nas. Mi smo vodeća muslimanska obitelj i ti ćeš nam nanijeti sramotu.”

Moju braću i sestre i njihove supružnike podržavali su *daidže*, *adže*, rođaci te tetak i teta koji su, kako sam otkrila, bili okrivljeni da su dozvolili da do toga dođe. Dugo nisam ništa rekla. Pustila sam ih da pričaju, a potom ih upitala:

“Zar vam nije drago što sam iscijeljena?”

“O, da,” rekli su. “Stalo nam je do tvog iscjeljenja, ali sada kad se to dogodilo, nemoj ići okolo i pričati da te je iscijelio Isus.”

Nastupila je kratka stanka, nakon čega je Safdar Shah dodao: “U interesu islama možemo te ubiti. Tako piše u svetom Kur’anu.”

Redom sam ih pogledala. U očima mojih sestara su bile suze. Tetak i teta su probljedili od šoka i straha. Sive su se brade *daidža* i *adža* tresle dok su energično klimali glavom, a braća su me vrebala pogledom kao jastreb plijen. Osjećala sam kako se među nama svake sekunde produbljuje jaz. Kako religija može stvoriti takvu mržnju da bi me radije vidjeli mrtvu, nego da mi dozvole reći istinu s kojom se nisu slagali?

“I otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima svojim!” U ovome je bila istina koja je imala veću snagu od bilo kojeg islamskog zakona. U tom trenutku nisam osjećala nikakvu mržnju prema njima, već samo ljubav koja bi, da je mogla, srušila te prepreke. Nakon kratke stanke, moj je stariji brat rekao:

“Ako nastaviš, bit ćeš izopćena iz obitelji i lišena svih udobnosti koje ovdje imaš. Ako odeš kršćanima, i

njima ćemo nauditi. Ali naravno, ovdje ih nema.” U to vrijeme i ja sam tako mislila.

Uvijek sam bila povučena, skromna i poslušna prema starijim članovima obitelji, a oni su me sada zastrašivali. Stara Gulshan bi popustila, nesposobna da se brani. Ali nova Gulshan je imala unutrašnju snagu koja joj je davala odvažnost. Nisam ih se bojala. Riječi su mi same potekle s usana:

“Pažljivo sam vas saslušala i naravno shvaćam vašu zabrinutost. Ne mogu odgovoriti na sve točke koje ste iznijeli jer čekam da mi Isus odgovori. On će mi reći šta trebam činiti. Postupit ću po Njegovom naređenju, čak ako me zbog toga budete i ubili.”

U sobi su se začuli glasni uzdasi. “Kakva drskost!” govorili su između sebe *daidže*, kao da nisu mogli vjerovati svojim ušima da su čuli takav drzak odgovor. I sama sam bila iznenađena što sam se na takav način usudila prkositi obitelji. Što će sada učiniti? Bio je to opasan trenutak. Brzo sam dodala: “Obećajem da neću osramotiti obitelj svojim djelima, ali moram čekati da mi Isus kaže kako da svjedočim. Osim toga, nisam još srela nijednog kršćanina i ne znam gdje bih ih našla.”

Muškarci su počeli raspravljati među sobom. Sestre i teta su me izbjegavale pogledati. Ništa nisu govorile jer nije priličilo da se žene miješaju dok muškarci donose važne odluke.

Pitala sam se planiraju li me ubiti na licu mjesta. Po njima, imali su pravo to učiniti. Nitko ne bi postavljao pitanja, ali budući da me veliki broj ljudi iz naše sredine poznao i volio, morali bi izmisliti dobro pokriće za moju iznenadnu smrt.

Safdar Shah je izrekao presudu: “U redu. Pričekat ćemo da vidimo šta ćeš učiniti. Molit ćemo za tebe. Može biti da si nakon svega poludjela.”

Trenutno je slučaj bio završen, ali sam znala da se neće smiriti dok me ne spriječe da pričam o iscjeljenju. Poslušati ih, značilo bi zanijekati ono što mi je Otac otkrio. “Šta želiš da činim?” zbunjeno sam ga molila. Odgovor je došao nakon dva dana. S osjećajem krajnje nužde, molila sam jednostavnim riječima: “Pokaži mi svoj put. O, pokaži mi svoj put!”

U jednom trenutku sam podigla glavu i vidjela maglovit stup kako se proteže od poda do stropa. U njemu je bio Isus. Blještava svjetlost koju sam ranije vidjela bila je ovijena maglom. Nisam spavala niti sanjala.

Isus mi je rekao: “Dođi!” Radosno sam se podigla i krenula prema Njemu. Ispružio je svoju ruku obavijenu nekom vrstom platna. Ispružila sam ruku prema Njemu i osjetila da se podižem od poda, kao da lebdim u zraku. Zatvorila sam oči. Lagano sam bila spuštana na nešto mekano i kad sam otvorila oči, vidjela sam da se nalazim na beskrajnoj zelenoj i svježoj poljani na kojoj su bili likovi, neki blizu, a neki daleko. Svi su imali krune na glavi i bili su obavijeni svjetlošću koja me je zasljepljivala.

Začula sam riječi poput najljepše melodije. Ljudi su govorili: “Svet!” i “Alleluja!” Ova je posljednja riječ za mene bila nova jer je muslimani ne koriste. Ljudi su još govorili: “On je žrtveno jagnje. On je živ!” Tada sam shvatila da svi gledaju u Isusa.

Isus mi je rekao: “Ovo je moj narod. Ovo je narod koji govori istinu. Ovo je narod koji zna kako treba moliti. Ovo je narod koji vjeruje u Sina Božjega.”

Jedno se lice izdvajalo u skupini. Pažljivo sam pogledala u čovjeka koji je sjedio. Isus je rekao: "Idi petnaest kilometara prema sjeveru i ovaj će ti čovjek dati Bibliju!"

Dok sam gledala u tog čovjeka koji, kao i sve osobe koje sam promatrala, nije bio svjestan moje nazočnosti, lica su iščezla i ja sam došla k sebi. Bila sam na koljenima u svojoj sobi, okružena poznatim predmetima. Ponovo sam se mislima vratila na ono šta sam vidjela i čula, te me obuzelo ushićenje. Pitala sam ga da mi pokaže što da radim i evo, dobila sam odgovor da idem i svjedočim tom čovjeku o Isusovom ukazanju meni i da tražim od njega Bibliju.

Ali gdje da ga nađem?

Tada se sam se nečega sjetila. Razija je stanovala u Jhang Sadaru koji se nalazio sjeverno od nas. Tijekom svetkovine dogovorila sam se da ću je uskoro posjetiti. To je bilo to! Negdje blizu njene kuće živio je čovjek spreman da mi da Bibliju. Morat ću ići sama. Kad bi moja obitelj saznala za to, pokušali bi me spriječiti. Kad sam donijela tu odluku, brižljivo sam sve isplanirala a da uopće nisam bila svjesna da je taj korak neopoziv i da će on potpuno promijeniti moj život.

"Zašto to činiti? Isusov sljedbenik možeš biti i bez toga. Tim činom možeš sve izgubiti."

Ta je misao dolazila iz tame, ali mi je kao odgovor na nju poput blagog glasa u misli došao redak koji sam pročitala:

"Tko više ljubi oca ili majku nego mene, nije me dostojan... Tko ne uzme križ svoj i ne ide za mnom, nije me dostojan." (Mt 10,37-38).

Ponovo sam pogledala na kuću i sjetila se ne samo sretnih vremena, već i onih kad sam se osjećala kao zatvorenik koji se nada da je na putu za *džennet*. Glasno sam izgovorila svoje misli: "Sve se mijenja. No, uvijek ću u srcu nositi ovo mjesto." Potom sam napustila vrt i ušla u kuću da se spremim.

Sljedećeg sam jutra ispunila dva čeka – jedan na 75000 rupija koji sam dala tetku za troškove domaćinstva da ne bi ostao bez novaca i da ne bi prerano došao po mene, i drugi na 40000 rupija koji sam namjeravala dati Raziji da u svom planu osiguram njenu suradnju. To mi je ostavljalo odškrinuta vrata u slučaju da se odlučim vratiti kući.

Petnaestog ožujka sam se oprostila od tetka koji je odlazio na posao i zadržavajući suze, poljubila tetu i moje sobarice Salimu i Semu. Teta mi je rekla: "Zašto ideš ovako? Uzmi sa sobom u Lahore vozača i auto. Kako ćeš se tamo kretati? Jesi li sigurna da ne trebaš povesti svoje sobarice? Tvoj tetak uopće nije zbog toga zadovoljan."

"Molim te, teta, nemoj se brinuti," rekla sam. "Napisat ću vam pismo." Teta se s tim morala zadovoljiti.

Majeed je dovezao automobil i ja sam sjela. Kad smo došli do zavoja, još sam jednom pogledala tu bijelu

kaže da je islam rođen u pustinji i da su u toj teškoj i strogoj školi njegovi sljedbenici naučili biti poslušni ciljevima važnijim od svojih osobnih. Osobni osjećaji nikada nisu bili dovoljan motiv ni za kakva skretanja. Zbog toga sam u odluci da slijedim Isusa mogla primijeniti tu dugogodišnju naviku poslušnosti tamo gdje bi me ljudski osjećaji mogli izdati.

Pa ipak, u svojim se planovima nisam mogla odlučiti da potpuno zatvorim vrata svojoj obitelji. Da budem poštena, nadala sam se da ću se nakon krštenja vratiti kući i nastaviti živjeti svoj život. Kao neiskusani vjernik, vjerovala sam da su koraci koje poduzimam sve što Isus od mene traži, to jest, da nađem kršćane i svjedočim im o svom iscjeljenju, te da budem krštena.

Gospodin Major je ipak vidio dalje od mene. “Nemojte nositi ni novac ni nakit. U suprotnom, netko bi nakon krštenja mogao protiv kršćana podići tužbu.” Govorio je ozbiljno i ja sam pogledala u njega ispravno si tumačeći značenje njegovih riječi. Pričao je o potpunom raskidu, kao da ću iza sebe morati sve ostaviti. Sve? Novac, nakit, kuću, zemlju, obitelj, ljubav, podršku? Je li Isus zaista mogao to od mene tražiti? Je li me iscijelio samo zato da bi mi oduzeo sve ostalo što mi je drago u životu?

“Mogu li vas ponovo posjetiti za dva dana?” upitala sam Raziju kad sam se tog dana vratila k njoj.

“Naravno,” rekla je Razija. “Bit ću ovdje.”

Kod kuće sam teti i tetku rekla da za dva dana namjeravam ponovo otići kod Razije i da ćemo možda ići u Lahore: “Ispunit ću ček na 75000 rupija, tako da možeš platiti sve račune dok sam odsutna,” rekla sam tetku.

je razočarana i pomalo radoznala kad sam joj rekla da hitno moram posjetiti jednu osobu na drugom kraju grada.

“Ne treba me niko pratiti,” rekla sam. “Radi se samo o poslu koji moram dogovoriti.”

Ostavila sam je zbunjenu na verandi. Pratila me pogledom dok sam žurila prema glavnoj ulici. Osjećala sam se nelagodno. Nikada prije u životu nisam pokušala nekoga prevariti, no ovo je bio jedini način da dođem do Biblije. Tek kad sam se našla na ulici, primijetila sam da sam zaboravila *burku* – *feredžu*. Činilo se kao da je to znak slobode koja je rasla u meni.

Ugledavši *tongu* – fijaker kako mi dolazi u susret, viknula sam starom vozaču da stane. “Tražim jednog čovjeka, kršćanina, koji živi u ulici Kachary. Poznajete li ga?” Kao da ništa ne čuje, gledao je ravno preda se u točku između ušiju starog konja, te sam brzo dodala: “Moram obaviti neki posao.”

Pokazao mi je rukom prema sjeveru. “Ima jedno mjesto, vrlo staro mjesto, koje je postojalo prije nastanka Pakistana. Ne znam živi li tu neki kršćanin, ali ako želite, odvest ću vas.”

“Molim vas, odvezite me tamo!” rekla sam i ušla u *tongu*. Kočijaš je potjerao mršava konja te smo lagano krenuli.

Tijekom polusatne vožnje imala sam vremena razmisliti o tome što činim. Što bi rekle moje sestre da vide svoju voljenu sestru Gulshan kako se sama na otvorenom vozi u *tongi*? Dosad se tako nešto nije dogodilo u našoj obitelji. Ali nisam imala izbora. Isus me poslao na ovaj put i vjerovala sam da će ga On izvesti na dobro.

“Gdje ćeš odsjesti u Lahoreu?” pitala me je teta čiji je mrki pogled pokazivao da se ne slaže s ovim planom. Ali nije mi mogla odbiti dopuštenje. Sada sam bila slobodna, a povrh toga, ja sam bila ta koja je potpisivala čekove.

“Možda ću odsjesti kod sestre ili brata,” rekla sam nemarno. “Napisat ću vam pismo.”

Sljedećeg dana sam zamolila tetu da me otprati na očev *mezar*. Ona je pohvalila ovaj znak odanosti. Iz vrta smo uzele cvijeće. Položila sam ga na *mezar* s osjećajima koje je teško opisati. Poštovanje prema uspomeni na oca miješalo se sa spoznajom da vječnost nije ono što me je on naučio – *džennet* nisu materijalni užici, već Isusova nazočnost.

Zadnje večeri sam izašla u vrt gdje sam često sjedila dok sam bila nepokretna. Stojeći na mjestu gdje je položen očev lijes, ponovo sam dugo i s tugom mislila na njega.

Sunce je tonulo u crvenom plamenu bacajući odsjaj na zidove kuće. Šetala sam između cvijeća, voća i lišća udišući miris ruža pomiješan s mirisom narančina cvijeta. Listovi naranče i manga šuštalali su nošeni blagim noćnim povjetarcem, dok je nebo iznad mene bilo obojeno purpurnim i modrim tonovima. Pojavio se mjesec velik kao dinja, dok su se zvijezde poput sitnih dijamanata rasule u naborima baršunaste noći. U kući iza mene svjetla su bila upaljena. Sve je sjajilo dajući osjećaj topline i sigurnosti. Još sam se malo zadržala na imanju. Sada kad sam ga trebala napustiti, činilo mi se da ga vidim prvi put. Čak ni sjenkama koje su puzale ispod drveća nisam dozvolila da me preplaše.

Stigli smo do jedne velike zgrade – kršćanske kapele, kako sam kasnije saznala. Uz nju se iza visokog zida nalazila velika kuća. Kočija se zaustavila pred vratima u zidu.

“To je ovdje,” rekao je kočijaš.

Platila sam mu i kroz vrata ušla u ograđeni prostor zasađen drvećem. Uputivši se prema kući, ugledala sam čovjeka kako s hrpom knjiga na stolicu pored sebe sjedi na suncu. Kad sam mu se približila, podigao je glavu. U tom mi je trenu poskočilo srce od iznenađenja. Bilo je to lice koje sam vidjela u viziji kad mi je Isus rekao: “Ovaj će ti čovjek dati Bibliju.” Napola se podigavši, učtivo je rekao:

“Ako ste došli vidjeti moju ženu, ona nažalost nije kod kuće. Otišla je u Lahore.”

Užurbano sam mu odgovorila: “Nisam došla vidjeti vašu ženu. Došla sam kod vas da mi date Bibliju. Vidjela sam vas u jednom od viđenja koje sam imala.”

Čovjek je izgledao zapanjen i pomno me promatrao nastojeći pogledom prodrijeti ispod *dupatte* koju sam nesvjesno navukla preko obraza ulazeći u dvorište. Sada sam pustila šal da padne s obraza i pogledala u njega.

“Tko ste vi? Koje ste vjere? Čija ste kći?” pitao me.

“Stanujem petnaestak kilometara odavde i potječem iz jedne muslimanske obitelji.”

Kad sam to rekla, primijetila sam da se uplašio. Kakvu će mu nevolju navući na vrat ova čudna muslimanka tražeći Bibliju?

“Da sam na vašem mjestu, vratio bih se kući i nastavio čitati Kur’an,” rekao je. “Ono što je u njemu, dobro je za vas, a ono što je u mojoj Bibliji, dobro je za mene.

Nije za vas da se time bavite,” rekao je i podigao se da me isprati.

Ali ja sam ostala stojeći dok mi se srce stezalo i uzbuđenje nestajalo. Zamišljala sam da će me s radošću prihvatiti i da će možda biti pripremljen za moj posjet.

“Isus Emanuel me je poslao k vama. Molim vas, vjerujte mi.” Pomno me je jedan trenutak promatrao, a potom mi je rekao da sjednem. Počela sam svoju priču, na početku stidljivo, a poslije sve življe. Ukratko sam mu opisala kako je izgledao moj život devetnaest godina dok sam bila nepokretna. Ispričala sam mu o putovanju u Meku i o molitvama koje se nisu ostvarile. Spomenula sam i tragičnu smrt mog oca koja je imala zapanjujuću posljedicu – objavio mi se Isus i rekao da čitam Kur’an.

Nagnuvši se naprijed, čovjek me je pažljivo promatrao. Nikada prije me netko nepoznat nije tako pažljivo ispitivao – s tim da mi se ovaj čovjek nije činio strancem. Potom sam mu ispričala o čudesnoj objavi Isusa u mojoj sobi i o svom iscjeljenju.

“A zatim sam,” rekla sam, “vidjela vas. Isus mi se ponovo objavio i pokazao mi svoj narod u kom ste bili i vi. Rekao mi je da idem kod vas po Bibliju. Iako mi još uvijek ne vjerujete, poslušajte molitvu koju me je Isus naučio.” Ponovila sam riječi molitve Očenaš.

Kad sam završila, nastupila je tišina. Moj je prijatelj sjedio s rukom prebačenom preko naslona stolca, te pognuvši glavu na prsa, utonuo u duboke misli.

“Je li to moguće?” rekao je obraćajući se više sebi nego meni. Duboko je uzdahnuo i podigao se.

“Ostanite tu jedan trenutak. Moram se povući i pomoliti glede toga jer ako vam dam Bibliju, bit će to ozbiljan korak za nas oboje.”

Ušao je u kuću, a ja sam ostala sjediti na suncu dok su kolibrići letjeli među stablima mašući tako brzo svojim tanašnim krilcima da se činilo da lebde u zraku. Nakon izvjesna vremena koje se meni činilo dugo, a koje je vjerojatno trajalo manje od pola sata, moj je prijatelj izašao iz kuće i rekao mi:

“Molio sam i pitao Gospoda šta trebam učiniti i On mi je rekao da vam dam što tražite. Ali morate znati da je put kojim mislite krenuti težak i da možete biti izbačeni iz obitelji. Morat ćete mnogo pretrpjeti i mnogo izgubiti, ali ako ostanete vjerni, dobit ćete život vječni.”

“Sve to znam,” rekla sam. “Ali to je put kojim moram krenuti. Želim slijediti Isusa Emanuela koji me je iscijelio i koji mi je pokazao put Ljubavi.”

Nasmijao se i rekao: “Razmislite ponovo o tome! Kad se odreknete onoga što morate zbog Isusa, *šejtan* će vas napasti. On će vam stvarati mnoge prepreke koje ćete morati svladati. Nastat će jako suprostavljanje. Moguće je da će vam čak i sami kršćani stvarati teškoće.”

Oči su mi se napunile suzama: “Ja ne razmišljam o tim zaprekama. Znam samo ono što mi je Isus Emanuel otkrio. On me iscijelio i dao mi svjetlo. Želim saznati više o Njemu i On me poslao do vas da mi pomognete. Molim vas, pomozite mi!”

Na ove riječi mi je dao Novi zavjet na urdu jeziku i knjigu pod naslovom “Mučenici Kartage”. Zatim je izmolio divnu molitvu čije su jednostavne riječi iskazivale osjećaj bratstva i dobrote, te me to ojačalo. Ponovo sam uzela *tongu* da bih se u vrijeme ručka vratila do Razije. Nisam joj dala nikakva objašnjenja glede mog posjeta, jedino sam rekla: “Dobila sam što sam tražila, ali

problem još nije riješen.” Potom sam promijenila temu. Smijale smo se i časkale kao da se ništa nije dogodilo, sve dok nije došao Majeed da me vrati kući.

Teta me je čekala. Prodorno me je pogleda, ali sam se ja okrenula jer sam bila sigurna da moje lice pokazuje iskustvo koje sam upravo doživjela.

“Kako je Razija?” upitala me.

“Dobro. Ima dobre učenike i sretna je što joj se sestra udala.”

“Velika je šteta što i nju nisu udali, ali pretpostavljam da obitelj nema za nju mira.”

“To je istina. Ona još uvijek mora poučavati učenike da bi pomogla ocu koji posve malo zarađuje.”

Prije bi nas takvo čavrljanje najmanje dva sata ugodno zabavilo, ali nova Gulshan je imala važnijeg posla. Ispričala sam se i povukla u sobu zatvarajući za sobom vrata. Legla sam na krevet da bih se odmorila jer sam se i fizički i emotivno osjećala iscrpljenom.

Te sam noći u tajnosti počela čitati Novi zavjet. Kakav je bio? Isto kao da žedna čovjeka pitate kakva je voda ili bebu kakvo je majčino mlijeko. Ja, koja sam bila hranjena ljuskama, sada sam našla kruh za svoju glad. Na tim sam stranicama čitala istinu o ljudskom životu i sudbini. Isus mi je rekao: “Ja sam put, istina i život.” Njegove su riječi u evanđeljima prosvijetlile moj um.

Bez nečijeg vodstva, nikada u potpunosti nisam mogla razumjeti Kur'an. Ali ova je knjiga bila drukčija od ostalih. Otvorila mi je duhovne oči. Dok sam je čitala, priče iz nje su oživljavale. Upoznala sam dvanaest apostola koji su bili uz Isusa u mom čudesnom viđenju. Našla sam od riječi do riječi molitvu koju sam naučila do nogu

Isusa Emanuela. Pronašla sam značenje tog dragocjenog imena otkrivenog mi u viđenju: “Ja sam Isus. Ja sam Emanuel... Bog s nama.”

Odgovorio me je naučio da mislim da je Bog dalek i nedokučiv. U ovoj je Knjizi napokon bila objašnjena Isusova božanska moć i Njegovo poslanje. On je mogao podizati mrtve jer je bio Gospodar života. On će ponovo doći jer je zauvijek živ. Posjeduje vječnu silu jer je Bog, a ne običan prorok. “Ja sam put, istina i život.” Sada sam shvatila te riječi, one su bile pravo značenje Isusove osobe.

Tijekom čitanja došla sam do odlomaka koji su govorili o krštenju. U Markovom evanđelju 1,9-11 sam pročitala da je Isus bio kršten. U Rimljanima 6,4 je stajalo: “Dakle, s njim smo zajedno ukopani po krštenju u smrt da bismo, kao što je Krist uskrsnuo od mrtvih Očevom slavom, i mi živjeli novim životom.” Novi život! Upravo tako sam se ja osjećala – kao da sam bila uronjena u svježe uskovitlane izvore vode koji su donosili gorući život u sve dijelove mog bića. Dakle, krštenje je bilo znak i pečat tog novog života.

Dok sam razmišljala o tome, pred oči mi je došla slika mlade i tužne djevojke kako sjedi na tronošcu dok je sluškinje polijevaju vodom s izvora Zamzen. Voda života nije oprala moje grijeha niti je vratila život mom usahlom tijelu. Isus mi je dao duhovnu vodu života za moje bolesno tijelo i za dušu. Sada sam s Njim željela biti ukopana krštenjem. Razmišljala sam o tome a da nisam u potpunosti shvaćala značenje onoga što sam namjeravala učiniti niti kakve će to promjene donijeti u moj život.

“Svjedočila sam,” rekla sam sama sebi. “Učinila sam ono što je Isus od mene tražio. Mogu biti krštena i vratiti se ovamo, te nastaviti živjeti, zar ne?” Pitanje je visjelo u zraku bez odgovora. U to se preda mnom pojavilo očevo lice te sam osjetila bol kao da mi je zaboden nož u srce.

“O oče, oprosti mi, ali ja moram slijediti Isusa koji me je iscijelio.” U bolu, govorila sam na glas. Istog me je trenutka obuzeo duboki mir i bila sam sigurna da je to ispravan put. Nitko i ništa me sada nije moglo zaustaviti.

Do 12. ožujka sam pročitala čitav Novi zavjet i knjigu “Mučenici iz Kartage”. Bila je puna priča o ranim kršćanima koje si bacili lavovima, spalili na lomači ili mučili na neki drugi neopisiv način, ali koji su ostali vjerni. Shvatila sam poruku koja mi je bila poslana, ali ona ni najmanje nije promijenila moje namjere.

Sutradan sam ponovo posjetila Raziju i od nje produžila do Majorovih, kao i prošli put. Ovaj put je gospođa Major bila kod kuće. Pokazala sam na tekstove koje sam našla.

“Evo, ovdje piše da se moram krstiti,” rekla sam. “Molim vas, hoćete li me krstiti?” Gospodin Major je odrečno zavrtio glavom.

“Kćeri moja, mi u našoj zajednici ne krstimo.” Pogledao me s čudnim izrazom. “Shvaćate li što se može dogoditi ako to učinite? Možda se više nikada nećete moći vratiti kući. Vaša bi obitelj čak mogla pokušati i ubiti vas. O da, i obitelj puna ljubavi kao što je vaša može se potpuno promijeniti kad vidi da jedan od njenih članova napušta muslimansku vjeru.”

Nastala je kratka tišina. Pokušala sam zamisliti takvu situaciju. Biti izbačena iz obitelji, čak i ubijena... Sjetila sam se posljednjeg obiteljskog skupa... prijetećih lica okrenutih prema meni. Potom sam pomislila na očeve posljednje riječi upućene mojoj braći: “Brinite se o sestri!”

Sigurno će na kraju ipak poslušati ovu posljednju svetu zapovijed. Ako to i ne učine i ako mi uistinu pokušaju naškoditi, ja ipak moram nastaviti ovaj put. Isusove su se riječi ukorijenile u mom životu u kom su sada svježina, vitalnost i rast zamijenili neplodnost religije utvrđene u prošlosti.

Da ne bi posumnjali u moju odluku, odgovorila sam im odlučno: “Isus Emanuel mi je rekao da moram biti Njegov svjedok i zbog toga je krštenje moj sljedeći korak. Moram poslušati ili ću izgubiti mir koji sada imam. Bolje je umrijeti s Kristom, nego živjeti bez Njega.”

Gospodin Major i njegova žena su razmijenili poglede, nakon čega je ona lagano klimnula glavom. On se okrenuo prema meni i rekao mi: “Neka bude tako. Ako vam je Isus tako jasno govorio, onda ne smijete ići protiv Njegove volje. Ipak, ne bi bilo mudro da vas vide da idete sa mnom u Lahore. Ići ćete s mojom ženom autobusom. Ona svakako mora odvesti našu kćer u školu. Ja ću ići za vama.”

“Naravno, bit će mi drago da vas otpratim, Gulshan,” rekla je gospođa Major naginjući se naprijed da mi stisne ruke. Bio je to topao dodir kojim mi je dala dobrodošlicu u obitelj moje nove vjere.

Tako sam bez velikih emocija napravila planove, kao da se nije radilo o mom vlastitom životu. Često se

Poglavlje 8

KNJIGA

Tri tjedna nakog iscjeljenja, skupila sam hrabrost da u djelo sprovedem plan za nabavku Biblije. Teti sam rekla da idem posjetiti Raziju.

“Vodiš li sa sobom Salimu?” upitala me teta, još uvijek nenaviknuta da me vidi da organiziram svoj život kako mi odgovara.

“Ne, teta,” rekla sam uz osmjeh. “Mislim da sam sad dovoljno odrasla da idem sama i da nitko o meni loše ne misli. Molim te, možeš li zamoliti Munshija da mi pripremi automobil.” Teta je otvorila usta kao da je htjela raspravljati sa mnom, ali ih je potom čvrsto zatvorila. Nova Gulshan se još manje od stare brinula što će drugi misliti.

Majeed je dovezao sjajni plavi mercedes i svečanim pokretom otvorio zadnja vrata. U autu su bile navučene zavjese da me zaštite od radoznalih pogleda. Kad smo izlazili kroz glavna vrata, čitavo je njegovo držanje pokazivalo zadovoljstvo zbog ovakva obrta događaja. Nas mijani je vratar zatvorio vrata za nama i mi smo krenuli na put.

Razija je očekivala moj posjet, ali nije znala da moram posjetiti još nekoga. Otpustila sam Majeeda rekavši mu da dođe po mene poslije ručka. Krenula sam u susret svojoj učiteljici koja je bila oduševljena što me vidi tako dobra zdravlja i koja je imala dosta pitanja za mene. Bila

kuću obavijenu mirom, a onda mi se izgubila iz vida. Posljednje što je vratar vidio bila je moja ruka kako maše iza zavjesa na prozorima mercedesa.

Nije mi bilo teško uvjeriti Raziju da se pokori mojim željama kad sam joj dala novac, ali joj nisam rekla pravi razlog svog čudnog ponašanja... da kupujem vrijeme da nitko ne spriječi krštenje.

“Ovo je za vas jer ste bili moja učiteljica i jer ste bili tako dobri prema meni. Idem u Lahore kod prijatelja. Sada ne ovisim ni o kome i dosta mi je da tetku i teti stalno objašnjavam sve što činim. Rekla sam svojim da vi idete sa mnom da se ne bi brinuli.”

Na Razijinom lijepom licu se odražavala sumnjičavost: “Naravno, učinit ću sve što mogu da vam pomognem, ali što ako vas vaša obitelj dođe tražiti i nađe me ovdje?”

Brzo sam rekla: “Molim vas, ako netko od njih dođe do vas i pita za mene, pravite se da ste sa mnom u Lahoreu. Neka vaša majka izađe i razgovara s njima, a vi ostanite unutra. Žao mi je što vam ne mogu više od toga reći.”

Razija je izgledala iznenađena, ali je brzo rekla: “Naravno, Gulshan. Učinit ću što tražite od mene. Mislim da se dobro poznajemo i da možemo vjerovati jedna drugoj.” Pitala sam se što bi mislila da zna moje prave namjere?

Rastala sam se od nje kao i prošli put i uzela *tongu* da me odveze do kuće u ulici Kachary. Major i njegova žena su me toplo dočekali. Tog istog dana su me autom odvezli u Lahore u kuću koja je primala obraćene muslimane, a koju su vodili pastor Aslam Khan i njegova

žena. Tako je počelo novo razdoblje moga života kao nove kršćanke među kršćanima. No, to uopće nije bilo ono što sam očekivala.

Poglavlje 9

KRŠTENJE

Gospodin Aslam Khan je bio veoma ljubazan čovjek i činilo se da razumije sve probleme s kojima sam se suočavala. Brzo je postao moj Abaji – Otac. I Amaji, gospođa Khan, bila je srdačna na svoj način. Ona je bila energična i mršava dama, uvijek zaposlena oko kuće, te je i od mene očekivala isto.

Kad sam stigla, pokazala mi je gostinjsku sobu s jednostavnim krevetom s podlogom od konopaca, te sam se na trenutak sjetila kreveta kod kuće sa širokom istkanom podlogom od konopaca i blazinom od mekana, predena pamuka.

Rekla mi je: “Ovo je vaša soba. Ovo su ladice za vašu odjeću. Kupaonica je tamo. Mnogo se posla mora obaviti jer imamo posjetitelje. Molim vas, ispričajte me. Moram sluškinji dati naređenja. Za sve što vam treba, morate pitati sluškinju.” Potom je nestala.

Dala sam sve od sebe da udovoljim gospođi Khan, ali kako nikada prije nisam obavljala kućanske poslove, bila sam glupava i nespretna, i prilično nesklona primati kritike u obavljanju sitnih poslova koji su mi bili dodijeljeni. Kad je moja domaćica prešla prstom po ukrasima s kojih sam upravo obirisala prašinu, osjećala sam se posramljenom i ljutom, ali sam prikrivala svoje osjećaje koji su ključali i pokušali pokvariti prve dane mog boravka u toj kući. Željela sam se okrenuti prema njoj i

reći: "U pravu ste, Amaji. Loše sam to obavila, ali ne zaboravite da prije nego što sam došla ovamo, ništa nisam morala raditi svojim rukama."

Nikada prije nisam oprala ni jedan tanjur, nikada prije nisam brisala prašinu u sobi, nikada prije nisam napravila krevet, nikada prije nisam prala vlastitu odjeću, nikada prije nisam četkala kosu, nikada prije se nisam sama odijevala, i to ne samo zato što smo imali mnogo posluge, već zato što sam bila prikovana za krevet i tolike godine bespomoćna.

Ipak, ništa nisam rekla. Zvučilo bi to samo kao izgovor, a što bi bilo još gore u njenim očima, kao oholost. Ona bi mi mogla odgovoriti da sam sada zdrava i da se zato trebam potruditi da naučim ili pak, da sam strahovito lijena. Tako sam provela nekoliko besanih noći slušajući podrugljiv šapat u mraku sobe: "Još nije kasno," govorio je glas. "Tvoja braća i sestre plaču. Zašto se ne vratiš?"

Vidjela sam lica tetka i tete koja su tužno gledala u mene. Kako nisam mogla oka sklopiti, ustala sam i tumarala po sobi sve dok mi nije postalo nepodnošljivo moje nastojanje da utišam glasove. Tada sam zavapila Isusu: "Predala sam se Tebi i osjećam da sam na pravom putu, na onom koji si mi Ti pokazao. Zašto se onda pojavljuju ova lica i muče me?"

U tom mi je trenutku došao blagi glas: "Ja sam uvijek s tobom. Oni ti ne mogu nauditi." U tom me je trenutku obuzeo mir jer su Isusove riječi ispunile moj um i otjerale podrugljive šapate.

Nakon otprilike sedam dana, problemi su se počeli smanjivati. Bila sam aktivnija nego kod kuće i zato sam

bolje spavala; u svakom slučaju, krevet mi više nije bio tvrd. Pročitala sam tekst koji je potpuno promijenio moj stav prema svim oblicima kućanskih poslova: "Isus... ustane od večere, skine ogrtač, uzme ubrus i njime se opaše. Zatim ulije vodu u posudu za pranje te počne učenicima prati noge i otirati ih ubrusom kojim bijaše opasan." (Iv 13,4.5).

Ovo je za mene bilo nešto novo. Preda mnom je bio primjer poniznosti i služenja koji nikada neću zaboraviti i koji je u korijenu skršio moju oholost. Dok sam obavljala posao koji su mi dali, pred sobom sam imala savršen primjer Isusa koji je radi mene postao sluga, i tada mi nije bilo teško služiti drugima zbog Njega.

U toj sam kući ostala pet tjedana prije krštenja. Kad sam pastora Aslama Khana pitala za razloge odgode krštenja, rekao mi je: "Ah, moram obaviti još neke pripreme." Poslije sam shvatila da me je određeno vrijeme želio promatrati kako bi se uvjerio da je moja želja da budem krštena ozbiljna. Ne bi bilo dobro učiniti taj korak, a potom ustuknuti.

No, ja sam bila sve uznemirenija jer sam se bojala da će me otkriti. Pitala sam se je li se moja obitelj raspitivala o meni kod Razije, te sam joj napisala pismo: "Trebam ovdje još obaviti neke poslove prije nego se vratim. Molim vas, nemojte reći mojoj obitelji gdje sam. Sve ću vam uskoro objasniti."

Poslije sam saznala da su Razija i njena majka održale obećanje i da su uspjele sačuvati moju tajnu iako im je to donijelo mnogo nepravilika. Drago mi je što mogu reći da je ta odana i časna prijateljica, koja me je tada uz

veliki rizik branila mada nije razumjela poteze koje sam vukla, sada udana.

Svo vrijeme koje sam provela kod gospodina i gospođe Khan, išla sam u metodističku crkvu u ulici Warris. Među kršćanima sam našla slobodu u slavljenju koju do tada nisam poznavala. Tu je bilo mnogo toga što je bilo drukčije. Prvo što sam primijetila kad sam ušla, bili su ukrasi. U džamijama su ukrasi apstraktni – riječi iz Kur'ana i šare na pločama, stupovima, svodovima i tepisima. Za što bolji učinak, koriste se svjetlo i sjena. Nema slike ni čovjeka ni Boga jer nijedno stvorenje ne može zamisliti svoga Stvoritelja.

A ovdje su prozorska stakla bila obojena sa slikom Isusa u molitvi, na stolu je bilo cvijeće i čula se glazba. Preko kupole su bile ispisane riječi, ne na arapskom, već na našem jeziku: "Evo me, stojim na vratima i kucam." Razmišljala sam o tome. U Pakistanu je kucanje na vrata vrlo često. Svi snažno udaraju na vrata, ali Isusovo je kucanje na vrata mog srca bilo nježno.

Sljedeće što sam zapazila, bila je divna navika da obitelji sjede zajedno – muškarci, žene i djeca. U ovim obiteljskim grupama bilo je mjesta i za samce. Kod nas bi obično samo muškarci išli u džamiju. Žene su klanjale kod kuće. Shvatila sam da su mnoge od njih primile malo pouke jer su žene po Kur'anu niže od muškaraca, iako se ističe da moraju biti tretirane pravedno i jednako. Pa ipak, u džamiji su muškarci predstavljali žene. Kako je drukčije u kršćanstvu gdje se Bog brine za svaku dušu pojedinačno kroz Isusa koji je umro za sve njih!

Biblija govori da u Kristu nema rasne razlike (Židov ili Grk); nema razlike u klasama (rob ili slobodan); nema

razlike u spolu (muškarac ili žena). Postoji samo nova i čudesna jednakost. Bog je moje slavljenje primao isto kao i slavljenje moje braće u Kristu. Zajedništvo vjernika se izražavalo njihovim okupljanjem kao udova Kristova Tijela.

Osjećala sam nevidljive veze tog kršćanskog zajedništva koje su čitavu Crkvu povezivale u molitvama za bolesne, za stare i za osobe u nevolji. Osjećala sam to kao znak dobrodošlice u njihovu sredinu. Postupno sam počela osjećati da mi Crkva preuzima mjesto obitelji koju sam napustila. Tu sam imala mnogo braće i sestara.

Primijetila sam da je pastorovo propovijedanje jednostavno, ali da se bavi dubokim temama uzetim iz Knjige koju sam razumjela. Kroz njegovo mi je poučavanje govorio Isus, ne tako izravno kao u mojoj sobi, već na način koji je primjenjivao Bibliju na moj život.

Isto tako sam primijetila da pastor tako govori kao da pokušava uvjeriti neke od prisutnih. Počela sam shvaćati da neki, koji su se nazivali kršćanima, nisu imali žara kao ja. Od rođenja sam živjela u strogoj ortodoksnoj sredini i zbog toga vjerojatno nisam znala da je tako i kod muslimana.

Moj domaćin mi je savjetovao da ne pričam mnogo o sebi. Ipak sam ispričala nešto o svom iscjeljenju i obraćenju. Ljudi iz crkve su bili začuđeni: "Želite reći da vam se Isus ukazao u sobi i iscijelio vas?"

Pitala sam se zašto je to moje iskustvo tako rijetko. Zar Isus nije mogao djelovati u životu svakog vjernika kao što je djelovao u mom?

"To ovisi o našoj vjeri," rekao je Abaji kad sam ga pitala. Ovo je bila oslobađajuća izjava. Shvatila sam da

tu postoji jedan uvjet, a to je vjera koja je ključ nastavka ovog divnog kršćanskog iskustva u koje sam ušla, nastavka života ispunjena čudima.

Vraćajući se unatrag, vidjela sam da je moja vjera porasla, a da toga gotovo uopće nisam bila svjesna nakon neuspjela puta u Meku u potrazi za iscjeljenjem. Ta je vjera, koja pokreće planine, došla kao dar. Niknula je iz bespomoćnosti i potrebe. Moj krik je dopro do Boga kojeg nisam poznavala, ali koji je poznao mene i koji je ušao u moj život. U tišini noći čvrsto sam odlučila održati svoju vjeru jakom, bez obzira kakve prepreke mi stajale na putu.

Konačno je došao dan mog krštenja – 23. travnja. Taj je čin bio obavljen u jednoj prostoriji kuće u kojoj je bio bazen za takve prilike. Skupili su se Major i njegova žena i nekoliko njihovih i mojih prijatelja. Pastor metodističke crkve je obavio ceremoniju koja je bila jednostavna, a ipak savršena. Kad me uronio u bazen, osjećala sam da ostavljam staru Gulshan s njenim starim načinom razmišljanja i starim željama na dnu bazena i da se rađa nova Gulshan – ukopana s Njim po krštenju i uzdignuta u novi život.

Taj je novi život bujao u meni i žudjela sam da svjedočim o njemu. Stariji članovi crkve koji su bili prisutni dali su mi novo ime: Esther Gulshan. Kasnije sam pročitala da se Estera zauzela kod kralja za Božji narod – za Židove, i da je zbog toga bila u opasnosti. To mi se ime činilo veoma prikladnim za mene.

Nakon obreda, prišle su mi žene i poljubile me u čelo, a muškarci su mi stisnuli ruku u znak dobrodošlice u Kristovu Crkvu. Osjećala sam toplinu radi njihove istin-

ske kršćanske ljubavi. Kad su otišli, gospodin Aslam Khan me je upitao kako se osjećam?

“Dobro,” odgovorila sam, “ali sada želim svjedočiti o onome što sam doživjela.”

Zavrtio je glavom. “Možeš svjedočiti i djelima. Nije neophodno da svjedočiš riječima.”

U tom sam se trenutku sjetila Isusovih riječi: “Ti si moj svjedok. Idi mom narodu!” Pogledala sam u njega uzdignute glave odbijajući da budem poražena: “Ali ja osjećam da Isus od mene traži da svjedočim. Mogu li govoriti u crkvi?”

“Nisam siguran da si spremna za to. Možeš svjedočiti u kući. Bog će to prihvatiti.” Ali on nije poznao novu Esther Gulshan.

“U redu! Ako ne mogu svjedočiti ovdje, onda moram ići kući i svjedočiti svojoj obitelji. U svakom slučaju, želim to činiti,” rekla sam.

Na te je riječi poprimio zabrinut izraz: “Bilo bi to opasno za tebe. Neće im se nimalo svidjeti što si se krstila i mogu ti nauditi.”

“Ne vjerujem da bi moja obitelj učinila išta što bi mi naudilo, ali se ipak neću vratiti sve dok ne dođe pravi trenutak. Možete li me onda poslati u biblijsku školu da im znam više reći?”

Dugo me gledao te sam se pitala o čemu razmišlja. Radi svoje upornosti da nametnem vlastitu volju, počela sam se osjećati pomalo neprijatno. Bila sam mlada i nestrpljiva da izvršim zadatak za koji sam bila sigurna da ga je Bog stavio preda me, ali tada nisam shvaćala koliko sam neiskusna i nezrela. Tek sam krenula na pravo hodočašće u svom životu.

“Nisam siguran da je to još moguće,” rekao je odlučno gospodin Aslam Khan. “Suviše si mlada u vjeri, ali ako baš hoćeš raditi za Gospoda, možemo te uključiti u Školu za slijepe.”

Dao mi je nekoliko objašnjenja o toj školi koja je okupljala slijepu djecu koja se nisu mogla školovati u normalnim školama. Vjerovao je da me može zaposliti u njoj kao nadglednicu grupe. Pristala sam, uzbuđena već i pri samoj pomisli na to.

Upoznala sam upravitelja škole, tako da je brzo dogovoreno da on dođe po mene svojim kombijem. Sljedećeg dana, dok smo se starim mostom vozili preko prljave rijeke Ravi i dok smo ulazili u četvrtasto dvorište Škole za slijepu djecu, osjećala sam da ravnodušno prekidam sa starim životom. Sada sam bila nova osoba, s novim imenom i novom sudbinom.

Vrijeme koje sam provela kao nadglednica grupe u Školi za slijepe u Lahoreu obilježilo je novo razdoblje u mom rastu. Od osobe koja je ovisila o drugima, odjednom sam postala odgovorna za grupu djece i brinula se za njihove fizičke potrebe. U potpuno novom svijetu morala sam naučiti boriti se i stajati na vlastitim nogama.

To nije bilo lako!

Nije bilo lako, ali je moglo biti i gore. Ta je stara zgrada od crvene cigle doživjela mnoge promjene otkad ju je indijski dobrotvor Sir Hanga Ram osnovao kao bolnicu za oboljele od gube. Gospođica Fyson je 1958. godine preuzela ustanovu i pretvorila je u Kršćansku školu za slijepe, no ona se povukla 1969. godine. Sa zahvalnošću sam mislila o njoj.

Za mene je ova ustanova bila savršeno zaštićena sredina da naučim živjeti u svijetu s onu stranu vela. Kao

znak raskida sa starim životom, ošišala sam se nakratko i dala da mi sašiju dva bijela kaputa koja ću nositi preko tunike kad budem izlazila.

Na moju veliku radost, otkrila sam da je moj rad nagrađen, ne u rupijama, jer je plaća bila samo 40 rupija mjesečno, već u bezrezervnoj ljubavi mojih mlađih štićenika. Djeca su u toj školi imala od pet do šesnaest godina. Pola ih je bilo muslimana, a pola kršćana.

Bez problema su zajedno radili i igrali se. Jedina je razlika bila u vjerskoj poduci i molitvi. U mom odjelu je bilo četrdesetero djece. Moj je zadatak bio da vodim brigu o mlađim dječacima, da budem uz njih za vrijeme obroka, da budem zamjena za njihov vid dok se igraju u dvorištu škole i da spavam u njihovoj spavaonici. Trebala sam se brinuti i o njihovoj odjeći i o pranju jednog dijela rublja, pomagati im da se operu, napraviti krevete i nadzirati rad koji nisu dobro obavljali – pranje suđa nakon jela. Isto tako sam morala prati prozore i ribati stolove. Osim toga, imala sam zadatak davati djeci biblijsku pouku, a jednom u petnaest dana je bio moj red da ih vodim u crkvu.

Izuzev mene, tu su bile još dvije nadglednice, rođakinje, koje su bile kršćanke. U početku su bile neprijateljski raspoložene prema meni. Nisu mi se uopće obraćale iako smo zajedno radile i pokazivale su svoje negodovanje i na druge neugodne načine. Ali nakon nekoliko dana, toplo su me prihvatile i počele su mi pomagati u poslovima koji su za mene bili preteški. Bile su mi i prevoditeljice u razgovorima s upraviteljem koji nije govorio urdu, već samo engleski.

Sada, kad su išle kod upravitelja po sapun ili pastu za zube, tražile su i za mene. Pomagale su mi kad sam

imala problem s rukama. Posao je bio grublji nego što sam navikla, a moje ruke nježne. Prvog su tjedna ispucale od sapuna koji smo koristili za pranje odjeće. Poslije toga sam opekla jednu ruku vrelom vodom u kuhinji. I na kraju, dok sam ribala stolove, iverci su mi se zabili u ruke te su počele krvariti. Osjećala sam se veoma nelagodno. Rosina, jedna od rođakinja, poslala je sa mnom kod upravitelja kao moja prevoditeljica.

Upravitelj je bio vrlo suosjećajan, ali dok je davao Rosini pomast za opekline, rekao mi je:

“Ne mogu ništa učiniti da bih vas oslobodio ovog posla. Žao mi je, ali ako ga ne možete obavljati, morate otići. Vidite mogu li vam drugi pomoći!”

“Ne brini. Mi ćemo ti pomoći,” rekla je Rosina utješnim tonom dok smo se vraćale na naš odjel, i ja sam joj se sa zahvalnošću osmjehnula.

Kad sam se vratila u sobu, iznijela sam probleme svom neiscrpnom izvoru utjehe. Ubrzo sam shvatila da su moje ruke bile samo opečene vrelom vodom – možda i zbog moje nepažnje – dok su Kristove ruke na križu bile probodene za mene. Moje se patnje nisu mogle ni uspoređivati s Njegovim! No ispod tih površinskih problema, spremale su se ozbiljnije bitke.

Ubrzo nakon dolaska u školu, nazvala sam mlađeg brata Alima Shaha. “Držim da moraš znati da sam postala kršćanka u pravom smislu i sada radim u Školi za slijepu djecu u Lahoreu,” rekla sam mu.

Na drugoj se strani žice začuo uzdah: “Šta si to učinila?” upitao je Alim Shah. “Daj, vrati se kući i sve to zaboravi.”

“Sada kad sam našla put, istinu i život, kako mogu sve zaboraviti?”

Na to je rekao: “Je si li ti potpuno poludjela? Ako nastaviš tako govoriti, moja će ti vrata zauvijek biti zatvorena. Za mene si ti mrtva.”

“U redu. Reci mi samo ovo: Kako mogu napustiti istinu i vratiti se tebi? Ne mogu to učiniti ni pod koju cijenu.”

Njegov je glas bio oštar i staložen. “Tako, dakle. U tom su ti slučaju moja vrata zatvorena. Ti si mrtva! Ne želim te više nikada vidjeti, a ni ti mene nećeš.”

Na to sam se nasmijala. “U redu! Ako su tvoja vrata zatvorena, vrata mog nebeskog Oca su mi otvorena. Ako sam za tebe mrtva, to je zato što sam umrla u Isusu Kristu. A ako i ti umreš u Isusu Kristu, i ti ćeš živjeti i vidjeti me.” U znak odgovora, spustio je slušalicu.

Istog sam dana napisala pismo tetku i rekla mu da sam postala kršćanka i da sam se krstila. To isto sam napisala i Safdar Shahu. Nervozno sam iščekivala njihove reakcije nadajući se da će razumjeti i da će me prihvatiti ovakvu, te mi dopustiti da ponovo živim s njima. Ali u dubini srca sam znala da to nije moguće. Kad bih se vratila kući, oni mi nikada ne bi dopustili da slavim Boga kako ja želim.

Za to se vrijeme u školi nikome nisam povjerala. Tako me je savjetovao pastor Aslam Khan. Bila sam u nezavidnom položaju radi sve većeg protivljenja moje obitelji i dobrodušni pastor se doista bojao za mene i ostale kršćane koji su bili umiješani u moj slučaj. Tako, kad su me djeca tražila da im pričam o sebi, izbjegavala sam izravne odgovore. Ali bilo je mnogo drugih stvari koje sam im mogla pričati i koje su oni voljeli slušati. Voljeli su slušati kako im pričam priče iz Biblije.

“Ah, Baji,” vikali su kad je trebalo ići u krevet, “ispričaj nam još jednu priču!”

“Dobro, još samo jednu i onda gasim svjetlo.”

I onda sam im čitala ili pričala priče koje je Isus ispričao u usporedbama, o devedeset i devet ovaca koje su bile na sigurnom u toru i o jednoj koja je izgubljena lutala brdima.

Pričala sam im priču i o mlađem sinu koji je uzeo sav novac koji mu je otac namjeravao ostaviti, te otišao od kuće i sve potrošio, tako da ga više nitko nije želio za prijatelja i nijedan mu otac ne bi povjerio kćerin miraz.

Pričala sam im i priče koje su ušle u Kur'an – o Abrahamu, Izaku, Ismaelu, Sari i Hagari. Muslimani vjeruju da je Abraham (kojeg oni zovu Ibrahim) bio spreman prinijeti Ismaila kao žrtvu. Biblija govori da je Abraham prinio Izaka koji je bio njegov zakoniti sin.

U školi je postojalo pravilo da ne smijemo biti religijski pristrani kad muslimanskoj djeci pričamo priče i ja sam se ponašala prema tim pravilima. Ispričala bih djeci obje verzije i potom ih pitala: “Koja je istinita?” Svaka grupa bi rekla da je njihova verzija istinita. Ako ništa drugo, od mene su saznali da postoje dvije verzije.

Zajedno smo i pjevali. Naučila sam ih hvalospjeve i kratke pjesmice koje su sva djeca voljela. Jedna je od najomiljenijih, koju su s uživanjem pjevali, bila:

*“Pjevaj mi ponovo o
divnim riječima života;
pokaži mi ljepotu
tih divnih riječi života.”*

Oko devet sati na večer završavao se naš radni dan i tada sam nalazila vremena da čitam i proučavam Bibliju za svoju dušu. Svaki put kad sam je otvorila, događala se ista stvar. Činilo mi se kao da imam tumača koji mi pomaže da je razumijem. Kad sam se zapitala: “Što ovo znači?” bila sam sigurna da neće proći mnogo dana kad ću to shvatiti. Rasla sam u duhovnom znanju.

Osim kroz Božju Riječ, napredovala sam i zahvaljujući slijepoj djeci. Oni su sa strpljenjem i čak s veseljem prihvaćali svoj nedostatak. Voljela sam ih zbog toga i gledajući ih, od njih učila. Možda sam ih tako dobro razumjela jer sam uvidjela dok sam ih gledala kako se igraju da sam i ja nekada bila slijepa na Božju ljubav. A sada sam je vidjela!

Uto je moja obitelj krenula u protunapad. Dobila sam pismo od Safdar Shaha. Sa strahom sam ga iščekivala. Kao i uvijek, počeo je ljubaznim riječima da nikada od mene nije očekivao takve vijesti: “Ti si moja draga sestra. Vrlo si voljela Boga. Naš te je otac vrlo volio i od njega si mnogo naučila o islamu. Nema potrebe da ti o tome govorim – to dobro znaš. Moraš isto tako znati da kći jednog *Sayed*a ne može ići putem koji si ti odabrala. Moraš se vratiti natrag.”

“Brat mi je rekao da si postala kršćanka i da vjeruješ da je Isus Sin Božji. To nije točno, ni prema našoj obitelji ni prema našoj vjeri. Predlažem ti da dođeš k meni čim pročitaš ovo pismo i da poslušaj moj savjet. Kao što znaš, posjedujem sve dokumente o čitavom imetku koji je na tvoje ime. On ne može biti dan jednoj kršćanki koja je kći *Sayed*a.”

Dodao je još da sad čitav Pakistan zna da sam kršćanka i da zbog toga više nemam nikakva prava na taj

imetak. Pismo je završavalo riječima: “Ako ne napustiš kršćanstvo, upotrijebit ću sva sredstva da te okrenem od toga. Moja vjera mi dopušta da ubijem sestru koja je postala kršćanka i da ipak odem u *džennet*.”

Pismo me je veoma uznemirilo. Otac mi je ostavio svoj imetak s velikom ljubavlju, a oni su mi ga sad htjeli uzeti jer sam postala kršćanka. Pomislila sam na svoju bijelu kuću i došlo mi je da zaplačem. To nije bilo pravedno. Ali dok sam se molila glede te situacije, naišla sam na tekst u Ivanovom evanđelju 14,1-2 gdje piše: “Neka se ne uznemiruje vaše srce! Vjerujte u Boga i u me vjerujte! U kući Oca moga ima mnogo stanova. Kad ne bi bilo tako, zar bih vam rekao: ‘Idem da vam priprelim mjesto!’”

Ove su mi riječi donijele utjehu. Imala sam obećani dom na nebu. Poderala sam pismo i bacila ga u veliku košaru od papira. Potom sam otišla u crkvu gdje sam pjevala i razmišljala o riječima: “Kakav prijatelj je Isus!”

Tri dana poslije uslijedio je treći udarac – pismo od tetka. Bilo je to pismo od deset stranica, na bijelom papiru i u plavoj kuverti. U njemu je pisao da mu vrlo nedostajem, a spominjao je i Salimu i Semu: “Kome će one sada služiti?” Steglo mi se srce. Isto tako me je ljubaznim riječima molio da se vratim kući. Pismo je završavalo riječima:

“Jesi li postala nevjernik? Molimo se da se vratiš na islam i u svoj dom.”

Sunce je obasjavalo djecu dok su se igrala na travi usred vrta, ali tamo gdje sam ja stajala s pismom u ruci, velika je sjenka straha i sumnje položila svoju ledenu

ruku na mene. Savila sam tetkovo pismo i pomolila se: “Isuse, nisam im učinila ništa nažao. Zašto se tako ponašaju? Sada su me doista pribili uza zid. Reci mi kakav da im odgovor dam?”

Kad sam imala vremena da ponovo o tome razmišljam, gledala sam na to u potpuno drukčijem svjetlu. Nisu mi htjeli dati imetak koja mi je pripadao, pa neka, time su me oslobodili tog tereta. Na taj sam način mogla provesti život služeći u Školi za slijepu djecu i odlazeći u crkvu da slavim Boga.

“Zar to nije bolje od beskorisnog života koji sam vodila prikovana uz krevet?” rekla sam sama sebi.

Čitav dan sam provela razmišljajući i moleći glede odgovora i kad sam odgovorila, bilo je to na listu papira istrgnutom iz bilježnice:

“Dragi tetak,

Primila sam tvoje pismo i svjesna sam svega što si mi rekao. S najvećim poštovanjem htjela bih istaći pet stvari:

1. Našla sam put koji vodi pravo do Boga. Isus je rekao: ‘Ja sam vrata. Tko uđe kroza me, spasit će se; on će ulaziti i izlaziti i pašu nalaziti.’ (Iv 10,9). Da bi se ušlo u bilo koju kuću, mora se ući kroz vrata. Postoje vrata koja vode do Boga, a to je Isus. Oni koji ne prihvaćaju Isusa, ne mogu kucati na vrata. Poslanici su samo vrata-ri.

2. Našla sam istinu. ‘Meni ne vjerujete, jer vam objavljujem istinu. Tko će mi od vas dokazati neki grijeh?’ (Iv 8,45).

3. Našla sam život. Isus je rekao: ‘Ja sam uskrsnuće i život... Tko vjeruje u mene, ako i umre, živjet će.’

(Iv 11,25).

4. Našla sam oprostjenje grijeha.

5. Našla sam vječni život. 'Da, Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorođenog Sina da ne pogine ni jedan koji u nj vjeruje, već da ima život vječni,' (Iv 3,16). Nazvao si me nevjernikom. Dokaži mi to kroz ovih pet stvari koje sam našla. Ili dokaži ili poslušaj moje upozorenje da me ne zoveš više nevjernikom!"

Nisam spomenula ni imetak ni bilo koje drugo pitanje. Otada do danas nikada nisam dobila odgovor na ovo pismo. Nakon ovoga ostavili su me nekoliko mjeseci na miru, ali sam kasnije saznala da su tetak i teta nekoliko tjedana po primitku mog pisma spakirali svoje stvari i rekavši da idu u Karachi, zapravo pobjegli od kuće te, prema nekima, otišli u Iran jer su bili ši'iti. To su učinili jer su se bojali srdžbe Safdara Shaha koji ih je smatrao odgovornima za ono što se sa mnom dogodilo.

Poglavlje 10

SESTRE

Stigao je prosinac, a s njim i pripreme za Božić. Većina je slijepe djece odlazila svojim kućama, ali su neki i ostajali, te smo blagovaonu ukrasili božićnim drvцем, ukrasnim vrpčama i jaslama. Dok su slušali jednostavnu priču o dolasku na svijet djeteta Isusa, na sretnim se i uzbuđenim dječjim licima mogla primijetiti radost.

I za mene je to bilo novo iskustvo – po prvi put sam iskusila to kršćansko slavlje. Otada sam često pjevala:

“Kako tiho, kako tiho nam je dan veličanstveni dar, tako tiho, tako tiho Bog ljudskom srcu donosi nebeski blagoslov.”

Nije stoga čudo što i nominalni kršćani, koji nikada nisu upoznali osnivača svoje vjere, vole slaviti Njegovo rođenje, makar to bilo s purom i pudingom od šljiva ili piletinom i slatkom rižom. Radost Božića prelazi sve granice!

Upravitelj škole i njegova žena su svakom djetetu dali sitne poklone – slatkiše i male igračke, a zatim smo svi školskim kombijem otišli na bogoslužje Armije spasa. A mi smo nadglednice bile pozvane na prijam u njihovu kuću.

Nedugo nakon Božića imala sam neočekivana posjetitelja koji mi je donio strašne vijesti. Moj šogor, Blund Shah iz Rawalpindija, došao je u školu da me vidi. Umoran i skrhan, stajao je u sobi za posjetitelje. Rekao mi je

da moja sestra Anis leži bolesna u Gujeratu, gdje se tri posljednja mjeseca nalazila u jednoj iznajmljenoj kući. Zbog teške trudnoće bila je pod nadzorom obiteljskog liječnika koji je prešao raditi u jednu bolnicu u Gujeratu. U sedmom mjesecu trudnoće nastupile su komplikacije. Beba je umrla, a liječnici nisu mogli zaustaviti krvarenje.

“Nalazi se na smrti i stalno ponavlja tvoje ime. Možeš li odmah poći sa mnom? Moj je auto vani.”

Bio je to poziv i nisam ga mogla odbiti. Vrata za koja sam vjerovala da su zauvijek zatvorena, bila su odškrinuta. “O, moja sirota sestra! Naravno da ću poći s tobom, ali prvo moram tražiti dopuštenje.”

Ispričala sam se i napustila prostoriju. Prigušeni mi je glas u uhu govorio: “Kad dođeš, ona će već biti mrtva. Tvoj odlazak je samo gubljenje vremena. Neće ti dopustiti da govoriš o onome što želiš. Mogli bi čak pokušati spriječiti tvoj povratak.” Prije nego sam se uputila upravitelju, otišla sam u svoju sobu i pomolila se. Stigao je jasan odgovor: “Idi k svojoj sestri. Ona neće umrijeti. Održat ću je u životu.”

Odobрили su mi dva dana dopusta koja sam tražila. Na brzinu sam ubacila nekoliko stvari u torbu. Krenuli smo u pet sati poslije podne. Nakon tri sata vožnje, stigli smo do kuće u Gujeratu gdje nas je dočekala strašna vijest.

“Umrla je,” rekla je sestrina liječnica, gospođa Khan. “Umrla je u sedam sati. Izgubila je previše krvi.”

Ušla sam u sobu gdje je ležala moja sestra. Njeno je lice bilo žuto-sivo i izmučeno, a usne plave. Šogor je briznuo u plač i netko ga je iz njegove obitelji suosjećaj-

jno izveo iz sobe. Vijest o smrti putuje brzo, te se ubrzo soba ispunila ljudima: članovima obitelji i susjedima koji su došli odati počast umrloj.

Pala sam na koljena i pored njena uzglavlja zajecala: “Isuse,” rekla sam u srcu, “rekao si mi da će biti živa. Što da sad radim? Mrtva je.” Nastavila sam moliti: “Isuse, ti si put, istina i život. Molim te, učini čudo i oživi je.”

Nastavila sam s tom molitvom dok do mene nije doprlo snažno sjećanje na ono što mi je Isus rekao: “Ona neće umrijeti. Održat ću je na životu.” Onda sam molila: “Gospode, udahni joj toliko života da joj bar nakratko mogu pričati o Tebi.” I tada sam konačno začula glas: “Tvoja sestra nije mrtva. Živa je. Produžio sam joj život.” Na to sam ustala i svima rekla:

“Zašto plačete? Ona nije mrtva, živa je!”

Nastalo je sveopće zaprepaštenje. “Luda je. Vodite je u drugu sobu! Zaključajte je!”

Izgurali su me van i odveli u jednu praznu sobu. Čula sam kako izvana zaključavaju bravu. Bila sam doista zatvorenik, ali sam nastavila moliti: “Gospode, probudi moju sestru tako da vjeruju da je živa.”

Obavljale su se posljednje radnje i pripremao se lijes. Sestrino je tijelo već bilo oprano, a haljine promijenjene. Još će je jedanput okupati, ali ne noću. Bilo je oko osam sati ujutro kad se začulo otključavanje brave i kad su me pustili da se po posljednji put oprostim od sestre.

Stajala sam s ostalim ženama uz njen krevet. *Maulvijeve* je žena pročitala *suru* Kalem, a potom su se ona i još tri žene pomakle naprijed da podignu tijelo i operu ga posljednji put. Na sestrinim sam rukama i nogama

vidjela crvenu kanu – znak sreće, znak krvi. Tijelo je nakon toga trebalo biti umotano u plahtu i položeno u lijes.

Iznenada je moja sestra pomakla ruku, otvorila oči, uspravila se i pogledala u čudu oko sebe. Potom se nesigurno zagledala u ruke i upitala: “Što se dogodilo?”

Ljudi su počeli vrištati, neki su pali nauznak, a neki su pokušali pobjeći iz sobe. Nastala je nevjerojatna panika. Zagrlila sam Anis i ona se oslonila na mene. Ljudi su se vratili u sobu i zagledali u mene: “Što si učinila? Kako može mrtvac sjediti?”

Bila sam ispunjena radošću i svjesna veličine Božje. Smješeći se, rekla sam: “Pitajte nju što se dogodilo!”

Tada je Anis progovorila na svoj uobičajeno miran način: “Ne bojte se! Živa sam.”

Čuvši komešanje, sestrin muž, *imam, maulvi* i *mujezin* su dotrčali iz džamije. *Maulvi* je stavio ruku na sestrinu glavu i upitao je:

“Bati, reci mi istinu! Šta se dogodilo? Što je bilo s tobom? Prije četrnaest sati si umrla. Pripremali smo se za tvoju *dženazu!*”

Na to je ona rekla: “Nisam bila mrtva.”

Prisutna je liječnica uporno tvrdila: “Bila si mrtva. Nije bilo života u tebi.”

“Nisam bila mrtva. Spavala sam,” rekla je moja sestra. “Dok sam spavala, sanjala sam da se spremam spustiti nogu na ljestve. Na vrhu ljestava je bio čovjek u bijeloj haljini sa zlatnom krunom na glavi, s Njegova je čela dopirala svjetlost. Iznad sebe sam vidjela Njegovu ruku iz koje je dolazila svjetlost. Rekao mi je: ‘Ja sam Isus Krist, Kralj kraljeva. Vratit ću te natrag, ali ću te u određeno vrijeme ponovo dovesti ovamo.’ I tada sam otvorila oči.”

Dok je ovo govorila, lice joj se kupalo u radosti. Riječima se nisu mogli opisati radost i slavlje u našoj obitelji. Iskoristila sam priliku da svima koji su htjeli slušati svjedočim o proroku koji je činio čuda i koji je bio i više od proroka – o Isusu.

Čak je i Anisin muž, u početku jedan od onih koji su bili najviše protiv mene, sada rekao da su moje molitve vratile njegovu ženu u život.

“Tko je taj veliki prorok kojeg si vidjela?” upitao je nakon tri dana kad su se gosti razišli.

Uzela sam Kur'an i pokazala mu u *suri* Merjem odlomke o Isusu. Zatim sam mu u Bibliji, u Ivanovom evanđelju 11,43-44, pokazala priču o uskrsnuću Lazara.

“Vjeruješ li sada da Isus uskrsava mrtve? Ovdje piše da je rekao: ‘Lazare, izađi!’ i on je izašao.” Polako je odgovorio:

“Da, vjerujem da to dolazi od Isusa, Merjemina sina. Moja žena ima drugi život.” Činilo se da je sretan i da je prihvatio ono što sam mu rekla.

Najveća promjena se ipak dogodila u samoj Anis. Za mene je ona uvijek bila sestra puna ljubavi, ali sada su iz nje zračili radost i mir. Čula sam je kako *maulviju* i njegovoj ženi priča o Isusovom ukazanju i primijetila sam da su je slušali s velikom pažnjom. Ali su nakon toga počeli s neodobravanjem gledati na mene.

“Pričaj mi još o Isusu!” rekla mi je Anis u jednom od rijetkih trenutaka kad smo mogle biti same. Dala sam joj mali Novi zavjet i ona je obećala da će ga čitati iako je osjećala da joj netko treba pomoći da bi ga razumjela. Počela je s Evanđeljem po Mateju i ja sam joj objasnila kako je Isus rođen i Njegovo rodoslovlje.

“Nastavi se za mene moliti! Ostat ću vjerna onome što sam vidjela i slijedit ću Onoga koji mi je dao život,” rekla je. “Ja sam udana i potrebne su mi molitve.” Oči su mi se ispunile suzama. Dobro sam razumijela položaj u kom se nalazila.

Usljed svih tih događanja, potpuno sam potisnula Školu za slijepu djecu, ali sam se odjednom sjetila da se moram vratiti. Uistinu sam bila nestrljiva da se vratim i nekome ispričam o ovim čudima. Na rastanku, kad sam krenula na autobus za Lahore, Anis mi je stisnula ruku i rekla:

“Moja su ti vrata otvorena. Kad god želiš, možeš doći, čak ako te ostatak obitelji i ne bi želio vidjeti, ja želim.”

Dok je autobus napunjen ljudima iz sela i grada polazio s postaje u Gujeratu, utonula sam u razmišljanje o proteklim događajima koji su sada nestajali iza mene poput lijepa sna. Shvatila sam jedno, da još uvijek volim ove ljude i njihov svijet, ali da ja u tom svijetu više ne mogu živjeti. Bila sam *haddija*, ali ne na putu za Meku, već na putu koji kroz Isusa izravno vodi do Boga. Škola za slijepu djecu je postala dio tog hodočasničkog puta. Dok se autobus tresao na cesti za Lahore, radovala sam se da ću ponovo vidjeti moje slijepe dječake.

No potpuno nesvjesno, načinila sam tešku pogrešku. Kad sam se s tri dana zakašnjenja pojavila u školi, upravo mi je rekla. “Tražili ste dva dana, a uzeli pet.” Bio je to mučan razgovor. Bila sam otpuštena, a da u stvari nisam imala priliku objasniti o čemu se radilo. Svoju sam obranu povjerila Bogu i ostavila Njemu da presudi.

Nekoliko minuta kasnije stajala sam na ulici Ravi pokraj stupa za rasvjetu, još uvijek zbunjena iznenadnim

otkazom. Bila sam gladna – već je prošlo vrijeme ručka, a ja ništa nisam jela od doručka. Bilo je hladno i oblačno. Danas će se brzo smračiti. Sjetila sam se da je kod pralje ostalo nešto moje odjeće i posteljine. U mislima su mi iskrsla strpljiva lica slijepih dječaka i oči su mi se napunile suzama. Neće više biti njihove Baji da im priča priče. Osim toga, škola mi je dugovala novac. Imala sam samo nešto malo što mi je tog jutra dala sestra. Stajala sam neodlučna i svjesna da je to pusta zona i da jedna obraćena muslimanka tu ne može očekivati nikakvu zaštitu.

“Oče,” rekla sam Bogu stavljajući svoju vjeru u Njegove ruke, “u ovom gradu postoje dobri i loši ljudi. Imaju li mjesta za svoju kćer? Molim Te, reci mi kamo da idem?” Odmah sam dobila odgovor: “Vrati se u Gujerat!”

Imala sam dovoljno novca za kartu. U dva sata poslije podne uhvatila sam autobus, a poslije i *tongu*, i tako iznenadila sestru. Zagrlila me je i sva sretna rekla: “Tako mi je drago da si se vratila. Sad ćeš mi pomoći da bolje razumijem Bibliju.” Čak je i Blundu Shahu bilo drago da sam se vratila jer ću praviti društvo njegovoj ženi. Vrlo su joj nedostajale kćeri – jedna od osam i druga od šest godina, koje su bile u Rawalpindiju s djedom i bakom. I šogor je trebao biti tamo da vodi svoj posao s autobusima, u kom je bio jedan od ortaka.

Tako smo jedno vrijeme bez smetnji uživale u novom odnosu. Poput dva janjeta, pasle smo se na zelenim pašnjacima Riječi Božje i moja se sestra vidno mijenjala kako je dolazila do sve veće spoznaje o novom životu. Bila je manje stroga prema posluži, a ponekad bi i sama nešto napravila. Čak bi od posluže tražila da prvi jedu,

govoreći: "Siromašni trebaju biti prije usluženi." Našla je i redak: "Smatrajte druge višima od sebe."

Kad sam je upitala iz kakvih motiva to radi, samo da budem sigurna, odgovorila je: "Pokušavam biti jedan od Njegovih poslušnih slugu da bih sutra ako umrem znala gdje sam." Posluga je bila veoma iznenađena. "Otkad se naša Bibi vratila iz mrtvih, postala je poput anđela," rekli su mi. Radili su još više nego prije služeći je od srca. A prema meni su pokazivali veliko poštovanje.

Jednog dana me je Anis upitala o mom krštenju i pažljivo je slušala što sam joj govorila o njegovom značenju. Rekla sam joj: "Ako zaista želiš imati život, važno je da budeš s Kristom ukopana u krštenju. Kad smo kršteni, očišćeni smo u tijelu, duhu i duši, i postajemo Njegov narod." Na to je rekla: "Želim biti krštena pošto sam sada kršćanka. Promijenjena sam u srcu i želim ići korak dalje."

Moja se radost miješala sa strahom. Za moje sam krštenje morala platiti visoku cijenu. Je li uopće shvaćala kakvu će cijenu morati platiti radi tog čina? Ali Anis je inzistirala. "Boljet će me ako se ne budem krstila," rekla je. "Neću biti ni muslimanka ni kršćanka. Bit ću vani," rekla mi je odlučno i ja sam popustila.

Kakvo sam pravo imala uskratiti joj pomoć? Ali sam odmah shvatila da ne mogu računati na nekog kršćanskog pastora jer bi to navuklo bijes obitelji Blund Shaha, ako nikog drugog. Morat ću sama obaviti tu ceremoniju. Jednog smo poslijepodneva zamolili sluškinju da mlađom vodom napuni duboku betonsku kadu i pripremi nekoliko ručnika i čistu odjeću. Potom smo je zamolili da se udalji. Vidjela sam da su njene radoznale tamne oči buljile u nas dok smo zatvarale vrata kupaonice.

Stajala sam s Anis u vodi i pitala je vjeruje li u Krista. Rekla je: "Sada ukopavam svoje staro biće i nova sam osoba u Isusu, i bit ću vjerna." Zatim sam je zaronila u vodu u ime Oca, Sina i Duha Svetoga, i predala u Božje ruke. Bio je to trenutak trijumfa. Poslije mi je Anis rekla da je dok je molila bila uzdignuta kao na krilima anđela i da je u viziji vidjela ljude kako stoje oko Krista i slave ga.

No ipak, počela sam učiti da kad god radi nečega osjetim posebnu radost, moram biti oprezna i paziti na djelovanje mračnih sila. Zato ova prilika nije bila izuzetak. Šogor je saznao za krštenje. Mislim da mu je oštrooka sluškinja nešto natuknula, a onda je on ispitivao sestru što smo radile. Anis je izgledala uplašeno.

"Pitao me je prošle noći i ja sam mu rekla što znači krštenje. Sada je ljut. Ne sviđa mu se i ne razumije sve ovo glede Krista. Ja mu to ne mogu objasniti. Mislim da traži priliku da se s tobom posvađa. Molim te, pokušaj da ga ne naljutiš jer će te otjerati."

Nastojala sam biti posebno ljubazna, ali sam na kraju ipak upala s njim u raspravu. Izazvao me tražeći da mu objasnim razliku između čitanja Kur'ana i Biblije. Naravno, morala sam mu reći da je Isus ta razlika. On je put, istina i život...

"Čitati Bibliju je u redu, ali Krist nije u redu," rekao je Blund Shah. "Čak i u tvojoj Bibliji stoji da samo prokleti umiru na križu. Kako onda čovjek koji je proklet može dati život drugima?" Imao je pobjedonosni izgled. Mislio je da me je uhvatio u klopku.

To je upravo bio uvod koji mi je trebao. Pročitala sam mu iz 1. Korinćanima 1,18: "Bez sumnje, govor o

križu ludost je za one koji propadaju.” Ništa nije rekao i tako sam mu ohrabrena pročitala iz Ivanovog evanđelja 1,29: “Evo Jaganjca Božjeg koje uzima grijeh svijeta!” Sestra je sjedila slušajući, odsutna izgleda i ne mijesajući se.

Zatim sam ga odvela do Tevrata, do njegovih muslimanskih korijena i objasnila mu kako je Bog od Abrahama tražio žrtvu paljenicu, te kako poslije Isusa one više nisu potrebne. Pokazala sam mu to u Knjizi postanka 22,11-12: “Ne spuštaj ruku na dječaka,” i zatim u Evanđelju po Ivanu 12,32: “A ja, kad budem podignut sa zemlje, sve ću ljude privući k sebi.” Rekla sam mu da su samo zahvaljujući Kristovoj velikoj žrtvi na križu, toj savršenoj i potpunoj zamjeni, naši grijesi oprošteni.

Potom sam mu objasnila da sam najprije u Kur'anu našla spomena o ovim stvarima i da sam poslije u Bibliji došla do dubljih saznanja. Rekla sam mu za proroke koji su prorekli Isusov dolazak. Isto tako sam mu rekla da Biblija nije samo knjiga, već živa Riječ Božja i da sam za sve što se dogodilo u mom životu našla pomoć u Bibliji. Završila s Apostolskim djelima 4,11-12: “Kamen koji su graditelji odbacili... postao je ugaonim kamenom. Spasenja nema ni po jednom drugom, jer je pod nebom to jedino ime dano ljudima po kome nam se treba spasiti.”

Sve se ovo događalo oko deset sati ujutro u dnevnom boravku. Šogor je sjedio kao hipnotiziran. A onda je došao k sebi i zagledao se pomno u mene:

“Želiš li i od mene napraviti kršćanina? Stanuješ kod mene, jedeš iz mog tanjura i na ovakav način potkopavaš naša muslimanska vjerovanja. Izlazi i ne vraćaj se više!”

Sestra mi je krišom dala nešto novaca i promrmljala: “Ne vraćaj se u Lahore. Idi u Rawalpindi i ja ću te tamo potražiti kad se vratim!” Dala mi je adresu prijateljice iz ugledne obitelji, isto tako šifrita, čiji je muž bio visoki državni dužnosnik. Ona je imala visoku poziciju u dobrotvornim društvima koja su se bavila poboljšanjem položaja žena. Ona bi mogla imati neki posao za mene.

Ovo je bila dobra vijest. Morala sam naći posao. I tako sam u *tongi* otišla na autobusnu postaju gdje sam uhvatila autobus za Rawalpindi. Tri i pol sata kasnije, uzela sam drugu *tongu* koja me je dovezla do ulaznih vrata impozantne rezidencije u ulici Peshawar. Dala sam karticu s mojim i očevim imenom da bi gospođa koju sam tražila znala da sam blizak prijatelj obitelji i da bi se sjetila tko sam. Pozvana, ušla sam kroz velika ulazna vrata držeći da je to pravi korak i vjerujući u dobar ishod.

Poglavlje 11

U KLOPCI

Stajala sam u sobi za prijam kod gospođe koju sam došla vidjeti podnoseći njen ispitivački pogled što sam bolje mogla. Bila je to žena otmjena izgleda, viša od mene, svijetle puti i kratke kose. Nosila je ružičaste hlače i vunenu vestu, s crnim izvezenim šalom omotanom oko ramena.

Srdačno mi se nasmijala: “Kako je lijepo od vas što ste me došli posjetiti. Ne vjerujem da smo se ranije srele. Moj muž nije kod kuće. Do večeras je u Islamabadu. On je vrlo zauzet čovjek.”

Promrmljala sam da sam čula da je veoma ugledna osoba. Gospođa se ljupko naklonila glavom i naredila da nam se posluži čaj. Dok smo pile čaj iz otmjenih kineskih šalica sa cvjetnim uzorkom, ona je rječito vodila učtiv razgovor pitajući me za zdravlje i kako sam putovala od Gujerata. Bila je veoma zainteresirana za vijesti o Anis. Nisam zalazila u detalje osjećajući da ona ne bi željela da posluga čuje ono što sam joj htjela reći.

Kad smo popile čaj, pozvala me da pođem za njom. Odvela me u svoju spavaću sobu, zaključala vrata i rekla mi da sjednem, te počela postavljati pitanja koja su neizrečena visjela u zraku. “Zašto ste došli bez vela? I zašto ste sami? U vašoj obitelji djevojke ne izlaze tako. Šta vam se dogodilo? Jeste li u kakvoj neprilici?”

Imala sam na sebi bijeli kaput, hlače i tuniku, te šal preko glave. Odavno sam prestala nositi *feredžu*. Pa

ipak, nisam imala volje da u ovom trenutku raspravljam oko toga.

“Iznenadeni ste što me vidite bez vela! Zar vas ne iznenađuje što me vidite da hodam? Znete li da sam bila bogalj i prikovana za krevet devetnaest godina?” rekla sam joj.

“To znam. Ali recite mi koji vas je liječnik liječio da ste sada tako dobro?”

“Pokazat ću vam mog liječnika.” Pročitala sam joj u Evanđelju po Marku 2,9-11 priču o bogalju kojeg su četiri čovjeka odnijela Isusu koji ga je iscijelio, a zatim sam joj pružila Bibliju na urdu jeziku da se sama uvjeri. Uzela je knjigu kao da je zmija, pogledala je na trenutak i zatim vratila.

“Ova knjiga pripada kršćanima,” rekla je s izrazom gađenja.

“U pravu ste. Ali i ja sam kršćanka,” odgovorila sam joj.

Na to se uhvatila za naslon stolca. “Što to čujem?”

“To je istina. Ja sada pripadam onome tko me je iscijelio.”

“Što točno želite time reći?” Tada sam joj ispričala priču, izostavljajući imena kršćana.

Moja se domaćica vrlo trudila da ostane mirna. Ustala je sa stolca i napravila nekoliko žurnih koraka po sobi, nakon čega je ponovo sjela naspram mene i naginjući se naprijed, zagleda u mene s velikom zabrinutošću:

“Ali ako te Isus izliječi,” rekla je, “je li neophodno da postaneš kršćanin?”

“U mom slučaju jeste. Ja sam našla novi život i sada pripadam onome tko mi je dao taj život. Zbog Njega sam

izbačena iz kuće. Ali nisam došla ovdje da bih s vama raspravljala o religiji. Došla sam ovamo da vas pitam biste li mi mogli naći neki posao u jednoj od vaših ženskih ustanova. Možete li mi to učiniti? Bit će dovoljan i jednostavan posao. Ne očekujem neki dobro plaćen.”

Nastala je kratka tišina tijekom koje je promatrala uzorak na skupom tepihu.

“Ah, tako. Znaite li da sam doista mislila da vas je netko oteo iz kuće i da ste došli ovdje tražiti pomoć.” Silom se nasmiješila. “U redu. Ostat ćete noćas ovdje, a sutra ću vam nešto naći.”

Dala mi je zasebnu sobu i jedna mi je od njenih sluškinja poslužila večeru. Kratko sam se pomolila i umorna otišla u krevet, ali mirna nakon svega. Obiteljske veze, čak i na ovoj udaljenosti, jače su nego što sam mislila.

Sutradan ujutro, nakon doručka koji sam sama uzela u dnevnom boravku, sreća sam njena muža. On je odmah krenuo u napad tražeći učtivo od mene da se odrekнем kršćanstva. Naravno, ja sam njegov zahtjev odbila s istom učtivošću. U sebi sam drhtala jer je on bio moćan čovjek u vladi. S lakoćom me je mogao pomesti kao dosadna komarca iako sam bila blizak obiteljski prijatelj.

“Razmislite o tome šta govorite,” rekao je. “Još imate vremena da ponovo prigrlite islam, a ja ću vam pomoći da se izmirite s obitelji.” Je li u ovome bilo skrivene prijetnje?

Ponovo sam skupila hrabrost. Ukazala mi se prilika koju nisam smjela izgubiti. “Hvala vam, ali odgovor je ne,” rekla sam. “Nisam se s njima posvadila. Ja sam sa svima u miru. Onaj u kojeg vjerujem je Knez mira i On i vama može dati mir. Riječi su same izašle prije nego sam bila svjesna da sam ih izrekla.

“Zašto ne napustite kršćanstvo?” upitao me je pomalo već gubeći svoju čeličnu strpljivost. “Ako ne želite živjeti sa svojom braćom ili sestrama, možete ostatak života živjeti kod nas.” Bila je to vrlo velikodušna ponuda i bez sumnje iskrena.

“Hvala vam, ali moje kršćanstvo nije samo obična religija koje se mogu odreći kad to netko poželi. Ono je promjena života. Kad bih prestala živjeti u Kristu, umrla bih.” Zatim sam dodala: “Ako mi ne možete naći neki posao, recite mi i ja ću otići i neću vam više dosadivati.”

Za trenutak je ostao nepokretan poput kipa, a zatim se okrenuo od mene. “O da, naći ćemo nešto za vas.” I dok je napuštao prostoriju, namignuo je ženi. Potom sam čula kako vozaču govori da pripremi automobil. “Dođite!” rekao mi je.

Sjeli smo u automobil i krenuli u grad. Automobil se zaustavio ispred velikih željeznih vrata u visokom zidu. Iznad zida sam mogla vidjeti vrh velike betonske zgrade. Na ploči je stajalo da je to središnji zatvor u Rawalpindiju. Znači tu ću raditi.

Vozač je pozvao čuvara i ovaj je otvorio vrata. Moja me je prijateljica odvela u ured upravitelja zatvora i nekoliko trenutaka razgovarala s njim na engleskom, bez sumnje o meni. Potom je upravitelj pozvonio i pojavila se jedna starija žena zvoneći svežnjem ključeva. Upravitelj joj je nešto rekao što nisam mogla čuti i pokazao glavom u mom pravcu, nakon čega mi je žena rekla: “Dođi!”

Moja ljubazna prijateljica je rekla: “Pođite za ovom ženom. Ovo će biti najbolje mjesto za vas!” Toplo sam joj se zahvalila i krenula za ženom preko verande. Ona

je otključala rešetkasta vrata i uvela me u veliku prostori-
riju nalik na predsoblje, s visokim plafonom i bez pro-
zora. Ono malo svjetlosti što je bilo u prostoriji, dopiralo
je kroz rešetkasta vrata u jednom od zidova. Bila su još
jedna vrata na suprotnom zidu. Desetak je žena čučalo
na prljavim prostiračima ispletenim od palmine lišća ili
konoplje, ili je sa sumornom ravnodušnošću bilo naslon-
jeno na zid. Začula sam kako su se iza mene zatvorila
vrata i ključ okrenuo u bravi. Bespomoćno sam pogle-
dala najbližu ženu.

“Šta se događa? Gdje je posao koji trebam raditi?”

“Posao? Ovdje nema posla. Nalaziš se u zatvoru, kao
i mi. Što si učinila da dospiješ ovdje?”

Trebalo mi je minutu ili dvije da mi mozak proradi.
Ta me je takozvana obiteljska prijateljica poslala u
zatvor jer je moj prelaz na kršćanstvo bio zločin. Potrča-
la sam prema vratima i počela tresti rešetkama. Nitko se
nije pojavio. Dozivala sam, ali se nitko nije odazvao,
osim mlade žene s kojom sam maloprije razgovarala.

“Možeš vikati koliko hoćeš, to ti neće pomoći.”

Okrenula sam se prema njoj: “Kakvo je ovo mje-
sto?”

“Trebala bi znati, naivno stvorenje! Ovo je istražni
zatvor gdje te drže do suđenja, osim ako ne nađeš nekoga
da ti plati jamčevinu.” Ovo je bilo izrečeno znatno grub-
ljim riječima od navedenih ovdje.

Nastojala sam ostati mirna da bih mogla razmisliti.
Koliko dugo će me ovdje držati? Za koji će me zločin
teretiti? Je li biti kršćanin zločin? Prema zakonu, biti
član manjine sigurno nije zločin. Pa ipak, po islamskom
sam zakonu počinila najveću uvredu i za moju sam obi-
telj postala nitko i ništa.

Ta me je misao podsjetila na Anisino obećanje da će
me potražiti. Sigurno će ubrzo doći. Pogled mi je potom
pao na torbu. Nekim čudom mi je nisu uzeli. U njoj je
bila moja Biblija zajedno s nešto čiste odjeće – drago-
cjeno blago na jednom takvom mjestu.

Pogledala sam pažljivo oko sebe. Gdje bih mogla
spavati? Prostorija je bila duga oko 25 metara i iz nje se
ulazilo u tri ili četiri sobe sa željeznim krevetima i tan-
kim pokrivačima. Sobe su bile zaklonjene od hladna zra-
ka koji je noću dolazio s Himalaja i prodirao kroz rešet-
kasta vrata. Samo je jedan letimičan pogled bio dovoljan
da shvatim da tu neću moći spavati. Sobe su bile veoma
mračne i zagušljive, bez prozora – kao grobovi.

Osim toga, nisam imala ni najmanju želju da me
“stanovnici” tih pokrivača živu pojedu. Vani na hlad-
nom, tvrdom i prljavom podu neke su žene bile posve
umotane u plahte i ispružene na prljavim prostirkama.
Navukla sam na sebe koliko je god bilo moguće odjeće
i presjedila čitavu noć, pospano gledajući iznad zatvor-
skih rešetaka u vedro noćno nebo s mjesecom i zvijez-
dama.

Higijena je bila problem koji me je kao i ostale žene
stalno mučio. Veoma neprijatan smrad u sobi odavao je
postojanje zahoda. Ali nije bilo ni tekuće vode ni pravog
umivaonika – samo jedan vrč vode za sve za čitav dan,
i za pranje i za piće. Jedna od čuvarica ga je svako jutro
punila. Na vrhu vrča je lancem bila prikvačena šalica.
Uz to su bile još dvije čaše za piće i posuda za abdest.
Za svo vrijeme dok sam bila tu nisam primijetila da ju
je itko koristio za tu svrhu. Klanjanje je bilo daleko od
njihovih misli.

Tri puta dnevno zatvorska je čuvarica donosila nešto nalik na hranu – suhi kruh i čaj za doručak, a za ostale obroke bistru juhu od riže, nedovoljno ispečen *chupattie* i povremeno neukusan plavi patlidžan. Sam pogled na tu hranu – koju kod kuće ne bih dala ni prosjacima – izazivao je takav bijes kod zatvorenica da su ponekad bacale čaj u čuvaricu proklinjući i nju, i kuhara, i policiju, i sudove, i jedna drugu, koristeći takve riječi da sam morala začeptiti uši.

S vremena na vrijeme smo iza rešetkastih vrata u daljini mogle vidjeti članove obitelji ili prijatelje zatvorenica koji su donosili mirodije. Poslije su se otvarala vrata i jedna ili dvije žene su bile odvedene u prostoriju za posjetitelje. Nakon kratka vremena, vraćale su se s namirnicama i čistim plahtama koje su život činile podnošljivijim. Uskoro bi slatka riža, pilav i komadići piletine počeli kružiti okolo, ali ništa od toga nije stizalo do mene.

Nitko nije pokazivao zanimanje za mene niti je itko imao želju podići optužbu protiv mene. Kako sam saznala, ovo je bio samo privremeni zatvor za one koji čekaju sudenje. Koliko dugo netko može ovdje čamiti bez suđenja?

“Zašto sam ovdje?” upitala sam jednu stariju čuvaricu.

“Ne znam. Tako mi je naredio upravitelj,” rekla je ravnodušno žena. “Ja samo izvršavam naređenja.”

Iz jednog od ostalih zatvorskih blokova, gdje su bili zatvoreni muškarci, čula sam krikove ljudi koje su žestoko tukli. Od žena, od kojih su neke bile povezane s gradskim bandama, sam čula da su na taj način iz njih

izvlačili željena priznanja da bi se poslije mogle podići valjane optužbe. Saznala sam da su i zatvorenice mogle dobiti batina od čuvarica s istim ciljem. Čekala sam pitajući se hoće li se to i meni dogoditi.

Prvi tjedan nisam mogla spavati kako treba na tvrdom podu ni jesti zatvorsku hranu. Bilo mi je dovoljno da samo pomirišem juhu i da izgubim i ono malo apetita što sam imala. Nisam mogla podnijeti prljavštinu, uši, smrad, a u početku ni društvo.

Pa ipak, kad bih nošena valovima sumnje i straha čitala svoju dragocjenu Bibliju, stvari su postupno dolazile na svoje mjesto i mir je počeo teći u mene poput rijeke. U Apostolskim djelima 12,6-8 sam čitala o Ivanovom i Petrovom utamničenju. Došla mi je misao da je i za njih, kao i za mene, bio šok što su se prema njima odnosili kao prema običnim razbojnicima. Ali oni su zahvaljivali i slavili Boga. I apostol Pavao je, pišući iz zatvora, rekao: “U svemu zahvaljujte...” Ako je tako, onda ću i ja zahvaljivati da mogu osjećati Božju nazočnost u ovakvim prilikama.

Na početku, kad sam svoje prisilno slobodno vrijeme koristila da razmišljam o Riječima Božjim, nastojala sam se odvojiti od ostalih zatvorenica. Bilo mi je jasno da su to uglavnom kriminalke koje vole zlo, da su članice bandi i velegradski ološ, kradljivice po dućanima, džeparošice, otmičarke, a jedna od njih je bila i ubojica iz North West Frontier Province koja je ubila muža. Ah, moj ponos! Ovaj je zatvor bio pravi melem za njega!

Dok sam čitala svoju Knjigu, moja strpljiva mirnoća je samo povećavala poštovanje tih žena prema meni, ali i njihovu radoznalost. Bila sam zagonetka koja se trebala sama otkriti.

“Šta to čitaš s tolikim zanimanjem?” Podigla sam oči i vidjela mladoliku ženu unakažena lica, na kojem se očitovala svaka vrsta opačine.

“Danima čitaš tu knjigu i ne obraćaš pažnju na nas. Jamačno je dobra. O čemu se radi?”

“Bi li uistinu voljela znati šta piše u ovoj Knjizi?”

“Da. Bilo što, samo da prođe vrijeme u ovom paklu,” rekla je žena čije je ime izgleda bilo Kalsoum. I ostale su žene prekinule čavrljanje da bi slušale naš razgovor.

I tako sam im počela pričati o Kristu. Podigla sam knjigu: “Ovo je zrcalo.”

“Kakvo zrcalo? Po meni je to knjiga,” rekla je žena koju sam znala kao Khatoun, okrećući se prema prijateljicama i tražeći da i one to potvrde.

“U stvari, ovo je Knjiga koja je i zrcalo jer se u njoj vidimo onakvima kakve smo u očima Božjim koji je sudac svih ljudi.”

“Nema se što dobra vidjeti,” rekla je jedna od žena uz opori smijeh.

“U pravu ste,” rekla sam. “Ovo nam zrcalo pokazuje stvari koje činimo i naziva ih ‘grijesima’. Naši grijesi nisu dobri ni u ljudskim ni u Božjim očima. Čovjek osuđuje naše grijehе i kaznit će nas za ono što smo učinili. Ali Bog je svet i On nas mora još strože kazniti zbog naših grijehа. Bog ne voli grijeh. On ga vrijeđa i zato ga kažnjava smrću.”

Privukla sam punu pažnju ovih jadnih žena koje su čekale kaznu. Nastavila sam: “Pomislit ćete: ‘Onda za nas nema spasa. Moramo biti kažnjene.’ Ali ovo zrcalo nam pokazuje da Bog s našim grijesima postupa na dva načina: jedan vodi u smrt, a drugi u život, a mi moramo izabrati kojim ćemo putem krenuti.”

Potom je nastala napeta tišina koju je Kalsoum prekinula pitanjem:

“Kako zrcalo sve to čini?”

“Ono nam pokazuje da je Bog sam pribavio put za oprostenje naših grijehа. On sam poziva nas grešnike da mu dođemo s grijesima i On će nam ih oprostiti. Ova Knjiga nam govori: ‘Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti.’ (Mt 11,28-30).”

Bila sam iznenađena njihovom reakcijom. Pažljivo su pratile izlaganje. Jedna je žena rekla:

“Ne možemo reći da nismo opterećene grijesima. Zbog toga smo ovdje. Nitko ne može izbrisati ono što smo učinile.”

Objasnila sam joj nauku spasenja kako stoji u 1. Ivanovoj poslanici 1,8-9:

“Ako priznajemo svoje grijehе, vjeran je On i pravedan: oprostit će nam grijehе i očistiti nas od svake nepravednosti.”

Neke od žena su bile veoma ganute. U očima su im se caklile suze. Tražile su da ih još o tome poučim. I tako je bilo dogovoreno da ću svakog jutra s jednom grupom držati biblijski sat. U veoma kratkom roku počela sam u njima zapažati promjene koje su svijetlile kroz veo prljavštine. I to ne samo zbog toga što su sa mnom dijelele piletinu i pilav i što sam imala čistu plahu za spavanje. Najveći je rezultat bio taj što su priznale da su počinile djela koja su negirale pred vlastima. Među njima su bile i ubojica iz North West Frontier Province i dvije džeparošice. Obećale su mi da više neće činiti zločine.

“Ovo je posao zbog kojeg si došla u zatvor,” govorila sam sama sebi dok se mjesec sporo vukao.

Tri su žene bile odvedene na suđenje i otišle su sa suzama u očima jer su me ostavljale. Potom sam i ja bila pozvana. Zatvorska su se vrata otvorila i odveli su me u ured upravitelja zatvora gdje sam zatekla užasnutu Anis kako me čeka zajedno s prijateljicom kojoj sam vjerovala, a koja je sada nastojala izgledati što ravnodušnije. Anis je potrčala prema meni i zagrlila me onakvu priljavu. Zatim se okrenula prema prijateljici i počela je unakrsno ispitivati:

“Što je to učinila moja sestra da je dospjela u zatvor? Je li nekoga ubila?”

“Vaša je sestra postala kršćanka. Ona je zanijekala islam.” Njen ton je pokazivao da je to veći grijeh od ubojstva.

“To je njeno osobno vjerovanje. Našla je istinu i ne boji se svjedočiti o njoj. Ne možete nekoga strpati u zatvor zbog toga, osim ako ne postoji takav zakon u Pakistanu.”

Naša prijateljica nije imala ništa reći na to, samo je slegnula ramenima. “No, dobro. Ako želite, možete je povesti kući.” Anis se okrenula prema meni:

“Gulshan, sad moraš sa mnom poći kući.” Nisam bila oduševljena tom zamisli. “Zašto bih trebala ići tvojoj kući. Ovaj je zatvor bolji od tvoje kuće.”

Izgledala je povrijeđeno: “Zašto tako govoriš?”

“Zato što tvoj muž vrijeđa Isusa i križ, a ja to ne želim slušati. Ovdje u zatvoru žene slušaju što im govorim i primile su Isusa u svoj život. Ovdje mogu činiti nešto korisno.”

Na to me je sestra sa suzama u očima zagrlila. “Vrlo voliš Isusa.”

“Dala bih svoj život za Njega.” To je bila istina. Sve što mi se dogodilo, samo je poslužilo da me ojača u vjeri. Prošla sam kroz mračne tunele očaja, ali u tami je bilo svjetlo. “I ja volim Isusa. Želim od tebe više saznati o Njemu,” rekla je Anis.

Zatim mi je ispričala šta se dogodilo njenom mužu. Onog istog dana kad sam napustila njegovu kuću, doživio je saobraćajnu nesreću i morao je mjesec dana provesti u bolnici. Zbog toga Anis nije mogla stupiti u vezu sa mnom jer je njen muž bio njena prva briga, što je razumljivo.

“Sad neće učiniti ništa protiv tebe. Dao mi je dopuštenje da te mogu dovesti kući,” nastavila ona.

Kako se kolo sreće brzo okreće! U jednom sam trenutku živjela u zatvoru s društvenim otpadom i nalazila veliku radost s njim u društvu. Samo jedan sat kasnije kupala sam se u kadi u sestričnoj lijepoj kući u Satelliteu, u Rawalpindiju; sa slugama koji su spremno čekali na svaku moju zapovijed pitajući se koliko će ovaj put proći vremena prije nego mi bude naređeno da napustim kuću jer nisam sposobna šutjeti glede moje vjere.

Poglavlje 12

NAPASNIK

Sada mislim da je to vrijeme provedeno sa sestrom i šogorom u Pindiju bilo jedno od najsretnijih razdoblja u mom životu otkad sam postala kršćanka. Anis se svim sredstvima trudila da mi ugodi, a njen je muž bio ljubazan, iako na suzdržan način. Ponovo sam bila član naše obitelji i prema meni su se odnosili s ljubavlju i uvažavanjem.

U kući je bilo više posluge: dvije ili tri sobarice, knjigovođa, kuhar i vozač. Kuharev sin je radio u vrtu. Nisam više trebala šiti i ribati stolove. Moj je posao bio da zabavljam djevojčice i ja sam činila za njih ono što je nekada Anis činila za mene – pričala sam im priče. Bila je to prijatna uloga.

Istovremeno sam se zatekla kako suosjećajno promatram sluškinje, svjesna svih kućanskih poslova koje je trebalo obaviti: pranja suđa, podova, odjeće; ribanje, čišćenje, laštenje, brisanje prašine, pospremanje. Zatekla sam se kako zahvaljujem tim ljudima za njihove usluge. To me nije ništa koštalo, a donisilo je radost.

Moja sestra i ja, sada i sestra u Kristu, veoma smo se zbližile. Provodile smo dva do tri sata u proučavanju Biblije. Anis je vrlo brzo shvatila osnovnu činjenicu, a to je, da se Biblija može razumjeti na način na koji Kur'an ne može. Bila je napisana na našem jeziku i bez ikakvih tajni. Mogla se čitati kao obična knjiga i u njoj su se prepoznavali neki događaji zajednički za muslimane

i Židove, ali gledani s različitih stajališta. Pa ipak, u njoj je bilo nešto više – taj nepobitni autoritet istine.

“Ovo su lijepe riječi. Donose utjehu,” rekla je Anis. Mislila je na svoje izgubljeno dijete.

“One su stvarnost. To su riječi našeg nebeskog Oca. Kako god da se osjećaš, bilo da si tužna ili sretna, u njoj ćeš naći prave riječi za to. Najvažnija stvar je znati da su ti grijesi oprošteni i hodati s Isusom iz dana u dan,” rekla sam joj.

“Osjećam da je On ovdje s nama dok govorimo o Njemu,” rekla je Anis.

Ukazala sam joj na stih: “Jer gdje su dvojica ili trojica sabrana radi mene, tu sam ja među njima.” (Mt 18,20). “Kad molimo, On nas sluša. S nama je Učitelj i zato razumijemo jer nas Njegov Sveti Duh vodi.”

Blund Shah nije bio sretan zbog ovog novog zanimanja svoje žene.

“Nemoj svima govoriti da te je Krist uskrsnuo iz mrtvih. Zadrži to za sebe,” govorio joj je.

Ne mislim da se ona previše obazirala na to. Ali upravo zbog nje nisam hrlila da svima govorim da sam kršćanka, mada bih, ako bi me izravno pitali, pričala kako mi se Isus ukazao i iscijelio me – i to bi ih obično ušutkalo.

Anis i njen muž su imali mnogo rodbine i prijatelja, i njihova je udobna kuća svakoga dana primala posjetitelje. Kakvi god da su običaji u drugim dijelovima muslimanskog svijeta, prema običajima strogo ši'itske obitelji ovdje se zadržavala osnovna podjela među spolovima. Muškarci i žene, čak i kad su se družili zajedno, sjedili su na odvojenim dijelovima verande ili u odvojenim sobama za primanje.

Bilo je trenutaka kad ja kao kršćanka nisam mogla podnositi tu podjelu, pogotovo jer sam znala da se u društvu u kojem je Krist skupio svoj narod moglo živjeti vrlo dobro i bez njih. Ali u Pakistanu, u zemlji utemeljenoj na idealima islama, svaki se dio društvenog života mjerio prema učenju Kur'ana i njegovom tumačenju u tradicionalnim spisima. Jaz koji je postojao između takvih običaja i modernog gradskog života bio mi je očigledniji nego u Jhangu koji je bio seoska sredina i zaostao u tom pogledu. Jedan dio mene je osuđivao te običaje, a drugi dio je bio sretan što se može prijatno opustiti u ženskom društvu i ženskim razgovorima, neometanim muškom nazočnošću.

Kako je bilo umirujuće slušati sve one sitne detalje o tome tko se s kim oženio, čije je dijete bolesno, a čije zdravo, što su učili u školi i koja će zanimanja izabrati. Sada su se i djevojke obrazovale. Neke su išle i u koledž, ali nakon toga nije im bilo lako, a ni uvijek poželjno, izabrati karijeru. Žena je mogla biti liječnica za žene, učiteljica za djevojke ili bolničarka. Teže im je bilo odlučiti se za neki posao, na primjer uredski, gdje bi mogle raditi s muškarcima.

S druge strane, do vjenčanja držati obrazovane djevojke kod kuće postajalo je sve teže za njihove obitelji, budući da su mnogi mladići odgađali vjenčanje dok ne završe studij u inozemstvu. Postojao je stalni sukob između vjerskog načina života i stvarnog svijeta. Na kraju krajeva, s ovim su se problemima danas susretale sve obitelji – žene su se zadovoljavale time da okrivljavaju strane utjecaje sa zapada, a potom su se s olakšanjem okretale prema vedrijim temama: s drveta snova su

ubirale najbogatiju i najprivlačniju budućnost za svoje sinove i kćeri.

Slušajući ih, bila sam svjesnija nego ikada ranije da su takvi snovi nježni cvjetovi koji lako mogu odlepršati na oštrom vjetru. Ovi jazovi nikada neće nestati. Tada nismo shvaćale da će poigravanje logike života s logikom religije na dugoročnom planu dovesti do eksplozije.

Anis je izrazila moje misli vlastitim riječima: “Brinu se za djecu, ali kuda idu njihovi životi?” Spoznaja da je vjerski život bez Krista besmislen, ponekad ju je potpuno preplavljivala. Činjenica da sam živjela i pod velom i bez njega, omogućila mi je da shvatim kako su jaki i sigurni temelji koje sam za svoj život odabrala. Moja sreća sad nije ovisila o ispunjenju osobnih ambicija – ona se nalazila u ispunjavanju Božje volje. Stoga si nijednog trenutka nisam umišljala da bi ovo trenutačno razdoblje mira moglo zauvijek potrajati. I bila sam u pravu.

U studenom sam saznala da šogor mora na izvjesno vrijeme otići iz Rawalpindija u Lahore radi svog posla s autobusima.

“Svi moramo ići,” rekla je Anis. “I moramo odsjesti kod Alima Shaha.” Ta me je vijest užasnula.

“Žao mi je, ali ne mogu ići s vama u Lahore. Naš brat Alim Shah je rekao da su njegova vrata za mene zatvorena otkad sam postala kršćanka.”

Sestrino se lice iskrivilo u grimasu kao kad se malo dijete sprema zaplatali. “Ja trebam tvoje molitve i tvoju pomoć. Ako ti Alim Shah ne dopusti da budeš kod njega, iznajmit ću drugu kuću i bit ću s tobom.”

“A što bi u tom slučaju učinio tvoj muž? Mislim da bi se razveo od tebe.” Zagrlila sam je i pristala poći s njima. Vidjet ćemo kako će brat primiti moj dolazak.

I tako smo 28. studenog u četiri sata poslije podne krenuli automobilom, dok je naša prtljaga putovala kamionom. “Tako mi je drago što te vidim. Dobrodošla u mojoj kući.” S tim me je riječima dočekao Alim Shah. Nisam mogla vjerovati svojim ušima. Kao da nikada nije bilo onog gorkog telefonskog razgovora.

Anisina obitelj se privremeno, dok ne nađu kuću, smjestila kod Alima Shaha. Mene su smjestili u lijepu spavaću sobu i dali mi sobaricu.

“Znam da ovdje imaš prijatelje,” neočekivano mi je rekao brat. “Rekao sam svom vozaču da te odveze kamo god želiš.” Toplo sam mu zahvalila, ali u dubini sam osjećala nemir. Bilo je previše dobro da bi bilo istinito.

Kad je došla nedelja, zamolila sam vozača da me odveze u metodističku crkvu u ulici Warris. Na vratima mi je pastor stisnuo ruku i ljudi su me prilično srdačno pozdravili, ali nitko me nije pitao: “Kako si? Gdje si bila? Treba li ti što?” Zato nikome ništa nisam rekla o svojim nevoljama uzdajući se kao i uvijek u Boga da će ih On riješiti.

Jedne svibanjske večeri četiri mjeseca kasnije, molila sam se u svojoj sobi sjedeći na stolcu s otvorenom Biblijom na koljenima. Začula sam šum koraka i otvorila oči. Alim Shah je sjedio nasuprot mene i promatrao me s osmjehom na licu. Ukočila sam se pomislivši ne znam zašto da se nalazim pred tigrom.

“Nadam se da si sretna u mom domu,” rekao je najljubaznijim glasom. “Nadam se da se slažeš s mojom

ženom i da ti je lijepo s mojom djecom. Nadam se isto tako da ti posluga ne stvara probleme.”

“Ovdje sam veoma sretna,” iskreno sam rekla.

“Mi te vrlo volimo i želimo da zauvijek ostaneš s nama. Štoviše, upravo sređujem da se za tebe izgradi kuća u Gulbergu.” To je bilo lijepo i moderno predgrađe za dobrostojeće ljude, udaljeno pet do šest kilometara. Potom je nastavio:

“Želio bih da sa mnom pođeš na odmor. Sljedećeg mjeseca namjeravam posjetiti islamske zemlje... Meku, Medinu. Bi li voljela poći sa mnom?” Iskušavao me je. Pomislila sam na riječi: “Sve ću ti dati ako...” (Mt 4,8-9).

“Nemam ništa protiv da idem s tobom,” rekla sam, “ali to neće utjecati da promijenim vjeru.” Kao da ništa nisam rekla, uzeo mi je Bibliju iz krila i bacio pogled na otvorene stranice.

“Sve što želim od tebe za ono što ću ti dati je ova Knjiga. Daj mi Bibliju i odnijet ću je na skladište Biblijskog društva, tako da je nećeš više moći čitati. Ako prestaneš ići u crkvu, dat ću ti sve što želiš.”

Glasno sam mu rekla: “Tvoja riječ nozi je mojoj svjetiljka i svjetlo mojoj stazi.” (Ps 119,105). Ovo je Riječ Božja i pokazuje mi razliku između dobra i zla. Neću ti je dati... ona je dio mog života.” Vidjela sam kako postaje ljut. Brzo sam dodala: “Ne mogu prestati odlaziti u crkvu jer je ona kuća Božja. Zaručnica se sprema za dolazak zaručnika: ‘Tko se mene odreće pred ljudima, i ja ću se njega odreći pred svojim Ocem nebeskim.’” (Mt 10,33).

Nato je skočio i bacio Bibliju u mene. “Napusti moju kuću prije zore. Ne želim te više vidjeti!” U klopci je bio

mamac. Klopka se zatvorila, ali je bila prazna. Žrtva je pobjegla.

Te noći nitko drugi mi se nije primakao. Legla sam teška srca. Narednog je jutro u zraku bila napetost. Moja snaha nije progovorila nijednu riječ sa mnom, a brat se nije pojavljivao. Nije bilo traga ni od Anis i njena muža. Sluškinja je ostavila doručak i tiho izašla.

S tugom sam spakirala četiri ili pet haljina koje mi je sašila Anis. Lijepu sam odjeću koju mi je poklonio Alim Shah ostavila jer je rekao: "Ne nosi ništa iz ove kuće!"

Moj kovčeg je bio u hodniku i kad sam pošla prema njemu, vidjela sam Safdara Shaha kako mi prilazi. Nisam ga vidjela otkad sam napustila Jhang, ali su mi riječi dobrodošlice zamrle na usnama kad sam vidjela njegovo lice i ono što je nosio u ruci. Bila je to puška. Uhvatio me za ručni zglob i odvuкао u podrum.

"Sjedi tamo i ne miči se!" naredio mi je. Poslušala sam ga. Kad ga se izazvalo, Safdar Shah je mogao biti okrutan. Nakon toga je otišao po Alima Shaha. U kući su vladali smrtna tišina i miris straha.

Braća su tvrde i odlučne namjere sišli u podrum. Srce mi je snažno udaralo i noge su mi klecale, ali sam ostala sjediti na sofi trudeći se ostati mirna. Braća su sjela nasuprot mene, s druge strane stola. Trudila sam se da ih gledam u oči ispunjenje mržnjom, ali oni kao da nisu bili svjesni mog upiljenog pogleda. Safdar Shah je dodao pušku Alimu Shahu:

"Dokrajči ovo prokletstvo koje je palo na našu obitelj!" rekao je škrgućući zubima. Alim Shah je zgrabio kundak dvocjevke i laganim pokretom mi je uperio u glavu. Počeo je govoriti s prigušenim očajem:

"Zašto želiš umrijeti? Sve što trebaš učiniti je da kažeš da više ne prihvaćaš Isusa kao Božjega Sina i da ćeš prestati odlaziti u crkvu. U tom slučaju ću ti poštediti život i neću pucati." Lice mu je pod neonskim svjetlom izgledalo utučeno i zbunjeno, te sam shvatila pod kolikim je pritiskom: borio se između ljubavi prema meni i ljubavi prema svemu onome što ga je naučio otac.

I za mene je to bio užasan trenutak. Kao i sve muslimanske djevojke, bila sam odgojena da se prema braći odnosim s najvećim poštovanjem. Nisam im se nikada suprotstavljala dok Isus nije ušao u moj život i nastojala sam da im se nikada ne obratim na grub način znajući da mogu računati na njihovu ljubav, poštovanje i zaštitu ako to ikada bude potrebno. Otac im je isto tako ostavio u *amanet* da se brinu o meni, ali sigurno nije ni u snu pomislio da će doći do ovakve krize. Zbog mene su bili razdirani između ljubavi i dužnosti. Ali ja sam morala ići dalje. Nisam se mogla vratiti natrag, ne sada.

"Možeš li mi jamčiti da neću umrijeti ako me ti ne ubiješ. U Kur'anu piše da svatko tko se rodi mora umrijeti. Zato, izvoli, pucaj! Ne bojim se umrijeti u ime Isusa. U mojoj Bibliji piše: 'Tko vjeruje u mene, ako i umre, živjet će.'" (Iv 11,25). Puška se zaljuljala i pala. Safdar Shah je razbio tišinu:

"Nećeš valjda ubiti ovu kršćanku pa da budeš okrivljen za to. Ona je i bez toga prokletstvo za nas. Izbaci je van!"

Gurali su me ispred sebe do vrha stepeništa. Uzela sam torbu koja je stajala u hodniku i izašla iz kuće. Klonula braća su se vratila u kuću.

“Neće uspjeti oružje protiv tebe skovano.” Znala sam gdje sam to pročitala (Iz 54,17), ali do tada nisam znala koliko je to zapravo točno.

Poglavlje 13

SVIJEĆA

“Kuda da idem, Oče?” Stajala sam sama u ulici Samanabad nastojeći odagnati suze šoka i boli od onog što sam upravo doživjela i okrećući se na sve strane u nadi da će mi nešto pasti na pamet što da radim. Ali je asfaltirana ulica bila prazna, iza visokih su zidova kuće drijemale u blijedoj jutarnjoj svjetlosti ne otkrivajući ništa od udobna života koji se u njima odvijao. Gotovo ne razmišljajući, krenula sam pločnikom desno i uputila se prema autobusnoj postaji, udaljenoj više od jednog kilometra. Kad sam stigla tamo, već sam bila donijela odluku: Jhon i Bimla Emmanuel će me primiti.

Jhon Emmanuel, gradski vrtlar, živio je u Medina Colony sa ženom i četvero od petero djece. Oni su pohađali crkvu u ulici Warris. Jednom ili dvaput su me pozvali k sebi i uživala sam razgovarajući s njima o Gospodu i Njegovoj iscjeliteljskoj i spasiteljskoj sili. Tada su mi rekli:

“Možeš doći kod nas kad hoćeš. Naša su ti vrata uvijek otvorena.”

Na autobusnoj postaji je bio veliki izbor prijevoznih sredstava. Do Muzang Chungija sam uzela dvokolicu, a odatle minibus koji je išao do Gurumangata. Od Gurumangata do Medina Colony put je vodio preko pruge i bio je veoma kratak. Izabrala sam izrovani i prašnjavi

put koji je vodio između kuća, izbjegavajući otvorene kanale.

Kad sam stigla pred kuću Jhona Emmanuela, uhvatila sam alku i njome pokucala po dvostrukim drvenim vratima. Nakon nekoliko trenutaka Bimla je otvorila vrata i zagledala se iznenađeno u mene, a potom me pozvala da uđem. Ispričala sam joj nešto od onoga što mi se dogodilo i zamolila je za privremeni smještaj. Kako je vidjela da se tresem, zagrlila me i rekla:

“Dobrodošla si kod nas, sve što imamo podijelit ćemo s tobom.”

Kasno poslijepodne Jhon Emmanuel se biciklom vratio kući. Sa zanimanjem je saslušao moju priču. “Ne brini se. Ja sam tvoj brat u Kristu,” uvjeravao me je.

“Kako je čudno da se mogu osjećati tako združena s ljudima koji ne pripadaju mojoj obitelji,” pomislila sam osjećajući toplinu oko srca zbog njegova zanimanja. Pokazalo se da je zajedništvo pravih vjernika s Kristom međusobno povezano čvršćim vezama od krvnih ili bračnih.

Njihova je kuća, koju su uzeli u zakup, bila mala, imala je samo jednu dnevnu sobu i verandu. Na jednom kraju verande bila je kuhinja, a na drugom zahod. Pitala sam se gdje ćemo svi leći. Ispostavilo se da ću ja s djecom, od kojih je najstarija bila djevojčica od osam godina, spavati na verandi. Na verandi su bile zavjese koje su štitele od prodora hladnoće za hladnih mjeseci. Jhon i Bimla su spavali u dvorištu, kao što je bio običaj kad je kuća mala, a obitelj brojna.

U dvorištu nisu rasli ni trava ni cvijeće – nije bilo mjesta gdje bi ga posadili. Preko zemlje su bile nanesene

ilovača i slama da bi se dobila čvrsta površina. Sve je bilo okrečeno u bijelo i sve je to postalo produžetak kuće. Ipak, bilo je biljaka u lončanicama i one su mjesto činile prijatnijim. Kako jednostavan smještaj u usporedbi s udobnosti koju sam ostavila iza sebe! Ali bilo je divno slobodno izvaditi Bibliju i javno je čitati, te imati molitvene i biblijske sate. Upravo sam se zbog toga suočila sa smrću.

Ipak, te prve noći, ležeći pod plahtom na poljskom krevetu na otvorenom, nisam mogla zaspati jer nisam navikla na takvo okruženje, ali i zbog mojih misli koje su lutale i dosadnih noćnih glasova. U ovom su dijelu zemlje ljudi rano išli na spavanje i dizali se u cik zore da bi stigli u grad na posao. Kad je dnevna vreva utihnula i nestali glasovi oko pumpi za vodu, nastala je tišina koju su remetili drugi zvukovi za koje sam se pitala odakle dolaze.

Čulo se cičanje i borba miševa. Iza kuće su bile lokve vode, nastale uslijed lošeg odvodnog sistema, u kojima su se bučno igrale sretne obitelji žaba, a u grmovima su cvrčali cvrčci. Nije bilo mreže da bi me štitila od komaraca koji su oblijetali oko mene. Sa slamnatog krova verande dopiralo je lagano šuškanje i pitala sam se što će mi pasti na glavu: gušter ili žohar. Zavidjela sam djeci koja su spavala čvrstim snom. Što sam se više vrtjela u krevetu, njihovo je disanje postajalo sve glasnije dok nije počelo nalikovati na huku udaljenog mora.

Naprezala sam se da ne obraćam pažnju na zvukove i usmjerila sam pogled na komad neba koji sam mogla vidjeti. Pokušala sam zaspati brojeći svjetlucave zvijezde, ali to me je još više razbudilo. Potom se u mom

vidokrugu pojavio usamljeni mjesec, kupajući dvorište u tajanstvenoj svjetlosti, tako dragoj pjesnicima i zaljubljenima. A onda mi se učinilo kao da je neki moćan vrač, ljubomoran na takvu blještavu ljepotu, prizvao koprene oblaka da mu sakriju obraz od čeznutljivih pogleda. Promatrajući ples mjeseca i zvijezda na nebu dok su promicali sati, počela sam u jasnijem svjetlu sagledavati šok i tugu koje sam tog dana doživjela.

Bilo je to jedno od onih razdoblja kad se životne odluke izdvajaju iz uobičajene zbrke u kojoj prođe veliki dio života. Shvatila sam da sam ja, Esther Gulshan, siromašna i prezrena od onih koji su se trebali brinuti za mene i otjerana s njihovih vrata, sada bila oslobođena okova. Veo naslijeđene religije koja me je nekoć odvajala od Boga kojeg nitko nije mogao upoznati, sada je bio strgnut. Bog mi se objavio kroz lik mog Gospoda Isusa Krista. Sada je moj put kao Njegove sljedbenice bio obilježen, a bio on prijatan ili bolan, morala sam poslušno kročiti njime. No, nisam bila sama. Sa mnom je bio netko tko je bio moćan i tko će providjeti sve za moje potrebe.

Pospano sam vidjela kako bljedunjavo nebo guta zvijezde ostavljajući samo blistavu jutarnju zvijezdu koja najavljuje *sabah*. Misleći na Isusa, na jutarnju zvijezdu nade koju je Bog poslao da obasja moj život, konačno sam utonula u kratak, ali miran san.

Kad sam se probudila s kopcima još teškim od sna, bio je uveliko dan i četverogodišnji me je dječak Gudu vukao za ruku. Dok sam se mučila da se umijem vodom koja je dolazila iz pumpe u dvorištu, razmišljala sam o zamisli koja se iskristalizirala tijekom noći: budući da

nisam mogla očekivati od mojih prijatelja da me izdržavaju, morat ću potražiti neki posao.

Upraviteljica ženske privatne škole me je pogledala od glave do pete dok sam stajala u njenom uredu. Bila sam zbunjena pred tom hladnom i sposobnom ženom s autoritativnim držanjem. No, i ja sam bila odlučna. Popravila je šal i učtivo rekla:

“Dobro jutro, gospođo. Kako vam mogu pomoći? Imate li dijete u ovoj školi?”

“Ne. Došla sam vidjeti trebate li u školi učiteljicu.”

Nato se njen nastup promijenio iz učtiva ispitivanja u jedva podnošljivu trpeljivost. Shvatila sam da mi je moj izravni pristup donio negativne bodove. Trebala sam napisati pismo, a ne doći izravno poput sobarice ili vrtlara da molim za posao.

“Koji predmet predajete i kakve kvalifikacije imate?”

“Mogu predavati urdu, islamsku teologiju, povijest, zemljopis i matematiku, i to do fakultetskog nivoa.”

Prodorno je gledala u mene kao da ispravljala svoje mišljenje o meni.

“Znači, školovana učiteljica,” rekla je. “Ali nažalost, popunili smo upražnjena mjesta i ne mogu vas primiti. No, ako mi ostavite vaše ime i adresu, javit ću vam ako se pojavi upražnjeno mjesto.”

Ustala je iza masivnog stola da me isprati, ali sam ja uporno stajala. Bila sam očajna. “Poznajete li možda neke djevojčice koje iz nekog razloga trebaju poduku kod kuće, možda zbog bolesti ili zato što ih roditelji ne žele slati u školu?”

“Ne, žao mi je. No ako čujem, obavijestit ću vas ako djelatnici ostavite vaše ime i adresu.”

Dva do tri tjedna sam odlazila u grad u potrazi za poslom nudeći poput uličnog prodavača svoje kvalifikacije od škole do škole. Adrese sam dobila od ureda za zapošljavanje gdje sam iznenadila službenike svojom prijavom. Za njih sam bila zagonetka – mlada žena iz visoke društvene klase s rukama nenaviknutima na rad, a koju očigledno ne uzdržava obitelj.

Jhon i Bimla su me stalno uvjerali da će me uzdržavati, ali ja sam znala da sam ja još jedna usta koja treba hraniti sa samo jednom niskom plaćom. I tako sam hodajući ulicama po užarenom suncu s rupom na cipeli molila za posao. Kad sam se osjećala ljutom i obeshrabrenom, mislila sam na Isusa kako je i On išao od mjesta do mjesta da bi na kraju na križu umro za mene.

Kad sam po četvrti put otišla u ured za zapošljavanje, čula sam da tjednik s uredima na *bazaru* Stara Anarkali traži ženu izvjestitelja. Poznato mi je bilo ime Anarkali – ‘Šipkov cvijet’. Anarkali je još jedna tragična junakinja kojima obiluje naša povijest. Mongolski kralj živu ju je zazidao jer se ne svojom krivnjom zaljubila u svog polubrata Saleema.

“Još jedna djevojka u nevolji,” pomislila sam pokušavajući se prisjetiti je li i njen polubrat doživio sličnu kaznu.

Jamačno nije, budući da je bio kraljev sin.

Već sam vidjela taj časopis i znala sam da ima dvadeset i četiri stranice, da na naslovnici u boji objavljuje slike poznatih ljudi i da naginje politici. Očaj mi je dao hrabrost, te sam zatražila razgovor s njima.

U 10 sati ujutro sljedećeg dana pojavila sam se u njihovim uredima na prvom katu u Staroj Anarkali. Urednik je bio visok zgodan čovjek, svijetla tena. Nosio je crno lagano odijelo i bio je veoma prijatan.

“Izvolite sjesti,” rekao mi je pokazujući na stolac na malom tepihu ispred njegova ulaštena stola. Pritisnuo je dugme i zatražio od mladića koji se pojavio na vratima da mi donese hladnu coca-colu. Ubrzo mi je donio bocu i slamku.

“Zanima me zašto vam uopće treba posao?” upitao me je uz osmijeh pokazujući svoje bijele zube.

“Nemam rodbine, a obrazovana sam. Želim zaradivati za život,” rekla sam.

Poigravao se nalivperom sa zlatnim pokrivalom. Do mene je dopirao blagi miris, vjerojatno od njegova lousiona nakon brijanja.

“Ali recite mi,” rekao je, “zašto se vaša braća i sestre ne brinu o vama, tako da ne morate raditi?”

“O! Svi su oženjeni i žive u svojim kućama, i ja im ne želim biti na teret te mi zbog toga treba posao.”

Želio je znati gdje sam još tražila posao, te sam mu ispričala o neuspješnim prijavama za mjesto učiteljice. Svjetlo koje je dopiralo kroz mrežastu zavjesu na prozoru padalo mi je na lice dok smo razgovarali, te sam primijetila da me radoznalo promatra. A onda je iznenada, kako sam kasnije zaključila, začuđujuće brzo donio odluku.

“Možete početi sutra. Dođite između pola devet i devet. I ne brinite se! Naznačit ću vam neka uobičajena pitanja koja ćete postavljati u intervjuima. Posao će biti

naporan, morat ćete ići k ljudima kući, a ponekad i u škole”.

“Imam dobro iskustvo u obilaženju ljudi,” pomislila sam, ali nisam ništa rekla.

Objasnio mi je da ću imati osnovnu plaću 100 rupija mjesečno. Uz to, imat ću i 20 posto od iznosa koji plaćaju žene jer su dobile priliku da budu intervjuirane. Na taj su način mogle reći što žele jer su to plaćale. Takav je sistem rada više odgovarao mojim poslodavcima nego meni, ali nisam imala mogućnosti da se cjenkam.

“Vi niste muslimanka,” rekao je. Bila je to više tvrdnja nego pitanje.

“Ja sam kršćanka,” odgovorila sam. Dugi mučan trenutak sam čekala dok je razmišljao. Konačno je stavio nalivpero u gornji džep sakoa, digao se sa stolca i rekao:

“To i nije tako važno. Izgledate kao što ste i rekli, obrazovana osoba koje se ne boji razgovarati s ljudima.”

Odveo me u redakciju gdje sam upoznala tri izvjesitelja, jednog fotografa i jednog kaligrafa. Dobila sam i poseban pisaci stol. Bila je tu i treća prostorija u kojoj smo jeli besplatan ručak. U njoj je radio “momak za sve” koji je obavljao razne poslove: sređivao poštu, nosio poruke, išao po ručak i spremao čaj.

Sljedećeg sam dana stigla na posao u dogovoreno vrijeme i suočila se sa svojim kolegama. Bila sam jedina žena među sedam muškaraca, ali strah koji sam unaprijed imala glede toga, pokazao se neopravdanim. Svi su se prema meni odnosili s velikim poštovanjem i u izvjesiteljskoj su me sobi zvali “Baji” – sestra. U sljedeća četiri dana naučila sam sve što sam mogla uključujući i deset osnovnih pitanja. Bila sam odlučna da uspijem.

Kako sam ubrzo otkrila, vijesti su se pisale u izdavačevoj sobi i provjeravao ih je urednik prije nego što su bile predane kaligrafu da ih napiše na urdu jeziku na velikim listovima papira. Nakon toga, urednik ih je pregledao da nema grešaka prije nego odu u tisak.

Jedan od mojih zadataka je bio da pomažem uredniku da pregleda posao kaligrafa. Ponekad sam morala ići s “momkom za sve” na poštu da preda ili uzme pakete.

Kad su stizali svježe otisnuti primjerci časopisa, moj je zadatak bio da ih savijem i adresiram. Upoznala sam se s naljepnicama i ljepilom, i uživala u ovim novim poslovima dok sam s uzbuđenjem čekala na svoj prvi intervju. On je trebao biti sa ženom bivšeg ministra vanjskih poslova koji je dao ostavku zbog osobnih problema s gospodinom Buttom – predsjednikom vlade. To je značilo da ću morati postavljati pitanja koja će gospođa možda smatrati pomalo neumjesnima – ali urednik me je uvjerio da će ona jamačno biti oduševljena što ima priliku izložiti svoje viđenje situacije. Kao i obično, bio je u pravu.

Gospođa me je srdačno primila u svojoj osobnoj sobi za prijam i pozvala me da sjednem. Misli su mi se munjevito vratile na jednu drugu ljupku ženu koja me je na kraju strpala u zatvor. Moram priznati da mi je sada pričinjalo zadovoljstvo što sam član tiska i što radi toga imam veću moć nego prije. Sada sam bila prava izvjesiteljica.

Jedno po jedno, postavila sam mojih deset pitanja: “Zašto je vaš muž dao ostavku? Što mislite o tome? Gdje ste završili školu?” i tako dalje. Pitanja nisu bila pre-

stroga, ali činjenica da ih postavlja žena ženi i da će tisuće ljudi širom zemlje čitati taj intervju, vrlo je mnogo govorilo o promjenama koje su se u to vrijeme odvijale u društvu.

Altaf, fotograf, pratio me je na ovaj kao i na druge intervjuje. Tako sam bila sigurna da ću imati zaštitu. Osim toga, on je bio krajnje sretan što se susreće sa ženama. Dio društva u kom je on živio bio je još uvijek sakriven od javnosti i bio je još uvijek tretiran kao privatno vlasništvo druge polovine. Pred modernim idejama koje su se počele uvlačiti bio je dug put prije nego počnu parirati tradiciji koja je u šaci držala i muškarce i žene, kako bogate i obrazovane, tako i siromašne i neuke.

Altaf mi je bio od koristi i na druge načine. Opisujući svoj život, žena je nehotično upotrijebila nekoliko engleskih riječi. To me je dovelo u nepriliku jer sam se držala podalje od tog jezika zbog očeve stare zabrane. Ali mi je sada bio potreban u društvu u kojem je on bio pečat pravog odgoja i obrazovanja. Moj mi je pratilac tiho preveo ono što je žena rekla. Osim toga, kad mi je mozak zablokirao, on mi je pomogao u postavljanju pitanja. Kad je intervju završio, gospođa me je počela ispitivati:

“Koliko ste obrazovani?”

“Dovoljno da vas intervjuiram,” rekla sam joj. Nasimijala se.

“Ne događa se često da se sretne uistinu obrazovana žena,” rekla je.

Kad je izašao moj članak, valjano prerađen od strane urednika, bio je potpisan mojim imenom Gulshan. Urednik nije htio dodati moje kršćansko ime Esther. Za intervju je gospođa platila 700 rupija, od kojih sam ja

dobila 140. Jhonu Emmanuelu sam dala 100, a za sebe sam zadržala 40. U početku ih moji domaćini nisu htjeli uzeti, ali sam ja inzistirala.

“Mi smo veoma sretni što ti Bog pomaže,” rekli su mi. I ja sam bila sretna. Po prvi put u životu sam zarađivala novac i uspijevala zahvaljujući obrazovanju koje sam imala. Malo pomalo je sjećanje na ljuta lica moje braće počelo blijediti.

Drugom prilikom sam intervjuirala upraviteljicu visoke škole za djevojke u Lahoreu. Bila sam veoma nervozna jer sam se bojala da ću se smesti postavljajući pitanja pred jednom tako pametnom ženom. Ali fotograf Altaf me je razuvjerio:

“Recite joj da vam sve ispriča onako da čitatelji razumiju. Potom je saslušajte i sve zapišite. Nemojte oklijevati da joj postavite jednostavna pitanja – za mnoge će od vaših čitatelja to biti dovoljno.”

Bio je to dobar savjet. Ponizno sam sjedila dok mi je upraviteljica objašnjavala razliku između privatne i državne škole. S njene točke gledišta, izrazita je prednost državne škole bila što je ona sada imala veću slobodu. Prijašnji su je vlasnici neprestano nadzirali, a školarine su stalno rasle. Nedostatak je postojećeg sistema bio što je imao manje opreme. Osim ove informacije, približila sam i neke detalje o upraviteljičinom uredu, o njoj samoj, o osoblju koje sam tamo upoznala, o stanju u kojem se nalazila škola i o izgledu djevojaka.

Fotograf je vrlo uživao u ovom intervjuu jer su od njega tražili da slika sve, uključujući i djevojke. One su bile veoma privlačne u svojim odorama – u bijelim *shalwar kameezama* s plavim *dupattama*. Mislim da je

njima to novo iskustvo bilo veoma zabavno, budući da su se neprestano kikotaše pokrivajući usta *dupattama*.

Za taj me je članak urednik pohvalio. “Nije loše,” rekao je. Nije bio od onih koji se oduševljavaju. Tri dana nakon izlaska članka, vratila sam se u školu da uzmem ostatak novca koji su dugovali časopisu – intervjuirane žene su uvijek plaćale nešto unaprijed. Ovaj put je upraviteljica bila veoma radoznala jer joj je netko od njena osoblja, isto tako kršćanin, ispričao nešto od moje životne priče.

“Zašto ste postali kršćanka? Dozvolite mi da vam pomognem da se vratite na muslimansku vjeru,” rekla je upraviteljica. I tada sam joj pred njenim osobljem dala kratko svjedočanstvo.

“Imate samilosni odnos prema drugima i jaku vjeru,” rekla je upraviteljica.

Moj je strah počeo iščezavati kad sam vidjela da ne nastaju nikakve neprijatne situacije zbog onog što pišem. Malo pomalo posao mi je postajao sve lakši i počela sam se navikavati da na kraju članka vidim svoje ime.

Osjećala sam se čudno pri pomisli da se moje riječi čitaju širom Pakistana i da vjerojatno potiču ambicije mladih žena pokazujući što sve jedna od njih može postići. Iako sam im bila uzor, moje su misli i ambicije bile usmjerene u potpuno drugom pravcu – da služim Bogu i izvršavam Njegovu volju. Zašto sam onda bila ovdje i radila za ovaj časopis – što je bilo potpuno suprotno od svega što mi se prije dogodilo? Moj me je hodočasnički put doveo ovamo, ali zbog čega? Bila je to zagonetka od čijeg sam odgonetavanja odustala i jednostavno nastavila živjeti od danas do sutra dva odvo-

jena dijela života, vanjski i unutrašnji, radni život i molitveni život.

Kolege novinari su bili svjesni da sam drukčija od njih. Nakon otprilike dva tjedna saznali su da sam kršćanka, ali ne da sam prije bila muslimanka. Zadirki-vali su me zbog moje vjere. “Vjeruješ u tri Boga,” govorili su mi smijući se. Pokušavala sam ih razuvjeriti i objasniti im da postoji samo jedan Bog koji se objavio na tri načina: Otac, Isus Krist Božji Sin, a ne samo prorok, i Duh Sveti koji je poslan na Pentekost da prebiva u vjernicima s Kristovim životom, da ih uči i posvećuje. Budući da je mojim kolegama od djetinjstva ispiran mozak da je kršćanstvo niže u odnosu na njihovu čistu jednobožačku religiju, kako sam mogla promijeniti njihovo mišljenje? Primijetila sam, međutim, da se nitko u uredu ne pridržava podnevnog *namaza* i pitala sam se koliko im uopće njihova vjera znači.

Pregrade između ureda su bile napravljene od tvrda kartona i urednik je obično prekidao zadirkivanja ulazeći i koreći muškarce: “Ne zadirkivajte je! Ona je jedina žena ovdje i ne smijete biti grubo prema njoj.”

Jednog dana, u pet sati poslijepodne dok sam silazila niz stepenice na putu kući, pozvao me gospodin Yousef, vlasnik prodavaonice slatkiša koja se nalazila tik do naših ureda.

“*Selam-alejkum!* – Mir s vama!” rekao mi je. Zauzstavila sam se i pričekala da mi se približi.

“*Alejkum-selam!* – I s vama!” odgovorila sam.

Zatim je počeo: “Gospođo, vidio sam vas kako prolazite ovuda. Jamačno ste obrazovana osoba kad radite za novine. Tražim učiteljicu za moje troje djece i pitam

se biste li bili zainteresirani da ih poučavate poslijepodne, nakon vašeg radnog vremena? Možemo se dogovoriti oko cijene.”

Oklijevala sam. Plaća koju sam dobivala od časopisa nije bila sjajna jer sam intervju radila samo jedanput ili dvaput mjesečno, za razliku od muškaraca koji su ih radili stalno, čak i izvan Lahorea. Zajedno smo otišli k njemu gdje sam upoznala njegovu ženu i djecu. Odmah smo se svidjeli jedni drugima i dogovorili posao. Kad se vrate iz škole, podučavat ću djecu urdu, matematiku, islamsku teologiju, povijest i zemljopis po dva sata dnevno, od četiri do šest sati poslijepodne. Tražila sam 150 rupija mjesečno i besplatnu večeru svaki dan. Nedjeljom neću dolaziti.

Ovaj novi posao je za posljedicu imao da sam morala napustiti moje susretljive prijatelje iz Medina Colony jer će već biti mrak kad se budem vraćala kući, a za jednu ženu nije bilo sigurno da sama hoda ulicama kad padne mrak. Lahore je bio pun džeparoša i otmičara. Nakon mog zatvorskog iskustva, dobro sam poznavala tu stranu života. Stoga sam se nastanila kod gospodina i gospođe Neelam. Oni su živjeli u ulici Warris, blizu crkve i ne tako daleko od Stare Anarkalije. Poznavala sam gospodina Neelama iz vremena mog boravka u Školi za slijepu djecu gdje je on predavao glazbu.

Do prosinca sam napisala osam ili devet priča, sve potpisane s “Gulshan” ili ponekad s “naša izvjestiteljica” i imala sam dojam da je urednik zadovoljan sa mnom. U toku drugog tjedna tog mjeseca, pozvao me u svoj ured.

“Snalazite se bolje nego što sam očekivao,” rekao je. “Volio bih vas zadržati ovdje, ali postoji jedan uvjet:

morate se vratiti na muslimansku vjeru!” Sjela sam kao da sam se pretvorila u kamen. Nastavio je:

“Sada znam vašu priču i zašto ste kršćanka. Dopustite mi da vam kažem: Ako vam vaša braća ne budu htjela pomagati, ja ću vam pomoći – samo se odrecite kršćanstva. Možete stanovati kod mene. Postavit ću vas za voditelja izvjestiteljâ. Zaposlit ću drugu izvjestiteljicu, a vama ću dati čistu plaću od 1000 rupija mjesečno...”

Pred ružnom navalom stvarnosti, postala sam svjesna značenja tih riječi. Ovaj je čovjek bio u dosluhu s Alimom Shahom. Vjerojatno su bili prijatelji i posjećivali isti klub. Jamačno je od početka znao sve o meni i strpljivo radio da bi došlo do ovog trenutka.

Bila je to ista stara priča. “Pokaži joj koliko mi muslimani imamo ljubavi jedni za druge i onda će se možda vratiti jer je u oskudici, sama zarađuje za život i stanuje kod drugih ljudi.”

A ja koja sam bila tako zadovoljna svojim napretkom u pisanju, nisam se zapitala zašto je ovaj svjetski čovjek zaposlio i držao nekog tako neiskusnog poput mene? Kada će konačno shvatiti da se nikada neću vratiti u tor?

Uzdahnula sam: “Nemojte misliti da ne cijenim vašu ponudu. Jako bih voljela nastaviti raditi za vas, ali moram vam reći da se ne mogu odreći kršćanstva. Isus je moj život. Ono što sam našla u Njemu, nijedna druga religija mi ne može dati.”

Prije nego što je kasnije tog dana urednikova žena krenula u kupovinu u Staru Anarkali, došla me je vidjeti s namjerom da učini posljednji pokušaj da me privoli da

promijenim mišljenje. Pozvala me u mužev ured dok je on bio zauzet ispravljanjem teksta u izvjestiteljskoj sobi.

“Vi ste pametni,” rekla je. “Zašto ste kršćanka?”

Dublji smisao njene primjedbe me natjerao da zastegnem u duši. Za muslimane su svi kršćani glupi jer vjeruju u laž. Znala sam da ova žena nije duhovno prosvijetljena i nisam imala volje ponovo iznositi sve svoje argumente.

Ljubazno sam joj rekla: “Ne možete razumjeti u čemu se ja sada nalazim. Bog je tako stvaran za mene.” Pogledala je u mene i lice joj je otvrdnulo. Potom je izašla bez riječi.

Na kraju dana urednik mi je dao kuvertu sa 125 rupija. “Žao mi je!” rekao je, “ali ne možete više ovdje raditi. Mojoj ženi i meni je žao što odlazite. Uvijek ćemo vas se sjećati.”

“I meni je žao, ali Bog će mi naći drugi posao,” rekla sam uzdignuta čela osjećajući se sve samo ne hrabrom. Urednik se očigledno borio s vlastitim ljudskim osjećajima jer mi je dok sam se primicala vratima rekao:

“Budete li u oskudici, pomoći ću vam, ali problem religije ostaje.”

“Ne brinite se,” rekla sam. “Moj Bog će mi pomoći. Prije nego što budem tražila pomoć od ljudi, tražit ću pomoć od Boga.” S tim sam riječima napustila njegov ured. Izvjestiteljima je bilo žao što odlazim.

“Proveli ste s nama toliko vremena i sada odlazite samo zbog malo religije. U redu, Krist vas je iscijelio, ali zašto jednostavno ne udijelite nešto novca i ne ostanete na tome?”

“On je za mene više od toga,” rekla sam. Rukovala sam se s njima i rekla im da ću se moliti za njih. Izašla

sam i krenula niz stepenice osjećajući hladnoću i vrtočlavicu od šoka radi otpuštanja, upravo kad sam se počela osjećati zaštićenom od napada takve vrste.

Kad sam se našla vani, naslonila sam se na zid. JAMAČNO postoji razlog za sva ova uznemirujuća iskustva. U srcu sam zavapila svom nebeskom Ocu i On mi je brzo odgovorio utješnim riječima: “Nek ti mir traje koliko i život!” (Pnz 33,25). Nisam znala da preda mnom stoji moja Obećana zemlja i da me Bog priprema da uđem u nju.

Poglavlje 14

SVJEDOK

“Imate posjet,” rekla mi je gospođa Neelam 30. prosinca ujutro. Iznenađeno sam podigla pogled s knjige. Bio je to gospodin Gill, jedan od starješina crkve na Foreman Christian Collegeu, koji mi je donio poziv. Prešao je odmah na glavno.

“Pastor Arthur iz metodističke crkve na Foreman Christian Collegeu vas poziva da propovijedate na novogodišnjem bogoslužju. Možete propovijedati o bilo kojoj poruci koja vam je dana. Što kažete na to?”

Nisam odmah odgovorila. Foreman Christian College je bio velik i crkva će jamačno biti puna utjecajnih ljudi. Kako mogu stati pred toliko mnoštvo i držati propovijed? Umalo nisam odbila kad sam se sjetila nečega što mi je Bog rekao:

“Idi i propovijedaj mom narodu!”

Kad me izliječio, Isus mi je dao zadatak da upravo to radim, ali ja tada nisam bila spremna. Ta žarka vizija je osvjetljavala moj teški put učeći me da po vjeri upoznajem Boga kroz Njegovu riječ. Je li ovaj neočekivani poziv bio znak da sam spremna vjernicima svjedočiti što sam vidjela od velike Božje milosti i dobrote?

Sada sam znala da će se poklopiti više čimbenika ako je ispravno ono što radiš: otvorit će se put, dat će ti se riječ i osjetit ćeš unutarnji mir i sigurnost da je taj put ispravan. Pogledala sam u glasnika:

“Doći ću,” rekla sam, “ali kako ću doći do tamo?”

“Ja i moja žena ćemo vas rado sutra na večer ugostiti u našoj kući u Wadat Colony. To je blizu koledža i mi ćemo vas odvesti na novogodišnje bogoslužje.”

Kamla Neelam se složila s ovom zamisli, te je bilo dogovoreno da gospodin Gill sutradan dođe po mene i odvede me svojoj kući. Povukla sam se da pokušam sabrati misli za ono što ću govoriti. Naredne me noći u gostinjskoj sobi gospođe Gill šćepao strah dok sam razmišljala o onome što trebam reći. Javljao se ponos... Toliko sam željela ostaviti dobar dojam! Na kraju sam na koljenima naglas izrekla svoju brigu: “Kako da govorim o Tebi? Prošle su gotovo četiri godine otkad sam Te vidjela. Kako da Te opišem?”

Ovo je zvučalo tako besmisleno. Što sam željela? Da mi se ponovi to sveto iskustvo? Čim sam naglas izrekla svoju brigu, shvatila sam koliko je besmisleno brinuti se radi takvih stvari. U tišini duha, u poniznom stavu pred Bogom, začula sam tihi blagi glas: “Moj Duh će biti s tobom.” Preplavila me radost. To obećanje mi je bilo dovoljno.

Bez sumnje, bilo je to prvi put u mom životu da stojim pred tolikim mnoštvom. Učitelji, profesori, bolničarke, liječnici iz obližnje kršćanske bolnice – svi tako obrazovani i sigurni u sebe! Pa ipak, osjećala sam kako me obuzima sila dok svjedočim o svom iscjeljenju i o Božjoj milosti koja me pratila kroz mnoge nedaće koje sam doživjela.

Kad sam sišla s propovjedaonice, ljudi su mi prilazili da mi kažu koliko su bili dirnuti. “Bilo je snažno,” reklo je jedno ili dvoje. “Nismo ni primijetili da vrijeme prolazi,” rekli su neki sa suzama u očima. Na izlasku su mi

neke žene rekle: "Mnogo ste propatili sami. Dopustite nam da sada dijelimo tu patnju s vama," i dale su mi svoje adrese.

Dali su mi nešto od dobrovoljnog priloga i odvezli me natrag kod gospodina Gilla na ručak. Na moje iznenađenje, mislila sam na braću – tako bih voljela da čuju za ovaj novi zaokret u životu svoje sestre koju su osudili.

Kao rezultat te propovijedi, bila sam pozvana da redovno govorim na sastancima za žene u crkvi na Foreman Christian Collegeu. To je značilo da mogu prestati poučavati djecu gospodina Yousefa i da se mogu baciti na posao koji sam stvarno željela raditi – na evangelizaciju.

Jedna po jedna, sve su me crkve s tog područja počele pozivati da propovijedam plaćajući mi troškove. Tijekom travnja i svibnja živjela sam kod prijatelja u Canal Parku. U lipnju me ugostila druga obitelj kod koje sam ostala do svadbe sestrina sina.

U Murreeju se trebao održati ljetni kamp za žene. To mjesto, smješteno na 2600 metara nadmorske visine u podnožju Himalaja, dva i pol sata autobusom od Rawalpindija, bilo je staro planinsko lječilište iz vremena britanske vladavine. Sada su bogati ljudi tamo išli na odmor da uživaju u hladnoj klimi i pogledu na planine čiji su jedan ili dva vrha veći dio godine bili pokriveni snijegom.

U Murreeju je bilo mnogo kršćanskih aktivnosti: jezična škola za misionare, kršćanska škola za djecu misionara i djecu općenito. Ova je, za razliku od drugih škola smještenih na nivou mora, ostajala otvorena tije-

kom ljeta, a zatvarala se mjesec dana zimi kad duboki snijeg zakrči opasne planinske putove. Tijekom ljeta su kršćanske grupe iz čitavog Pakistana organizirale u Murreeju kampove i konferencije.

Ženski kamp na koji sam bila pozvana kao glavni govornik trebao se održati početkom lipnja u Mubariku u trajanju od sedam dana. Zajedno s voditeljicom tog kampa, gospođom Hadayat, trebala sam vlakom ići do Rawalpindija. Na put smo trebale krenuti u petak ujutro, u četiri sata. Radovala sam se prvoj vožnji vlakom u svom životu.

Ali u četvrtak ujutro, oko deset sati, dobila sam poruku od moje sestre Samine koja je bila u Samanabadu i obavljala pripreme za vjenčanje. Njen sin se trebao vjenčati u subotu i ona je htjela da budem među uzvanicama. Sin je osobno došao u kuću gdje sam boravila i pozvao me. Na to sam mu se nježno nasmijala. Dok je rastao, malo sam ga viđala, ali sam ipak znala da je ponos obitelji. Voljela bih biti na njegovom vjenčanju, ali su postojale velike prepreke. Preko Mahmooda sam poslala usmeni odgovor:

"Molim te, reci svojoj majci da vas oboje od srca volim, ali da ne mogu doći. Svi bi bili protiv mene zbog moje vjere i moje bi prisustvo samo pokvarilo ozračje tog dana koji bi za sve vas trebao biti sretan. Nije pogodna prilika da dođem, a osim toga, u petak odlazim na konferenciju u brda." Moj je nećak tužan otišao na svojoj yamahi. Oko dva sata poslijepodne ponovo se pojavio.

"Teta, moraš doći na vjenčanje. Mama mi je rekla da mi neće dozvoliti da se vjenčam ako ti ne budeš tamo. I ja želim da dođeš."

U očima tog ogromnog mladića sjajile su suze. Donijela sam munjevitlu odluku: “Jedino što mogu reći je da ću otići kod gospodina i gospođe Hadayat i da ću ih pitati za savjet. Možda je moguće da budem na tvom vjenčanju i da poslije uhvatim autobus do Rawalpindija, odakle u nedjelju ujutro odlazi drugi za Murree.”

Mahmoodovo se lice razvedrilo. “Možeš li sjesti na sjedalo iza mene? Odvest ću te do gospodina i gospođe Hadayat,” rekao je. I tako su ubrzo susjedi mogli vidjeti mladu ženu na zadnjem sjedištu motora, kako se svim snagama drži za košulju vozača.

Kad sam gospodinu i gospođi Hadayat rekla za svoju dilemu, oni su je odmah riješili savjetujući mi da prihvatim poziv.

“To će biti jedno svjedočanstvo,” rekli su. “Neki od vaših rodaka nisu vas vidjeli otkad ste iscijeljeni.” To je bila istina! Vratila sam se u mislima na onaj strašan sastanak s *daidžama*. Još sam se sjećala njihovih oštrih pogleda i bijesnih lica pred mladom djevojkom koja se usudila prkositi obiteljskim običajima i islamskom zakonu. Sada sam bila drukčija. Ali jesu li oni bili drukčiji? Sumnjala sam u to. Pa ipak, možda će se pojaviti jedna ili dvije prilike za svjedočenje, a osim toga, voljela sam sestru i njena sina. Zbog njih ću ići.

“U pravu ste,” rekla sam. Kad smo riješili to pitanje, gospodin Hadayat je pogledao vozni red autobusa, te smo otkrili da postoji jedan autobus iz Badami Bagha u Lahoreu u subotu u ponoć, kojim mogu stići u Rawalpindi da na vrijeme uhvatim drugi autobus za Murree i tako stignem govoriti u nedjelju popodne na mom prvom sastanku. Nećak me opet na svom motoru vratio kući i

obećao da će sutradan doći po mene da me odveze na vjenčanje. I tako sam sljedećeg dana uzela torbu i u velikom stilu otišla u Samanabad u pratnji svog dragog nećaka.

Kao što sam i predvidjela, vjenčanje je od početka do kraja bilo prava katastrofa. Neki od starijih su smatrali moju nazočnost kao izravnu uvredu, te bi mi svaki put kad bih se pojavila u njihovoj blizini okretali leđa. A drugi su, u kojima je smisao *džihada* – svetog rata – bio jak, započinjali rasprave, tako da sam jedva imala priliku razgovarati sa svojim sestrama Saminom i Anisom, koju nisam vidjela gotovo godinu dana. Oštrica napada je bila:

“Zašto vjeruješ da je Isus Božji Sin?”

Moja je Biblija bila u torbi, ali nije bilo potrebe da gledam u nju – riječi koje sam trebala izlazile su same iz usta i imale su snagu. Shvatila sam da mi se ovakva prilika jamačno neće ponovo ukazati, te sam svjedočila svakome tko je pokazao i najmanje zanimanje. Rasprave su postajale sve žešće i nisam imala vremena ni da jedem ni da pijem. Glavne protivnike, moju braću, nisam vidjela. Kad je Safdar Shah čuo da ja dolazim, ostao je kod kuće, a Alim Shah je bio s muškim uzvanicima izvan mog domašaja. Postupno su se moji protivnici jedan po jedan povlačili, uz primjedbe:

“Ah, ona je luda, pusti je. Ona nije s nama u rodu; nemoj joj se obraćati.”

U jednom sam trenutku pogledala na sat. Bilo je jedanaest sati na večer. Začula sam glas kako mi govori: “Još uvijek si ovdje, a sutra moraš svjedočiti u Murreju.” Obuzeta blagom panikom, požurila sam prema

sestrinoj sobi da upitam bi li me netko mogao odvesti do Badami Baghija. Ali Samininim automobilom su odvezli ostale uzvanike, Anis je bila zaokupljena s muževom obitelji, a neki od uzvanika su glatko odbili. Čula sam jednoga kako govori:

“Ne želimo naš automobil zagaditi. Pitaj svoga Isusa da te odveze.”

Samina mi je prišla i uzela me za ruku: “Gulshan, žao mi je što ti ne mogu pomoći. Zašto noćas ne ostaneš kod nas? Sutra te možemo odvesti na postaju.”

To bi bilo razumno rješenje jer je u to doba noći za samu ženu bilo opasno na ulici. Ali obuzeo me je osjećaj odgovornosti. Dobila sam nalog i morala sam naći način da ga izvršim, ovako ili onako. Bez oprostaja sam se tiho izvukla iz kuće sa svim njenim udobnostima i sigurnostima i stala uz rub ceste. Oblaci su zaklanjali mjesec, a kuće i drveće su stvarali pomične sjenke u mraku. Grane velikog duda su mi šuštale iznad glave. Sklonila sam se plašljivo ispod njegove sjene.

“Gospode, Ti si me posvetio. Pobrini se za mene i pomози mi da na vrijeme dođem do autobusne postaje. U Tvojim sam rukama,” molila sam. Kad sam završila molitvu, suze su mi se kotrljale niz obraze. Božja nazočnost me je okruživala u mraku i osjećala sam se sigurnom.

Potom sam začula, najprije u daljini, a onda sve bliže, lagano brujanje motora i gotovo sam odmah ugledala far koji je tkao svjetlosne šare na crnom velu noći, dok se motor primicao poskakujući po popucanom asfaltu od vrućine. Vidjela sam da je to pokrivena dvokolica. Je li možda vozila nekog zakašnjelog uzvanika na svadbu

ili se vozač vraćao nakon radnog dana? Moleći se da mi čovjek stane, mahnula sam i dvokolica se zaustavila preda mnom.

“Možete li me odvesti u Badami Baghi što brže možete? Moram uhvatiti prvi autobus za Rawalpindi.”

Nisam mogla vidjeti njegovo lice jer je na glavi imao neku vrstu kapuljače. Klimnuo je glavom i ja sam se popela ne dopuštajući si da se zapitam da nije možda neki propalica koji će iskoristiti priliku. Krenuli smo dižući buku. Kako smo samo brzo prolazili svim onim ulicama!

Kad smo stigli u Badami Bagh, činilo mi se prema mom satu da smo 25 kilometara prešli za pet minuta. Vozač dvokolice je bez riječi uzeo moju torbu i odnio je u autobus Watan Transporta za Rawalpindi. Kad je onako dobro građen i obučen u neobičnu dugu haljinu tamno smeđe boje prošao ispred mene, pomislila sam da je to jamačno Pathan. Stavio je moj prtljag ispod sjedala u prednjem dijelu autobusa i krenuo da se udalji ne čekajući da mu platim. Zaustavila sam ga i upitala:

“Koliko vam dugujem?” Na to se on okrenuo i rekao:

“Bog me poslao da ti pomognem. Idi u miru!” Zatim je zavrnuo rukav svoje haljine i na njegovoj sam snažnoj ruci ugledala riječ ispisanu sjajnim slovima, Petrus – Petar. Pokušala sam mu pogledati u lice, ali sam vidjela samo njegove blistave oči.

Suze su mi se pojavile u očima i morala sam ih obrisati. Kad sam ponovo pogledala, on je već nestao ne uzevši ni novčića od mene. Pitajući se jesam li to sanjala, pogledala sam po autobusnoj postaji, na kojoj je u ovo

doba noći bilo živo jer ljudi nisu voljeli putovati po dnevnoj vrućini, ali sam vidjela samo putnike koji su protezali noge u iščekivanju dugog putovanja. Zauzela sam mjesto na sjedištu obloženom jastucima. Bila sam jedina žena u autobusu koja je putovala sama i nije nosila veo. Platila sam kartu kondukteru.

Na pola puta, u Jhelumu, smo se zaustavili na pola sata da se osvježimo, te poslije nakratko u Gujarkhanu. Kako smo se penjali prema podnožju Himalaja, bilo je sve hladnije. Kad smo oko 4 sata i 45 minuta ujutro stigli u Rawalpindi probijajući se kroz mnoštvo ljudi, mršavih krava i koza, dvokolica, kamiona, bicikla, kolica, do autobusne postaje u Raja Bazaaru, sunce je na istoku već počelo bojiti nebo zlatnim zrakama.

Autobus za Murree je bio manji, a put sporiji i opasniji po vijugavoj planinskoj cesti, gdje su se dva automobila jedva mogla mimoći. Ta je cesta bila veoma prometna u to doba godine kad su se doline kupale u zraku koji je titrao od vrućine. Sjedili smo postrance te su mi leđa bila okrenuta prema zidu koji se protezao uz cestu, tako da nisam morala gledati niz opasnu strminu.

U 11 sati ujutro primakli smo se Murreeju. Izašla sam na postaji ispred pošte, na obronku ispod grada. Dala sam torbu nosaču koji me je pješice poveo do Mubarik kampa. Kad smo bili blizu kampa, ugledao nas je vratar kako dolazimo i prišao da me pozdravi i uzme mi torbu.

Taj je tjedan za mene bio izuzetan. Bilo je tu trideset žena iz Peshawara, Sialkota, Karachia, Faisalabada (nekadašnjeg Lyallpura) i Hyderabad. Bog je stavio svoju iscjeliteljsku ruku na one dijelove života gdje su žene patile. Spavala sam u dvokatnici dijeleći sobu s Ruth iz

Abbotabada. Imali smo sastanke i obroke ujutro i na večer, a ostatak dana je bio slobodan, ali ja sam najveći dio vremena bila veoma zauzeta razgovarajući sa ženama o njihovim bremenima.

Jedna mi je učiteljica iz državne škole u Lahoreu rekla da ima poteškoću svjedočiti tamo među muslimanima. Zajedno smo se molile i razgovarale o strahu koji nas može paralizirati u takvoj situaciji. Prenijela sam joj Kristovo obećanje – ‘neću te ostaviti, niti napustiti.’ Kad smo se rastajale, radosno mi je rekla: “Dala si mi novu nadu da se suočim sa svim problemima.”

Kad su žene otišle, došla je grupa mladih iz Peshawara i pastor Sayed, koji je vodio kamp, me je zamolio da ostanem i da im propovijedam. Jedan mladi odvjjetnik mi je prišao i ispričao da radi među muslimanima i da se stidi svjedočiti. Navela sam mu stihove iz Evanđelja po Mateju 10,31-33 i pomolila se s njim. Četvrtog dana mi je ponovo prišao i rekao da sada ima hrabrosti. “Moj je strah pobijeđen.” Tako je i bilo. Posjetio me je nakon mog odlaska iz kampa dok sam bila u Rawalpindiju kod brata i sestre (po vjeri) Younis. Sestra Younis je bila u kampu u Mubariku i među nama se stvorila prijateljska veza. “Dođi kod nas kad napustiš kamp!” rekla mi je. Tako sam i učinila.

Moja je služba zapravo počela iz tog kampa. Počela sam putovati na konferencije i svjedočiti o onome što je Bog za mene učinio. Te prve godine, početkom srpnja, ponovo sam bila pozvana u Mubarik na lokalnu konferenciju i našla se iza govornice zajedno s poznatim kršćanima. Prihvatili su me kao nekoga koga je Bog pozvao u službu. Svaki put kad sam govorila, pristizali su pozivi

iz daleka i iz bliza. Ljudi su željeli čuti ono što sam im imala za reći i govorili su mi da ih to ohrabruje i da je takva poruka potrebna u ovim vremenima.

Sada su se stvarale prilike da proširim službu, ali istovremeno sam se čvrsto uhvatila za Isusa. Iz iskustva sam znala da kad dolaze blagoslovi, neizbježni su i napadi. Pa ipak, nisam očekivala da će doći iz pravca iz kojeg su došli.

Poglavlje 15

Zaključak

Iz Rawalpindija sam putovala po čitavom Pakistanu govoreći u crkvama i na konferencijama, kao i osobno radeći s ljudima koji imaju probleme, bilo tjelesne ili duhovne.

U listopadu 1977. godine sam otišla u Lahore na molbu jednog bračnog para iz metodističke crkve na Canal Parku, koji mi je pisao da im je sin bolestan. "Molimo vas, dođite da se pomolite za njega," pisao je brat James. I krenula sam moleći se putem.

Kad sam došla tamo, sin im je upravo bio doveden iz kršćanske bolnice. Bio je na putu ozdravljenja, ali još uvijek slab. Brat i sestra James su me molili da se nastanim kod njih. Imali su pet kćeri i pet sinova i željeli su moju pomoć u njihovom kršćanskom odgoju. Na kraju smo se dogovorili da ću živjeti s njima, ali da ću biti slobodna da putujem po Pakistanu i propovijedam kad me budu zvali.

Tijekom svih ovih godina živjela sam po vjeri. Gospod je providao za sve moje potrebe toliko da su se neki pitali potpomaže li me neka strana misija. Pokušala sam im objasniti da su nam nebeska bogatstva na raspolaganju ako se potpuno predamo Bogu. Ja sam Bogu dala sve: obitelj, kuću, zemlju, novac, ugled, i vjerovala sam da će providjeti za moje potrebe.

Dok sam još bila u Rawalpindiju, odigrao se posljednji čin zemaljskog života Anis Bibi. Moja sestra, koju je obitelj primorala da ostane tajni vjernik, umrla je 14. ožujka 1977. Bila sam pored nje i tješila je dok je umirala. Znam da je ona stavila svoju ruku u ruku Čovjeka s krunom, na vrhu ljestava, i da mu je dozvolila da je povede u Božju nazočnost.

Dvije Anisine kćeri, jedna od petnaest i druga od šesnaest godina, otišle su živjeti s *adžom* jer se pokazalo da ih otac ne želi zadržati uz sebe. Nekoliko mjeseci kasnije dobila sam poruku od djevojčica u kojoj su me pitale mogu li doći živjeti sa mnom jer nisu sretni. Tako sam u listopadu preuzela starateljstvo nad moje dvije nećakinje i one su došle živjeti sa mnom u kući brata Jamesa. Bilo je previše djevojčica pod jednim krovom i zbog toga sam počela moliti za kuću gdje bih mogla živjeti svoj vlastiti život i nikome ne biti dužna, osim Bogu.

Nećakinje sam smjestila u školu u jednom samostanu jer sam ih za vrijeme mojih putovanja morala ostavljati kod drugih, što nije išlo bez problema. Školu su vodile veoma ljubazne sestre i ambijent je bio dobar za djevojčice.

Bog je stavio na srca prijatelja iz Karachija da učine nešto glede mog položaja beskućnika. Smatrali su da je vrijeme da imam vlastitu kuću, a ne da svo vrijeme moram živjeti kod drugih ljudi. I tako su skupili nešto novca što je s ono malo što sam ja uštedjela bilo dovoljno za malu kuću. Kakvo olakšanje moći se vratiti u vlastitu kuću nakon niza iscrpljujućih evangelizacijskih sastanaka!

Kad sam 1978. godine preuzela kuću, moje su nećakinje došle živjeti kod mene. Ali nije sve išlo kako treba.

Bila sam izvedena pred sud zbog lažnih optužbi. Objasnila sam sucu da sam bila bogalj i da me Isus izliječio. Upitao me je može li to itko iz moje obitelji posvjedočiti. U interesu pravde, jedan od članova moje obitelji je došao na sud i potvrdio priču o mom iscjeljenju, te posvjedočio u prilog mom dobrom glasu. Postupak protiv mene je bio obustavljen.

Nećakinje su me napustile; ali Bog je bio tako dobar prema meni i dao mi dvije usvojene kćeri, sina i njihova djeda da ne budem sama na svijetu. Dva mjeseca kasnije, u srpnju 1981. godine, bila sam u Karachiju kod prijatelja u Akhtar Colony, blizu metodističke crkve, kad me je mlada bolničarka Patricia zamolila da posjetim njenu sestru Fredu, također bolničarku u bolnici Jinnah, za koju se ona bojala da je opsjednuta zlim duhom. Rekla mi je:

“Moja sestra je bolesna. Viče, a kad se duh pojavi, počinje vrištati i udarati ljude.”

Pristala sam da pođem s njom, te smo do bolnice uzeli dvokolicu. Bilo je veoma vruće, s velikom vlagom zbog blizine oceana. U sobi mlade bolničarke zrak je bio vlažan i sparan – ali ne samo zbog vrućine. Tamo je stajala Freda, mlada, stidljiva i pognute glave. Nosila je *shalwar kameeze* i *dupattu*. Tu i tamo je podizala pogled i bezizražajno buljila u mene. Patricia se nježno obratila svojoj sestri:

“Baji, ovo je sestra Gulshan. Došla je da se pomoli za tebe.”

Mlada bolničarka nije odgovorila. Stajala je trenutak nepokretna, a onda je iznenada izašla iz sobe i krenula niz hodnik do kupaonice. Nakon petnaest minuta moja je prijateljica rekla:

“Predugo se zadržala. Idem po nju.” Vratila se vukući za ruku sestru koja se opirala. Freda je sjela na pod i ja sam je, sjedeći na fotelji, privukla da sjedi blizu mene. Potom sam joj stavila ruku na glavu, otvorila Bibliju u Psalmu 91,1-4, te naglas počela čitati:

*“Ti što prebivaš pod zaštitom Višnjega,
što počivaš u sjeni Svemogućega,
reci Jahvi: ‘Zaklone moj! Utvrdo moja!
Bože moj u koga se uzdam!’
Jer on će te osloboditi od zamke ptičarske,
od kuge pogubne.
Svojim će te krilima zaštititi,
I pod njegova ćeš se krila skloniti:
Vjernost je njegova štit i obrana!”*

Na to je djevojka zatvorila oči. Držeći joj i dalje ruku na glavi, rekla sam:

“U ime Isusa Krista zapovijedam ti da izađeš iz nje!” Tada joj se tijelo počelo snažno tresti te je povikala:

“Pusti me! Gorim!”

“Bolje je da goriš, nego da te *šejtan* sažeže,” rekla sam.

Tada je progovorio *šejtan*, a glas mu je bio drukčiji od djevojčina tanka glasa:

“Otići ću. Molim te, pusti me. Neću se više vratiti.”

Kad je *šejtan* izišao iz nje, djevojka je pala na pod i ležala nepomična, opuštena tijela. Nakon deset minuta, Patricia joj je pomogla da ustane. Otvorila je oči i zatražila vodu. Kad ju je popila, zamolila je da ponovo sjedne pored mene. Ovaj put je stavila glavu na moja koljena i rekla:

“Molim vas, molite za mene! Osjećam se mnogo lakše.” Zatražila sam od nje da ponovi ovu molitvu:

“Hvala ti, Bože, što sam oslobođena i sada Ti predajem svoj život. Uzmi ga i iskoristi za svoje planove. Daj mi snagu da Te slijedim i da Ti ostanem vjerna.”

Ostali smo do sedam sati na večer, kad su u sobu došle druge bolničarke. Kad su saznale šta se dogodilo, počele su iznositi svoje probleme i tražile su da se molim i za njih. Jedna je imala ispit kojeg se bojala, druga je imala problema na poslu, a treća bolesne roditelje kod kuće. I tako sam molila za njih.

Propustila sam reći da smo tijekom tog dugog poslijepodneva i večeri u toj sobi ručali i pili čaj. Bio je to tako živ dan, sve mi se urezalo u sjećanje, čak i okus repe, goveđih odrezaka, *chupattisa* i banana koje smo jeli. Na povratku smo se Patricia i ja vraćale dvokolicom do Akhtar Colonyje, gdje sam stanovala kod jedne prijateljice. Imam divnu sliku te dvije sestre koja me podsjeća na njih. One su doista lijepe djevojke i sada u bolnici svjedoče za Isusa.

Gospod me je upotrijebio i u situacijama gdje su se ljudi jedni s drugima svađali. Budući da sam i sama često bila krivo shvaćena, znala sam kakvu vatru mogu zapaliti neljubazna riječ ili zlonamjerna misao.

Kako me nijedna crkva nije potpomagala, za sve naše potrebe smo se morali obraćati izravno Gospodu. Ponekad kad sam se probudila ujutro, u kući nije bilo ništa za jelo. Tada smo čekali da vidimo kako će On providjeti za tu potrebu. No bilo je dana kad smo odlučili, dijelom i iz potrebe, postiti. U takvim smo se prilika- ma približavali Bogu. On je bio naš Otac i znao je što je

najbolje za nas. Nikada nas neće iznevjeriti. On nas jedno izvjesno vrijeme samo testira.

U svom siromaštvu smo privlačili siromašne ljude. Kad su dolazi ljudi iz daleka i nisu imali novca da se autobusom vrate kući, mi smo im tada davali od naših mršavih zaliha. Oni su dolazili po duhovnu pomoć, ali kako smo ih mogli pustiti da odu, a da im ne pomognemo i u tjelesnim potrebama! “Zabadave ste primili, zabadave i dajte.”

Pozvali su me da budem uz uzglavlje jednog čovjeka koji je došao iz Engleske i koji je imao amebnu dizenteriju i cistu. Bilo je to u siječnju 1981. godine. Pomolila sam se i položila ruke na njega i on je ozdravio. Kao rezultat toga, otputovala sam u Englesku i Kanadu, gdje sam propovijedala grupama Azijaca i Engleza.

Kad sam prvi put svjedočila da me je Isus iscijelio, veliki je strah moje tete bio da ću otići u Englesku. I evo me zaista tu! Sad gledam unatrag na čitav moj put kojim me je moj nebeski Otac vodio otkad sam mu se predala i vidim da je *hadđ*, na koji me je vodio otac, bio početak potrage moje duše da upozna Boga. To je u meni probudilo nadu koja me je, iako iznevjerana u Meki, navela da goruće i očajno tražim Boga, naročito poslije očeve smrti. Ispružila sam ruku prema Isusu Iscjelitelju – ne znajući ništa o Njemu, osim ono malo što sam pročitala u Kur'anu – i On me je ozdravio.

Danas sam ja svjedok Božje sile koja može doseći ljude koji su iza vela islama. Taj se veo može strgnuti, tako da mogu vidjeti Isusa, čuti ga i voljeti.

Danas više ne trebam pet stupova islama da bi podupirali moju vjeru. Moje je “svjedočanstvo” Isus, koji je

bio raspet, mrtav, ukopan, potom uskrsnuo i sada živ u svom narodu. Moj *namaz* nije upućen nekom nepoznatom Bogu, već Bogu čija se povijest nalazi u Njegovoj vlastitoj Riječi, Bibliji – mom najvećem blagu – koja je ispisana u mom srcu i umu, baš kao što je Kur'an bio nekada. Moj *zekat* nije više samo jedan dio, već čitav moj prihod, jer sve što imam pripada Bogu. Moja bogatstva su pohranjena na nebu. Ne postim za Ramazan da bih se pomirila s Bogom i tako bila sigurna da ću u *džennet*, već postim s veseljem da bih ga bolje upoznala. Moj *hadđ* je moje putovanje kroz život. Svaki dan me vodi bliže mom cilju – da zauvijek budem s Isusom, mojim nebeskim Kraljem.

Krv bikova, ovaca ili koza nikada ne može izbrisati grijeh. Samo kroz novi i živi put, “kroz veo”, što znači, kroz Njegovo tijelo, možemo ući bez ikakvih prepreka u najsvetije mjesto.

“Isus, naprotiv, pošto je prinio samo jednu žrtvu za grijeh, zauvijek sjede Bogu s desne strane,” (Heb 10,12).

To je Isus, Janje Božje, prorok i svećenik, Kralj kraljeva, moj Gospodin i moj Bog.

* * * *

PODERANI VEO je istinita životna priča Esther Gulshan koja je, nakon što je na čudesan način bila iscijeljena, postala kršćanka. Priča je po prvi put objavljena 1984. godine i do sada je tiskana u više od 200000 primjeraka.

Živi u Oxfordu u Engleskoj, često putuje po svijetu i govori o svojoj vjeri u Isusa Krista.

